

Sikkerhet mot oppriktighet

Den britiske debatten om union, 1798-1801

Martin Foyn Bjerknes

Masteroppgave i historie ved institutt for

arkeologi, konservering og historie

Universitetet i Oslo

Våren 2012

Innhold

Takk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Kapittel 1. Innledning-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Problemstilling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Disposisjon	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Historiografi og kilder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Hvor viktig var unionen?	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
Kapittel 2. Bakgrunnen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17
1. Den utenrikspolitiske konteksten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17
Virkningene av den amerikanske revolusjonen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18
Virkningene av den franske revolusjonen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21
2. Politiske faktorer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26
3. Økonomiske faktorer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29
4. Religiøse faktorer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32
De katolske avlastningslovene (Catholic Relief Acts) av 1778 og 1782	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32
Avlastningslovene av 1792 og 1793	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34
Fitzwilliams periode i Irland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36
Kapittel 3. Regjeringens argumenter og debatten om dem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38
1. Det imperiale argumentet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38
Den historiske presedens	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	44
Opposisjonens motforestillinger til det imperiale argumentet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45
2. De harmoniserende argumentene – unionen vil fjerne grunnlag for misnøye og sekterisme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	46
Problemet med to lovgivere	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	48
Erfaringens argument	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53
Opposisjonens politiske motforestillinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55
De forventede økonomiske følgene av unionen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	58
Den skotske presedens	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	63
Motargumentene	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	66
Unionens betydning for den religiøse situasjonen i Irland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	68
Motstanden mot katolsk frigjøring	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	73
3. Oppsummering	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	75
Kapittel 4. Opposisjonens argumenter og debatten om dem-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	81
1. Tidspunktet-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	81

Regjeringens motargumenter -	-	-	-	-	-	-	-	-	83
2. Regjeringens metoder	-	-	-	-	-	-	-	-	85
3. 1782: Endelig eller ikke?	-	-	-	-	-	-	-	-	90
4. Spørsmålet om parlamentets kompetanse	-	-	-	-	-	-	-	-	94
Regjeringens motforestillinger	-	-	-	-	-	-	-	-	98
5. Unionen vil føre til sosialt og økonomisk forfall i Irland	-	-	-	-	-	-	-	-	100
6. Oppsummering	-	-	-	-	-	-	-	-	102
Kapittel 5. Konklusjon	-	-	-	-	-	-	-	-	106
Unionens bakgrunn	-	-	-	-	-	-	-	-	107
Argumenter og drivkrefter – Regjeringssiden	-	-	-	-	-	-	-	-	110
Argumenter og drivkrefter – Opposisjonen	-	-	-	-	-	-	-	-	116
Kilder og litteratur	-	-	-	-	-	-	-	-	122
Arkivkilder	-	-	-	-	-	-	-	-	122
Aviser	-	-	-	-	-	-	-	-	122
Pamfletter	-	-	-	-	-	-	-	-	122
Parlamentsreferater	-	-	-	-	-	-	-	-	125
Litteratur	-	-	-	-	-	-	-	-	126
Internettkilder og andre oppslagsverk	-	-	-	-	-	-	-	-	129

Takk

Etter to år med hardt arbeid har denne oppgaven gått fra idé til ferdig produkt. Det har vært en lang og strabasiøs ferd, men jeg har heldigvis ikke gått den alene.

Jeg var så heldig at jeg fikk to veiledere til dette prosjektet. Takk til både Atle Wold og Øystein Rian for alle gode råd, oppmuntrende kommentarer, og generelt all den hjelpen en student kan be om.

En stor del av forskningsarbeidet foregikk i Storbritannia, og jeg må derfor nytte høvet til å takke alle hjelpsomme mennesker ved National Library of Scotland, det skotske nasjonalarkivet, British Library, det britiske nasjonalarkivet og Durham University Library for all assistanse i min jakt etter relevant kildemateriale. Takk også til de som gjorde det mulig for meg å tilbringe et semester ved universitetet i Nottingham – den erfaringen var uvurdelig.

På et personlig plan vil jeg også takke venner og familie for all støtte og all tålmodighet de har vist meg de siste årene. Min søster hjalp meg med det språklige, og hun fortjener en stor takk for det. Til sist vil jeg nevne min samboer Lisbeth, som aksepterte mange sene kvelder, og som aldri sluttet å tro på meg – ikke engang når jeg selv gjorde det.

Martin Foyn Bjercknes, Oslo, 07/05-2012.

Kapittel 1. Innledning

Natten mellom 23. og 24. mai 1798 ble en rekke postvogner kapret i områdene rundt Dublin.¹ Dette markerte startskuddet for opprøret til Society of the United Irishmen (UI), en politisk radikal og republikansk gruppering dannet i Belfast i oktober 1791. Snarere enn en nasjonal reisning, slik UIs ledere hadde håpet på, begrenset opprøret seg til det sentrale og sørlige Leinster, særlig countiene Kildare, Dublin, Meath og Wexford. Ulster, opphavstedet til UI, opplevde ikke mer enn ”a squeak of a revolt”.² På grunn av våpenbeslag og arrestasjoner, gjennomført av administrasjonen i Irland i løpet av 1797, var UI i mai 1798 omtrent lederløst, og av den grunn ble reisningen snarere en serie av mindre opptøyer enn et stort, koordinert og godt planlagt opprør. Fraværet av opprørsledere var trolig også en av årsakene til at opprøret ble så blodig som det ble.³ Både rebeller og regjeringssoldater behandlet sine motstandere på en brutal og hardhendt måte, og grove forbrytelser ble gjort på begge sider. Etter slaget ved Vinegar Hill⁴ den 21. juni var hovedstyrken til opprørerne bekjempet, men små grupperinger av rebeller fortsatte allikevel kampen mot myndighetene. Da den franske ekspedisjonsstyrken, som landet i Irland den 22. august, overga seg til regjeringsstyrkene ved Ballinamuck 8. september, regnet man opprøret for over, selv om spredd uro fortsatt eksisterte.⁵

Da nyhetene om opprøret kom den britiske regjeringen for øre, ble forslaget om en lovgivende, inkorporerende union raskt luftet. ”Cannot crushing the rebellion be followed by an Act appointing Commissioners to treat for an Union?” spurte statsminister William Pitt⁶ i et brev til den daværende irske visekongen lord Camden.⁷ Unionen ble trukket fram som den beste måten å forbedre det falleferdige forholdet mellom Storbritannia og Irland på, et forhold mange mente utgjorde en trussel mot rikets og imperiets sikkerhet. Unionen ble vedtatt sommeren 1800, og trådte i kraft 1. januar 1801.

---

¹ Bartlett 1992: 229

² Tanner 2001: 198

³ Hilton 2006: 81

⁴ Slaget ved Vinegar Hill, Co. Wexford, Leinster, var et av 1798-opprørets blodigste trefninger, og markerte slutten på den første fasen av opprøret.

⁵ O'Donnell i Keogh & Whelan (red.) 2001: 216

⁶ William Pitt den yngre, 1759-1806, engelsk politiker og statsmann. Han var sønn av den tidligere britiske statsministeren William Pitt den eldre, senere lord Chatham. Pitt d.y. ble statsminister i en alder av 24 år i 1783, en post han holdt sammenhengende fram til 1801. Han var igjen statsminister fra 1804 til sin død i 1806.

⁷ Sitert i Ehrman 2004: 170. John Jeffreys Pratt, første marki Camden, 1759-1840, engelsk politiker og statsmann. Han var irsk visekonge fra 1795 fram til UIs opprør i 1798.

Problemstilling

I denne oppgaven ønsker jeg å gi en systematisk redegjørelse for den britiske regjeringens og den britiske opposisjonens argumenter for og imot den anglo-irske unionen. Unionen har vært et svært omskrevet tema blant irske historikere, på grunn av dens formative rolle for irsk nasjonalisme, og fordi unionens sammenbrudd førte til etableringen av den irske fristaten i 1922. Av den grunn har forsøkene på å forklare hvorfor den ble vedtatt – og ikke minst hvorfor den slo feil – ikke latt vente på seg fra irsk side. Fra britisk side har derimot unionen opptatt langt mindre interesse, og, følgelig, langt mindre plass i historiebøkene.

Unionsproblematikken gjemmes vanligvis bort i et underkapittel av en mer generell del som handler om Storbritannias problematiske forhold til Irland. Mange har prøvd å forklare drivkreftene bak den britiske regjeringens fremming av unionen, men svært få har gjort noen systematiske studier av den faktiske unionsdebatten fra britisk side. Ved å se spesifikt på unionsargumentene ønsker jeg å besvare flere ulike spørsmål, blant annet hvilke problemer regjeringen ønsket å løse med unionen, og hvorfor opposisjonen ville hindre dem i dette. Argumenterte opposisjonen som de gjorde fordi de var opptatt av Irlands interesser og rettigheter, eller var det rett og slett ”opposisjon for opposisjonens egen skyld”? Hvordan var argumentene deres preget av den rådende utenrikssituasjonen, og eksisterende politiske tankesystemer? Var det noen grunnleggende skiller i tankemåtene til regjering og opposisjon?

Opgaven min handler både om regjering og opposisjon, og forutsetter derfor et etablert toparti-system, a la det vi finner i dagens Storbritannia. Det er på mer enn en måte anakronistisk å bruke en slik forutsetning, da det politiske systemet på 1700-tallet var ganske annerledes enn det vi møter på i dag. Utrykket ”His Majesty’s Opposition” ble første gang brukt i 1826, og da med negativt fortegn for å beskrive motstanderne av kongens regjering. Selv om motstand mot enkeltsaker var akseptert, ble en varig opposisjon mot regjeringens politikk sett på med skepsis.⁸ Det er allikevel visse ting som tyder på at hverken partidannelse eller opposisjon var så fryktet på 1700-tallet som mange har hevdet. Noen historikere mener at det vokste fram et eget opposisjonsparti fra begynnelsen av 1760-tallet av, både med en egen organisasjon og ideologi.⁹ Forfatteren av *Impartial Report of the Debates*, William Woodfall,¹⁰ mente at man i parlamentsesjonen 1798-9 var vitne til ”the partial return of Opposition to the House of Commons.” ”It is to be hoped”, fortsatte han, ”that the Gentlemen in Opposition to whom we allude, like the characters in a well known burlesque Drama,

---

⁸ Brown 1991: 48-49

⁹ Lee i Dickinson (red.) 2006: 73; O’Gorman 1967: 12-13

¹⁰ William Woodfall, 1745-1803, engelsk journalist og avisredaktør, ofte kalt ”Memory” Woodfall for sin utmerkede hukommelse.

having once chosen to return to life, will not be in a hurry to die again.”¹¹ At denne gruppen blir kalt opposisjon, tyder på at dette begrepet var akseptert i sin samtid, og selv om den i noen kretser ble sett på med skepsis, var også opposisjonen en akseptert del av politikken. For enkelthets skyld kommer jeg derfor til å bruke uttrykkene regjering og opposisjon for å beskrive de to sidene i unionsdebatten.

For å forstå unionsargumentene vil det også være nødvendig å forstå perioden argumentene ble fremmet i. Dette var i mange henseender, både politisk, sosialt og økonomisk, en brytningstid. Revolusjonene i Amerika og Frankrike var bare de største av en lang rekke omkastninger som stilte spørsmålsteget ved etablerte politiske systemer. Gamle statssymboler mistet noe av sin tidligere betydning, og økt handel og voksende byer var med på å endre den sosiale sammensetningen i flere land. Den industrielle revolusjonen hadde sitt opphav i Storbritannia, og var en av faktorene til at dette landet kom til å utvikle seg til en av verdens økonomiske stormakter. Det er i denne konteksten både unionen og dens argumenter må forstås. Den generelle utenrikssituasjonen i Europa hadde dessuten preget forholdet mellom Storbritannia og Irland, spesielt i de siste 25 årene av det 18. århundret. En forståelse av dette forholdet er nødvendig for å forstå unionsdebatten.

Disposisjon

Oppgaven vil bestå av fem kapitler, der kapittel tre og fire utgjør hoveddelen av oppgaven. Innledningen vil bli fulgt av et bakgrunnskapittel, der forholdet mellom Storbritannia og Irland vil bli belyst i forhold til den eksisterende utenrikspolitiske konteksten. Jeg vil her legge vekt på hvordan den amerikanske og den franske revolusjonen påvirket forholdet mellom de to landene. Felles for begge revolusjonene var at de både skapte en krig, men også produserte et revolusjonært tankegods som ble spredd gjennom flere kanaler til ulike deler av verden, deriblant Irland. Hvilken betydning hadde disse revolusjonene for dannelsen av radikale politiske grupperinger i Irland, og på hvilken måte utgjorde disse grupperingene en trussel for forbindelsen mellom landene? I tillegg til dette vil jeg også se på hvordan det politiske, økonomiske og religiøse forholdet mellom Storbritannia og Irland utviklet seg i tiårene før opprøret. Politisk sett er Irlands formelle parlamentariske frihet i 1782 av stor viktighet. Økonomisk sett frigjorde Irland seg fra en rekke restriksjoner, samtidig som landets nasjonale finanser ble gradvis forverret. Religiøst sett var tilstanden i Irland preget av et stadig forfallende forhold mellom landets katolske og protestantiske befolkning, der den første

---

¹¹ *An Impartial Report of the Debates of the two Houses of Parliament (Impartial Report of the Debates) 1799: vii*

gruppen var stor, men manglet jord og politiske rettigheter, mens den andre gruppen var liten, men rik og mektig.

Kapittel tre vil ta for seg regjeringssidens argumenter, og vil være det lengste kapitlet. Der parlamentet i Irland omtrent var splittet på midten i sin holdning til unionsspørsmålet første gang det ble lagt fram, var meningene i Storbritannia langt mer enhetlige, og det var egentlig aldri noen tvil om at unionen ville bli vedtatt i London. Regjeringens argumenter var derfor nesten like mye rettet mot opposisjonen i Dublin som den var mot opposisjon i Storbritannia, og det var viktig for regjeringen å vise hva Irland ville tjene hvis det irske parlamentet vedtok en union, og naturligvis også hva slags negative konsekvenser det ville ha hvis irene sa nei. Denne tosidigheten gikk igjen i flere av regjeringens argumenter. Britiske myndigheter la vekt på at unionen ville styrke det britiske imperiet og at dette ville ha positive konsekvenser for det irske folk, fordi de ville ta del i de samme gledene som det engelske, walisiske og det skotske folk nå nøy. Dette er også et argument som speiler hvor viktig sikkerhet var for de britiske styresmaktene. Regjeringen la vekt på at unionen ville være den eneste måten å få en slutt på misnøye knyttet til politikk, økonomi og religion i landet.

Kapittel fire vil behandle opposisjonens argumenter. De hadde betydelig færre støttespillere enn regjeringen, men ga allikevel fra seg en del lyd når unionsspørsmålet ble lagt fram. Storbritannia (og Irland) var i det hele tatt relativt unikt i europeisk forstand fordi landet hadde et politisk system som tillot en parlamentarisk opposisjon. Opposisjonen fremmet fem hovedargumenter, der de fleste angrep Storbritannias intensjoner og metoder, som opposisjonen hevdet var mindre rene enn hva som vanligvis ble bedyret. Kapittel fem vil være et konklusjonskapittel.

Det var mange som påpekte likhetene i forholdet mellom England og Skottland før 1707, og Storbritannia og Irland på slutten av 1700-tallet, og dette ble brukt som argument for at unionen ville ha positive følger. Alexander Murdoch er en av flere historikere som har lagt vekt på den sentrale rollen Henry Dundas, en av Pitts nærmeste medarbeidere i regjeringen, hadde i gjennomføringen av unionen med Irland.¹² Likheten mellom situasjonen i de to landene var såpass stor at en historisk sammenligning var fristende. Det irske parlamentet sto formelt sett fritt til å vedta akkurat de lovene det ville, uavhengig av interessene til Storbritannia. Et liknende forhold hadde preget forholdet mellom det engelske og det skotske parlamentet før 1707, og vært med på å skape fiendtlighet mellom landene. Skottlands

---

¹² Murdoch i Harris (red.) 2005: 125. Henry Dundas, 1742-1811, skotsk politiker og en av Pitts nærmeste medarbeidere i sistnevntes første regjering.

nasjonale finanser var, som de irske, i svært dårlig stand etter katastrofen på Darien-halvøya i Panama, Skottlands kortvarige kolonieeventyr.¹³ Som på 1790-tallet lusket Frankrike i kulissene også på begynnelsen av 1700-tallet, og den franske ilandssettingen i august 1798 minnet mange om hvor nær Frankrike hadde vært å invadere Skottland i 1708. De franske styresmaktene håpte, i 1708 som i 1798, å utnytte utbredt misnøye mot England og union til å starte et folkelig opprør. Måten de to unionene ble gjennomført på var imidlertid svært ulike. Der 1707-unionen ble gjennomført av regjeringskommisjoner opprettet av hvert lands parlament, ble 1801-unionen innført på en langt mer autoritær måte. Ifølge Patrick Geoghegan ble planen om regjeringskommisjoner tidlig gitt opp til fordel for ”compensation, catholic emancipation, and corruption”,¹⁴ og forslaget ble på mange måter presset gjennom begge parlamenter. Både den skotske og den irske unionen må allikevel sies å være preget av et ønske om sikkerhet.

Hva slags union ble foreslått i 1798? Tradisjonelt sett hadde politiske unioner blitt innført på en av to måter: gjennom ekteskap, noe som skapte en konføderasjon, eller gjennom erobring, der et land påtvang seg retten til å bestemme over et annet.¹⁵ Storbritannia og Irland hadde samme konge, så en union gjennom ekteskap var derfor utelukket. Erobring ble på sin side beskrevet som ”the most wretched condition of human slavery” av en samtidig politiker,¹⁶ og det var klart for de fleste at hverken den anglo-skotske eller den anglo-irske unionen var eksempler på erobring. Den amerikanske frigjøringskrigen hadde skapt interesse for en annen form for politisk union: den føderale unionen. Den amerikanske grunnloven av 1787 skapte et fellesskap av likeverdige stater, holdt sammen av en løs føderal lovgiver.¹⁷ Imidlertid er heller ikke en føderal union beskrivende for den statsformen som ble skapt gjennom den anglo-irske unionen. I Amerika beholdt hver stat retten til å lage lover for eget territorium: det var nettopp dette den britiske regjeringen ønsket å unngå i det eksisterende forholdet mellom Storbritannia og Irland. Den anglo-irske unionen, som den anglo-skotske før den, var en ”negotiated merger of [...] two parliaments” – en inkorporerende union.¹⁸

---

¹³ McLean 2010: 65

¹⁴ Geoghegan i Keogh & Whelan (red.) 2001: 40

¹⁵ Kelly i Brown, Geoghegan & Kelly (red.) 2003: 37

¹⁶ *Impartial Report of the Debates 1799*: 559

¹⁷ Palmer 1989: 228-229

¹⁸ Brown i Brown, Geoghegan & Kelly (red.) 2003: 39

Historiografi og kilder

Unionens betydning og følger gjorde at det ikke tok lang tid før de første historikerne ga seg i kast med å forklare dens årsaker og bakgrunn. Richard Musgraves¹⁹ *Memoirs on the Different Rebellions in Ireland, from the arrival of the English* kom ut i 1801, og la i stor grad skylden for opprøret på den katolske befolkningen i Irland. To unionistiske historieverker fulgte tidlig i det 19-århundret, i form av Charles Cootes²⁰ *History of the Union of Great Britain and Ireland* fra 1802, og *An Historical review of the State of Ireland, from the invasion of that country under Henry II. to its Union with Great Britain*, skrevet av Francis Plowden²¹ og utgitt i 1803. Tendensen var allikevel, da som i senere tider, at de fleste bøkene om unionen ble skrevet fra et irsk nasjonalistisk ståsted, og svært ofte med brodd mot den britiske regjeringen. Spørsmålet om katolikkenes rettigheter hadde spilt en stor rolle i unionsdebatten, og mange katolikker trodde at deres sosiale og politiske stilling ville bedres i en eventuell union. George III sa imidlertid nei til katolsk emansipasjon etter at unionen var et faktum, og katolikkene måtte vente helt til 1829 før de fikk politiske rettigheter på lik linje med protestantene. Bildet av den katolske befolkningen som unionens tapere utviklet seg derfor fort, og dette sammenfalt med at katolisisme ble det mest definerende uttrykket for den nye irske nasjonalismen som utviklet seg på 1800-tallet.

Flere historikere har lagt vekt på at regjeringens nederlag i det katolske spørsmålet har hatt alvorlige følger for det videre irske synet på unionen. Selv om mange pro-unionister håpet unionen ville få en slutt på sekterisk uro i Irland, kom religion ifølge R. B. McDowell (1979) til å prege forholdet mellom Storbritannia og Irland også etter 1801.²² På samme måte har Thomas Bartlett (1992) hevdet at regjeringens manglende evne til å inkludere katolsk emansipasjon som en del av unionspakken førte til at unionen ble en protestantisk union, og at katolikkene derfor følte seg ekskludert.²³ Ian McLean og Alistair McMillan (2010) har kommet til samme konklusjon, og hevder at George III's nei gjorde unionen ”illegitimate in the eyes of the majority of the Irish population from the outset.”²⁴

Det historiografiske synet på unionen har derfor i stor grad vært negativt, og en rekke nasjonalistiske irske historikere har knyttet de negative følgene av unionen til de korruperte metodene den ble gjennomført ved. H. E. P. Lecky skrev på 1890-tallet at ”a desire to carry a legislative Union had a considerable influence in dictating the policy which in fact produced

---

¹⁹ Richard Musgrave, 1755-1818, irsk politiker og politisk forfatter.

²⁰ Charles Coote, 1760-1835, engelsk historiker og biograf.

²¹ Francis Peter Plowden, 1749-1829, engelsk advokat og historiker.

²² McDowell 1979: 703

²³ Bartlett 1992: 272

²⁴ McLean 2010: 85

the rebellion”.²⁵ Ifølge J. G. Swift MacNeill (1917) brukte regjeringen ”cynical wickedness”, og ”the processes of force, fraud and metallic corruption” for å få unionen gjennom parlamentet,²⁶ og J. C. Beckett (1967) hevdet at unionen var en fiasko, med unntak av at den på kort sikt styrket Storbritannia i kampen mot Frankrike.²⁷ Den australske historikeren G. C. Bolton (1966) var blant de første moderne historikere til å utfordre det tradisjonelle nasjonalistiske synet. Han vedgikk at korrupsjon spilte en stor rolle i gjennomføringen av unionen, men hevdet at dette var akseptert politisk praksis i perioden. Bolton la også vekt på hvilken rolle lokal opinion hadde på hvordan irske parlamentsmedlemmer stemte.²⁸ Selv om Boltons syn ble godtatt av en rekke historikere var ikke boken noe endelig oppgjør med det nasjonalistiske synet på korrupsjonens primære rolle i gjennomføringen av unionen, og Boltons revisjonisme har flere ganger blitt utfordret av senere historikere. I sin doktorgradsavhandling fra 1997, som ble utgitt i utvidet form to år senere, henviste Patrick Geoghegan til hittil ukjente statspapirer som viste at den britiske regjeringen brukte ulovlig store summer på å vinne en pro-unionistisk majoritet i Irland. Disse pengene utgjorde såkalte ”secret funds”, og oversteg det som var fastsatt i loven. Han kaller disse kildene ”the missing link between the allegations of corruption and government activity during the period”, fordi de tilbakeviser Boltons påstand om at måten unionen ble gjennomført på var akseptert praksis i perioden.²⁹

Mitt tema går definitivt under fanen politisk historie, derfor har en sentral og naturlig kilde vært det britiske parlamentets nedtegnede referater. Disse er produsert i flere ulike versjoner, og finnes blant annet på internett, tilgjengelig for nedlastning. Publisering av referatene fra parlamentsmøter ble de facto (dog ikke de jure) lovlig i 1771, men inntil 1783 var det ikke lov for journalister å ta notater under møtene.³⁰ Journalistene var derfor nødt til å stole på sin egen hukommelse, og det var William Woodfalls fabelaktige evne til å huske timeslange parlamentsdebatter ordrett som ga ham kallenavnet ”Memory”. Et moment vi må ha i mente når vi leser parlamentsreferater, spesielt fra slutten av 1700-tallet, er at de ble produsert og publisert av mennesker som kunne ha en politisk agenda. *Parliamentary Debates*, som fikk støtte fra staten, hadde ofte et litt annet innhold enn *Parliamentary Register*, som mottok støtte fra opposisjonen.³¹ Min hovedreferanse fra parlamentet har vært

---

²⁵ Lecky 1892: 146

²⁶ Swift MacNeill 1917: 333

²⁷ Beckett 1967: 130

²⁸ Bolton 1966: 221-222

²⁹ Geoghegan 1999: 87

³⁰ Black 2001: 129-131

³¹ Hilton 2006: 51

nevnte Woodfalls *Impartial Report of the Debates*, en ironisk tittel med tanke på at mannen tydeligvis sympatiserte med opposisjonen.³² Jeg har også brukt en del andre parlamentsreferater for å komplementere debatten, da svært få av referatene følger en distinkt mal for når de skal begynne og slutte.

En annen viktig kilde har vært politiske pamfletter som omhandler unionen. Her har W. J. McCormacks *The Pamphlet Debate between Great Britain and Ireland* (1996) vært av aller største viktighet, fordi den har gitt en oversikt over alle kjente pamfletter om unionen som ble produsert mellom 1798 og 1801. Jeg er imidlertid bare ute etter de pamflettene som ble utgitt i Storbritannia, og det utgjør en betydelig mindredel av de 329 pamflettene som ble produsert i perioden. 100 pamfletter ble utgitt i Storbritannia, og av disse ble 47 også utgitt i Irland. Et flertall av disse ble i tillegg skrevet av irer. Flere av dem var dessuten utgivelser av parlamentstaler, hvorav de mest kjente ble gitt ut en rekke ganger av flere ulike publisister, som for eksempel William Pitts kjente tale fra 31. januar.³³ Pamfletter spente over et vidt spekter: mange av dem kan defineres som politiske avhandlinger, som for eksempel *Practical Observations*,³⁴ mens andre ble formulert som brev, en ikke uvanlig genre i perioden.³⁵ En rekke pamfletter hadde svært fantasirike og morsomme titler – en irsk pamflett, tilskrevet Henrietta Battier,³⁶ het for eksempel *An Address on the subject of the projected union to the illustrious Stephen III, king of Dalkey, emperor of the Mugglins, elector and archtreasurer of Lambay, lord protector of the holy Island of Magee, grand duke of Bullock, grand master of the noble, illustrious, and ancient orders of the lobster, crab, scollop etc etc*.³⁷ En del pamfletter ble dessuten aldri publisert, og var ment for et lite internt publikum, vanligvis tilknyttet den nære sirkelen av politikere rundt statsministeren.³⁸

---

³² *Impartial Report of the Debates* 1799: vii

³³ Gitt ut i tre ulike versjoner, og til sammen syv opplag. Se McCormack 1996: 93-94

³⁴ John Grey, *Practical Observations on the proposed treaty of union of the legislatures of Great Britain and Ireland shewing in some particulars how that treaty may be rendered acceptable to the people of Ireland and beneficial to the British Empire in general (Practical Observations)*, London 1799 British Library (BL).

³⁵ Se for eksempel *A letter from Darby Tracy, chairman in London, to mr. Denis Feagan, breeches-maker at Edenderry, wherein is clearly proved the effects which an union with Great Britain will have on the interest and happiness of the common people of Ireland (Darby Tracy)*, Dublin 1799 BL, av anonym, og *The present state of Ireland and the only means of preserving her to the empire considered in a letter to marquis Cornwallis (First Letter)*, London 1799 BL, av James Geraghty.

³⁶ Henrietta Battier, 1751-1813, irsk forfatter og satiriker.

³⁷ McCormack 1996: 23

³⁸ John Bruces *Report on the events and circumstances, which produced the union of the kingdoms of England and Scotland (Report)*, upublisert 1799 National Library of Scotland (NLS), er et eksempel på dette.

Jeg har også sett på korrespondansen til visse sentrale aktører i unionsdebatten, deriblant to av lederne for den irske administrasjonen, lord Camden og lord Cornwallis.³⁹ Det har imidlertid vært vanskelig å danne seg et helhetlig bilde av debatten på denne måten, fordi det var en utbredt praksis blant 1700-tallspolitikere å brenne sin politiske korrespondanse.⁴⁰ Jeg har derfor brukt brev først og fremst til å bygge opp under andre, mer helhetlige kilder. Dette betyr imidlertid ikke at tilgjengelig politikerkorrespondanse ikke er en viktig kilde i studier av 1700-tallets politiske beslutninger. Pressens dekning av unionen har allerede blitt analysert, og jeg vil derfor ikke vektlegge denne.⁴¹ En rekke privatpersoner sendte også inn forslag til hvordan de mente unionen burde gjennomføres, og hvilke problemer de kunne løse. Det har vært interessant å se på disse, for å se på hvilken måte deres argumentasjon er annerledes enn den som ble fremmet i parlamentet. Dette var unionsforslag som ble sendt til regjeringen i løpet av både 1799 og 1800, helt fram til unionen ble vedtatt, skrevet av medlemmer av den britiske gentryen.

Parlamentet var forbeholdt de rikeste jordeierne i Storbritannia, og pamfletter ble vanligvis både skrevet av og rettet mot de mer kondisjonerte delene av befolkningen.⁴² De unionsforslagene regjeringen fikk innsendt fra privatpersoner kom også fra de øvre sjikt av samfunnet. Mitt valg av kilder gjør derfor denne studien til en studie av det som kalles høypolitikk, som fokuserer på hvordan politiske beslutninger ble gjort blant den politiske eliten. Jeg har med andre ord ikke lagt veldig mye vekt på innflytelsen fra offentlig opinion, selv om jeg i noen tilfeller vil komme inn på dette aspektet. En av grunnene til dette er at folkets mening ikke fikk det største spillerommet i denne perioden. Selv om Storbritannia i mange henseender var det landet i Europa med størst personlig frihet i slutten av det 18. århundret, hadde en rekke repressive lovtiltak begrenset denne friheten i løpet av 1790-tallet. Flere aviser ble kjøpt opp av myndighetene ettersom den franske revolusjonen ble mer og mer radikal,⁴³ og i 1797 økte regjeringen avgiften på papir i et forsøk på å kontrollere pressens produksjon og salg.⁴⁴ De mange politiske pressgruppene som hadde vokst fram på 1780- og 1790-tallet fikk mindre spillerom, og straffene for oppvigleri og forræderi ble hardere.

Allikevel var ikke den øvrige befolkningen helt utelatt fra diskusjonen. Selv om mange pamfletter tydeligvis var skrevet på en slik måte at de rettet seg mot den privilegerte

---

³⁹ Charles Cornwallis, første marki Cornwallis, 1738-1805, engelsk general og embetsmann. Han var øverstkommanderende for de britiske styrkene under den amerikanske frigjøringskrigen, senere generalguvernør i India 1786-1793 og visekonge i Irland 1798-1801.

⁴⁰ O'Brien 1987: 146

⁴¹ De Nie 2004

⁴² Black 1987: 146

⁴³ Black 2001: 155-156

⁴⁴ Harris i Dickinson (red.) 2006: 285

minoriteten som hadde utdannelse fra privatskole og universitet, omfattet begrepet pamflett også ting som sanger, ballader, og til og med romaner, og de gjorde seg i så måte forståelig for en langt større del av befolkningen enn hva det vi kan kalle ”avhandlingspamfletten” gjorde. Titler som *The new doodle doodle doo sung by monsieur Hurdy Gurdy from the Bear-Garden London, at the new circus College Green ci devant the old political theatre*, og *Moggy and Jemmy, or the union feast as was performed at Drury lane Theatre*,⁴⁵ falt trolig ikke i god jord i Westminster, men de beskrev unionsspørsmålet på en forståelig måte også for de med mindre utdannelse. Karikaturtegninger var også en voksende industri, og deres ofte vulgære hentydninger var populære både i høyere og lavere kretser.⁴⁶ Størstedelen av befolkningen fikk derfor informasjon om unionen, og de sto relativt fritt til å diskutere den, innenfor ”rimelighetens” grenser. Som vi skal se, var imidlertid unionen så viktig for regjeringen at den presset den gjennom parlamentet, uten å ta særlig hensyn til opposisjonen hverken i eller utenfor parlamentet, eller for den saks skyld i Irland. Vi kan også spørre oss hvilken interesse vanlige folk hadde av unionen med Irland.

Hvor viktig var unionen?

Som jeg nevnte innledningsvis har unionen vært et svært omskrevet tema for irske historikere, men det har i stor grad blitt oversett av briter. Reflekterer dette en forskjell som eksisterte mellom landene også da unionen ble debattert? Hvor stor var interessen for unionsspørsmålet i Storbritannia?

Det er liten tvil om at interessen for spørsmålet var enorm i Irland. For irske politikere var det en sak av største viktighet, noe parlamentsreferatene fra landet viser prov på, og i Dublin ble nye pamfletter produsert hver uke, i et forrykende tempo. 276 pamfletter ble utgitt i Irland i løpet av en toårs periode, og av disse var hele 229 eksklusive for Irland. Følgene av en union, både politisk, økonomisk, sosialt og religiøst, ville være mye større for Irland enn for Storbritannia, og mange fryktet derfor at disse følgene ville være negative.

Unionsforslaget, slik det ble lagt fram for parlamentet i London 31. januar 1799, og slik det i svært uendret form ble vedtatt halvannet år senere, rørte ved en rekke politiske, sosiale og økonomiske aspekter ved det eksisterende forholdet mellom Storbritannia og Irland. Pitts tilbøyelighet til, og Cornwallis ønske om, katolsk frigjøring etter at unionen var vedtatt, skapte også uro blant både protestanter og katolikker. Irland sto i fare for å miste sin politiske

---

⁴⁵ McCormack 1996: 60-61

⁴⁶ Se for eksempel Plate 1 i Keogh & Whelan (red.) 2001, som viser en uflidd John Bull (personifiseringen av den engelske, senere britiske nasjonalånd) i armene på en like uflidd kvinne som skulle symbolisere Irland. Det var ikke uvanlig å beskrive unionen som et ekteskap mellom Storbritannia og Irland.

innflytelse, sin hovedinntektskilde, og, for anglikanerne, sin politisk privilegerte posisjon. Dette gjorde unionen til en sak av ypperste viktighet. Hvordan følte britene det?

Med unntak av noen petisjoner fra den britiske ullindustrien, ”the only spark of excitement in England on the Union”,⁴⁷ var det nesten ingen protest mot de økonomiske implikasjonene ved unionen fra kommersielle interesser i Storbritannia. Ser vi bort fra en viss usikkerhet ved effekten av å la hundre irske parlamentsmedlemmer få et sete i det imperiale parlamentet i London, var det heller ingen særlig politisk misnøye rettet mot unionen. Storbritannia kom ikke til å miste sitt parlament. Frykten for katolisisme var naturlig nok også mindre i Storbritannia enn i Irland, da den britiske andelen katolikker var langt lavere. Det blir feil å kalle det apati, men det er liten tvil om at interessen for unionen var langt mindre i Storbritannia enn i Irland. At det ble publisert mer enn dobbelt så mange pamfletter i Irland som det ble i Storbritannia er bare et bevis på dette.

Da de irske politikerne stemte om å vurdere kongens tale av januar 1799, der monarken ba om en tettere forbindelse mellom de to landene, ble forslaget nedstemt av 109 mot 104 stemmer, noe som vil si at 213 av 300 irske parlamentsrepresentanter var til stede og stemte ved debatten.⁴⁸ Da det britiske parlamentet 7. februar foreslo å danne en komité som skulle behandle kongens tale, ble denne vedtatt 149 mot 25, noe som vil si at 174 av totalt 558 representanter var til stede i det britiske Underhuset.⁴⁹ Det britiske parlamentet var aldri fulltallig, og ifølge H. T. Dickinson var 400 tilstedeværende regnet som høyt, selv i krisetider, men her var det altså mindre enn halvparten av dette i en sak som hadde viktige følger for rikets sikkerhet. Bare et år tidligere hadde nesten tre hundre parlamentsmedlemmer stemt på et forslag om fem resolusjoner som berørte tilstanden i Irland.⁵⁰ En rekke saker opptok politikerne i Storbritannia, hvorav krigen mot Frankrike var det aller mest alvorlige sakskomplekset. Unionen med Irland fikk betydning fordi den ble sett på som et viktig tiltak i denne krigen.⁵¹

Vi kan finne den samme tendensen hvis vi går til den korrespondansen som er bevart fra kjente politikere i perioden. Pitt likte å diskutere utenrikssaker med sin mor, men spørsmålet om irsk union dukker ikke opp i brevene hans.⁵² Richard Brinsley Sheridan,⁵³

---

⁴⁷ Bolton 1966: 201

⁴⁸ *A Report of the Debates in the House of Commons of Ireland (A Report)* 1799: 154

⁴⁹ *Impartial Report of the Debates* 1799: 145

⁵⁰ *An Impartial Report of the Debates of the two Houses of Parliament (Impartial Report of the Debates)* 1798: 723-724.

⁵¹ Beckett 1967: 128

⁵² PRO 30/8/12/496 National Archives (NA). Den eneste referansen til Irland finner vi i et brev datert 18. september 1798, der Pitt forteller de gode nyhetene om den franske ekspedisjonsstyrkens overgivelse. ”The

opposisjonens fremste mann, viste heller ingen stor interesse for unionen i sin korrespondanse,⁵⁴ og George Tierney,⁵⁵ mannen Pitt duellerte med ved Putney Heath 27. mai 1798, brukte ikke en stavelse på unionen i sine brev til jarlen av Grey,⁵⁶ en annen motstander av unionen.

Conclusion of the struggle”, hevder han, ”promises the best effects in various [sic] Ways”. PRO 30/8/326/496 NA

⁵³ Richard Brinsley Sheridan, 1751-1816, irsk forfatter og politiker. Han ble født i Dublin, og forholdet til Irland kom til å prege hans politikk og hans holdning til Irland. Politisk sett var han tilknyttet opposisjonen, og han var en nær tilhenger av Charles James Fox. Han var opposisjonens mest høylytte motstander mot den anglo-irske unionen.

⁵⁴ Cecil Price (red.) & Richard Brinsley Sheridan 1966. Det kan istedenfor virke som om han var i sterk pengehød, da nesten alle brevene hans inneholdt en forespørsel om penger.

⁵⁵ George Tierney, 1761-1830, politiker. Han ble født på Gibraltar, men hans far kom fra Limerick i Irland.

⁵⁶ NRA 6228 Durham University Library (DUL). Charles Grey, 1764-1845, engelsk politiker og statsmann. Han var tilknyttet opposisjonen på 1790-tallet, høylytt i sin motstand mot unionen, og var senere statsminister fra 1830 til 1834.

Kapittel 2. Bakgrunnen

1. Den utenrikspolitiske konteksten

[I]t is believed justly, that on Great Britain at this moment chiefly rest all the hopes of returning happiness, independence, and security, among nations. Britain is the bulwark that stands opposed to the flood which threatens to overwhelm the world. (George Rose)⁵⁷

Forholdet mellom Storbritannia og Irland ble i de siste 25 årene av 1700-tallet preget av krig og revolusjon. Krigene ble utkjempet på den amerikanske østkysten, kontinental-Europa, og på de syv hav, mot amerikanere, franskmenn og spanjoler. Den revolusjonære impulsen vokste ut av opplysningstanker, og var ifølge R. R. Palmer en fellesfølelse blant store deler av befolkningen i det han har kalt ”the Atlantic Society”, et område som inkluderte Vest- og deler av Sentral-Europa, samt de 13 amerikanske koloniene. Palmer har hevdet at revolusjonsfølelsen var et resultat av motstridende impulser, som han har kalt ”demokratiske” og ”aristokratiske”, og som vokste fram fra 1760-tallet.⁵⁸

Det var særlig to store revolusjoner i perioden som bidro til å legge forholdene i Storbritannia til rette for fremmingen av et unionsforslag med Irland i 1798. Både den amerikanske og den franske revolusjon utgjorde en trussel mot britisk sikkerhetspolitikk, både fordi den førte med seg en direkte trussel gjennom krig, og fordi dens ”ideologiske bagasje” inspirerte misfornøyde grupper innad på de britiske øyene til å organisere seg i politiske og i noen tilfeller revolusjonære foreninger.⁵⁹ Den utenrikspolitiske konteksten skapte dermed både interne og eksterne trusler mot rikets sikkerhet.

Ser vi på et kart over de britiske øyene ser vi fort hvorfor forbindelsen mellom de to landene ble så viktig for regjeringen etter utbruddet av den amerikanske revolusjon. Bare en kort havstrekning skiller Storbritannia fra irskeysten, og denne nærheten kunne være både en velsignelse og en forbannelse for den britiske regjeringen. Den gjorde det enklere for regjeringen å øve innflytelse over Irland, men hvis det irske folk gjorde opprør mot forbindelsen, eller landet ble erobret av en fremmed makt, ville Storbritannia være fanget

---

⁵⁷ George Rose, *A brief examination into the increase of the revenue, commerce and manufactures of Great Britain from 1792 to 1799 (A brief examination)*, London 1799 BL: 7. George Rose, 1744-1818, engelsk politiker og publisist.

⁵⁸ Palmer 1989: 21-22

⁵⁹ Ibid: 185

mellom et fiendtlig Frankrike og et potensielt fiendtlig Irland, noe som ville svekke landets sikkerhet og imperiale ambisjoner.

Virkningene av den amerikanske revolusjonen

Omkring 1760 hadde det etablert seg et eget patriot-parti i det irske parlamentet.⁶⁰ Fordi bare medlemmer av den irske statskirken, Church of Ireland,⁶¹ fikk sitte i parlamentet, var patriotene i sin helhet anglikanere, etterkommere av engelske innvandrere som hadde kommet i flere bølger etter reformasjonen på 1500-tallet, og som derfor skilte seg fra den øvrige befolkningen, som i overveldende grad var katolikker. Anglikanerne var den desidert minste religiøse gruppen i Irland, men allikevel den som satt med mest jord, og derfor hadde mest politisk makt. På tross av sin engelske arv så patriotene på seg selv som sanne irer, distinkt fra engelskmenn og skotter, og de var innstilt på å forsvare irske interesser overfor det de så på som negativ påvirkning fra de britiske styresmakter. Denne følelsen har ofte blitt kalt en ”kolonial nasjonalisme”.⁶² Framveksten av patriot-partiet i Irland truet den britiske regjeringens innflytelse over det irske parlamentet, og de ofret derfor det eksisterende undertaker-systemet⁶³ til fordel for en permanent sittende irsk visekonge, innsatt av den britiske stat, og under direkte ordre fra britiske myndigheter.⁶⁴

Som følge av den økonomiske nedgangen under Syvårskrigen (1756-1763) begynte patriotene å kreve utvidede økonomiske og politiske konsesjoner for Irland. Etter Paris-freden som avsluttet krigen var det ikke lenger noen realistisk fare for en fransk invasjon av Irland, og patriotene kunne derfor fremme sine krav uten å frykte for sin sikkerhet. Patriotenes krav lignet de som ble fremmet av kolonistene i Nord-Amerika, og som kan oppsummeres i slagordet ”no taxation without representation”. Det var et utbredt ønske om større selvbestemmelse, og mindre britisk innflytelse i politikken både i Irland og Amerika. Likheten i kravene, samt den store irske utvandringen til Amerika i løpet av det 18.

---

⁶⁰ Beckett 1967: 114

⁶¹ Church of Ireland var den irske versjonen av Church of England, altså den engelske protestantiske statskirken som ble etablert under reformasjonen.

⁶² Palmer 1989: 165. Irsk nasjonalisme blir vanligvis forbundet med den katolske kulturnasjonalismen på 1800-tallet, men patriotenes nasjonalisme på 1700-tallet var basert på anglikansk protestantisme, og var i alle henseender et elitefenomen.

⁶³ Undertaker-systemet hadde blitt innført på 1720-tallet, da Walpole-regjeringen forsto at deres innflytelse over irsk politikk måtte styrkes. Systemet lignet litt på den ordningen som var utbredt under Tudor-perioden, da irske adelsmenn styrte Irland på kongens vegne. Undertakerene var irske lordar som ”undertook” å styre på vegne av den britiske regjering. Britenes innflytelse over irsk politikk varierte fra undertaker til undertaker, men da undertakerne stemte imot den britiske regjeringen under Money Bill Dispute (1753-55) ble det klart for britiske styresmakter at denne ordningen var moden for endring.

⁶⁴ McNally i Dickinson (red.) 2006: 412

århundret,⁶⁵ førte til en betydelig irsk sympati for amerikanernes sak.⁶⁶ Denne sympatien fortsatte også etter krigsutbruddet ved Lexington i april 1775, startskuddet for den amerikanske revolusjonen.

Budskapet i den amerikanske revolusjonen vekket til live radikale krefter over hele de britiske øyene (og for den saks skyld, i hele Europa). I Irland førte revolusjonen til opprettelsen av the Volunteer Movement, de irske frivillige, i Belfast i mars 1778. De frivillige fulgte prinsippet ”styrke i antall”, og samlet seg i større grupper for felles forsvar mot ytre fiender. Den utløsende faktoren for de frivillige var frykten for fransk invasjon, en trussel som ble åpenbar den 11. april, da det amerikanske krigsskipet *Ranger* gled inn i havnen i Belfast. Lokale medlemmer av den hovedsaklig protestantiske over- og middelklassen organiserte seg i væpnede grupperinger, og derfra spredte organisasjonen seg til hele Irland.⁶⁷ Der den britiske regjeringen hadde kanaler for å påvirke det irske patriotpartiet i parlamentet, hadde de langt mindre innflytelse overfor grupperinger utenfor parlamentet, og spesielt når disse var bevæpnet.

De frivillige var langt fra den første organiserte politiske pressgruppen, hverken i Irland eller i Storbritannia, men de skilte seg fra tidligere grupper som Whiteboys og Oakboys ved sin størrelse og sin politiske orientering. R. B. McDowell har hevdet at de frivillige, på sitt største, kan ha telt så mange som 40 000; Frank O’Gorman dobler dette tallet, og mener at de framtrådte ved Dungannon-møtet i 1782 representerte hele 80 000 frivillige.⁶⁸ De frivillige var på samme tid en velsignelse og en forbannelse for både det irske parlamentet og for de britiske styresmaktene. For patriotene utgjorde de et pressmiddel mot Storbritannia, men deres nytte av dette var begrenset, da de frivillige også var vanskelige å kontrollere. Den britiske regjering så på sin side med glede på de frivilliges funksjon som ordenspoliti i Irland, samt en militær faktor i tilfelle en invasjon. På den annen side var de en ustabil maktfaktor, som også britene hadde problemer med å kontrollere. De skilte seg fra tidligere manifestasjoner på folkelig uro ved å være noe mer enn en ad hoc-dannelse: de frivillige ble etablert med et mål for øye, nemlig å utgjøre et folkelig forsvar mot en fremmed invasjon. Når invasjonen imidlertid ikke kom, skiftet de funksjon, og innen kort tid hadde de utviklet seg til en

---

⁶⁵ Tanner 2001: 185-186

⁶⁶ For eksempel skrev den unge irske adelsmannen lord Midleton at ”we are all Americans here except such as are attached securely to the castle [Dublin Castle, sete for den irske administrasjonen og de britiske representantene i Irland] or are papists [nedsettende ord på katolikker]”. Se McDowell 1979: 240-241

⁶⁷ Se Palmer 1959: 289; McDowell 1979: 257; Bartlett 1992: 92

⁶⁸ McDowell 1979: 256; O’Gorman 1997: 318. Jonah Barrington, en litt mindre pålitelig kilde, hevdet i sin *Rise and Fall of the Irish Nation* at de frivillige i 1782 hadde hundre tusen mann under våpen til rådighet, i tillegg til ytterligere femti tusen ”of an inferior description”. Se Barrington 1848: 349, først fotnote, merket *.

pressgruppe som krevde økonomiske og politiske konsesjoner for det irske folk.⁶⁹ De fikk en funksjon utover sin opprinnelige mening. Organisasjonen pekte dermed fram mot de politiske grupperingene som kom til å oppstå på 1790-tallet.

Innen sommeren 1779 hadde revolusjonen i Amerika utviklet seg fra et lokalt koloniopprør til en atlantisk stormaktskrig. Da Frankrike fikk vite om britenes nederlag ved Saratoga i 1777 inngikk de en allianse med de amerikanske kolonistene sommeren 1778. Et år senere fikk de også støtte fra Spania. Dette var tunge nyheter for britiske styresmakter, og en krig med to av landets erkefiender gjorde det åpenbart hvor viktig Irland var for Storbritannias og det britiske imperiets sikkerhet. Den irske forbindelsen ble nå et stridsspørsmål for begge sider på de britiske øyene: de anglo-irske patriotene ville ha økt politisk selvstyre og større økonomiske konsesjoner; den britiske regjering, som så hvor viktig det var å holde på Irland, ville skape en tettere forbindelse mellom de to landene.

Krig skapte en utenrikspolitisk trussel, revolusjonær innflytelse økte de indre spenningene, og begge disse utviklingene utgjorde en fare for rikets sikkerhet. Dette var årsaken til at den britiske regjeringen ønsket å knytte Irland tettere til seg, og en union ble tidlig trukket fram som et middel til dette målet. Faren for opprør i Irland, som kunne binde opp imperiets styrker, gjorde det nødvendig med økt kontroll over øya. Frykten for en fransk eller spansk invasjon av Irland, og opprettelsen av et fiendtlig marionette-regime der gjorde det også ønskelig for britiske styresmakter å knytte Irland tettere til det britiske imperiet. Tapet av de 13 amerikanske koloniene i 1783 ga dessuten Irland symbolsk viktighet. Landet skulle utgjøre kjernen i det ”nye imperiet”; et tap av Irland ble nå ikke bare sett på som et strategisk problem men også et prestisjetap.

Det er derfor ingen tilfeldighet at spørsmålet om en politisk union oftere og oftere kom opp i perioden mellom 1778 og 1783. Den britiske statsministeren fra 1770, lord North, vurderte allerede i 1779 en inkorporerende union mellom Storbritannia og Irland,⁷⁰ og ifølge Dundas og Adam Smith var en union den beste varige løsningen på problemene landene sto ovenfor.⁷¹ En tidligere chief secretary i Irland, George McCartney, som hadde fått i oppgave å sondere den offentlige opinionen i Irland for muligheten for en union, ga North et svært ambivalent svar: et unionsforslag ville uten tvil føre til opptøyer, men på den andre siden:

---

⁶⁹ Barlett 1992: 93

⁷⁰ McDowell 1979: 264. Fredrick North, jarl av Guilford, kjent som lord North, 1732-1792, engelsk politiker og statsmann. Han var statsminister i Storbritannia 1770-1782, og senere innenriksminister (home secretary) i den kortlivede Fox-North-koalisjonen i 1783

⁷¹ Fry 1992: 63-64

hvor svekket ville ikke forbindelsen mellom de to landene være hvis det ikke ble gjennomført noen union?⁷²

Virkningene av den franske revolusjonen

Britain would then be between the *blades* of the *scissors*[.] (William Drennan)⁷³

Fredsavtalen i Paris i 1763 gjorde slutt på krigen med Frankrike og Spania, og minsket dermed presset på den britiske regjering. Unionstanken, i ulike former, levde fortsatt, men den var mer tilbaketrukket og ble sett på som mindre nødvendig enn tidligere. 1780-tallet var en rolig periode, både hva gjaldt revolusjonær aktivitet og krig. Utbruddet av den franske revolusjonen sommeren 1789 virket imidlertid vekkende på radikalismen på de britiske øyene. En rekke politiske pressgrupper vokste fram, både i England, Skottland og Irland. I oktober 1791 ble Society of the United Irishmen opprettet av Theobald Wolfe Tone⁷⁴ i Belfast, og en måned senere ble en avdeling også grunnlagt i Dublin av James Napper Tandy.⁷⁵ Medlemmene i Belfast-fraksjonen var i stor grad presbyterianere, mens de dublinske United Irishmen hovedsakelig var katolikker,⁷⁶ og UI skilte seg dermed fra tidligere pressgrupper ved at de eksplisitt appellerte til både katolikker og protestanter.⁷⁷ De frivillige hadde også vært enige om visse konsesjoner til den katolske befolkningen, men var splittet i synet på politisk emansipasjon. Opprettelsen av UI lå til grunn for det irske opprøret i 1798, og pekte derfor direkte fram mot unionen.

UI har blitt beskrevet som en ”overtly revolutionary and republican organisation”,⁷⁸ og det er liten tvil om at både Tone og UI må kunne kalles både revolusjonært og republikansk, da de tydelig var inspirert av den franske revolusjonen. Republikansk må imidlertid forstås på

---

⁷² Bolton 1966: 6. Chief secretary var den irske viskongens nærmeste medarbeider. Han ble innsatt av den britiske regjering.

⁷³ Siter i Bew 2007: 1. William Drennan, 1754-1820, irsk lege, poet og politiker. Han var en av de sentrale grunnleggerne av UI, men trakk seg vekk fra organisasjonen i 1794, etter at han selv ble anklaget for oppvigleri, og UI ble gjort ulovlig av britiske styresmakter.

⁷⁴ Theobald Wolfe Tone, 1763-1798, irsk nasjonalist og United Irishman. Han ble tidlig inspirert av radikale ideer mens han studerte ved Trinity College i Dublin, og inspirert av sin venn Thomas Russell skrev han 1790-91 en rekke pamfletter. Høsten 1791 var han med på å etablere UI i Belfast. Etter at UI ble undertrykt rømte Tone til Amerika, og deretter til Frankrike, der han ble den fremste forkjemperen for fransk intervensjon i Irland. Høsten 1798 ble han arrestert ombord på det franske skipet *Hoche*. Han døde av skadene etter et selvpåført kutt i strupen, 19. november 1798.

⁷⁵ James Napper Tandy, 1737-1803, irsk nasjonalist og United Irishman.

⁷⁶ Bartlett 1992: 127-128

⁷⁷ Navnet ”United Irishmen” ble valgt nettopp fordi gruppen skulle appellere til både protestantiske og katolske irer.

⁷⁸ Tanner 2001: 187

1700-tallets premisser, ikke ut ifra den moderne definisjonen av ordet. Ifølge Thomas Bartlett var republikanisme på 1700-tallet snarere ansett som et protestspråk enn et klart definert politisk system. Republikanere protesterte mot det de så på som korruperte, vilkårlige og tyranniske regjeringer, og fremmet dygd (virtue) som en konstitusjonell norm.⁷⁹ I pamfletten *An Argument on Behalf of the Catholics of Ireland* angrep Tone for eksempel den britiske innflytelsen over det irske parlamentet, som han mente hadde korrumpert den irske lovgivende instansen, men han ga fortsatt sin støtte til George III.⁸⁰ Han hadde med andre ord ingen ønsker om å erstatte det eksisterende monarkiet med en moderne republikk. På tross av lojalitet til kongen er dette likevel et eksempel på klassisk republikansk retorikk.

Det kan også være verdt å merke seg at hverken Tone eller UI i utgangspunktet var så revolusjonære som de tilslutt ble. UIs opprinnelige mål var parlamentarisk reform, katolsk emansipasjon, og en løsere forbindelse med Storbritannia, men nesten alle deres ledere forsto at Irland var avhengig av at det fortsatt eksisterte en forbindelse mellom landene.⁸¹ Ifølge Marianne Elliott var Tone lenge skeptisk til å be det revolusjonære Frankrike om støtte til et irsk opprør, som skulle ligge til grunn for irsk separasjon fra Storbritannia. Et tilfeldig møte i et irsk fengsel kom til å endre dette. Da Tone i april 1794 besøkte Archibald Hamilton Rowan,⁸² som samme januar hadde blitt fengslet for oppvigleri, ble han introdusert for en viss William Jackson,⁸³ en tidligere journalist som nå arbeidet som spion for det franske revolusjonsstyret. På Hamilton Rowans oppfordring skrev Tone en tekst ("Statement of the Situation in Ireland") der han hevdet at en eventuell fransk invasjon av Irland ville bli etterfulgt av en reisning blant presbyterianerne i Ulster. Denne teksten var i Jacksons besittelse da han få uker senere ble arrestert av irske styresmakter. Jackson tok selvmord i fengsel i 1795, og Tone var overbevist om at også hans skjebne var beseglet hvis han ble i Irland. Han rømte av den grunn via Amerika til Frankrike, der han i flere år jobbet for å få den franske regjeringen med på en invasjon av Irland.⁸⁴ Tones revolusjonære republikanisme var med andre ord en gradvis prosess, og ønsket om splittelse fra Storbritannia kom med erkjennelsen om at dette var den eneste måten det var mulig å reformere Irland. Thomas Bartlett har av den grunn kalt Tone en "reluctant separatist".⁸⁵

---

⁷⁹ Bartlett i Dickson, Keogh & Whelan (red.) 1993: 6

⁸⁰ Theobald Wolfe Tone, *An Argument on Behalf of the Catholics of Ireland*, Belfast 1791: 13

⁸¹ Mange irske radikale var bevisst på hvor viktig den anglo-irske forbindelsen var for begge land. Se McDowell 1979.: 371-372

⁸² Archibald Hamilton Rowan, 1751-1834, irsk nasjonalist.

⁸³ William Jackson, 1737(?) - 1795, irsk journalist og spion.

⁸⁴ Se ODNBs innlegg om Theobald Wolfe Tone. Se også "Introduction" i Bartlett (red.) 1998, særlig sidene xxiv-xxx.

⁸⁵ Bartlett i Dickson, Keogh & Whelan (red.) 1993: 14-15

Den samme gradvise radikaliserings finner vi også igjen i UI. Mens organisasjonen var lovlig, krevde den som sagt parlamentarisk reform, katolsk emansipasjon, og en løsere forbindelse til Storbritannia. 10. mai 1794 erklærte myndighetene UI for ulovlig, men istedenfor å undertrykke bevegelsen hadde dette snarere en radikaliserende effekt på den. Et år senere ble organisasjonen revitalisert, og UI ble nå en undergrunnsbevegelse, som fungerte gjennom hemmelige edsmøter og kodete meldinger. Der de tidligere hadde appellert til politisk interesserte medlemmer av middelklassen, tok UI nå også inn fattige bønder og håndverkere, noe som gjorde at organisasjonen endret karakter. Kommunikasjonen med andre radikale grupperinger økte, hvorav den største og mest innflytelsesrike var den katolske Defender-bevegelsen (se under). UIs organisasjon fikk samtidig et langt mer militært preg.⁸⁶ Samarbeidet mellom UI og Defenders ble tettere, og lederskapet blant de irske radikale jobbet de påfølgende år intensivt for å få fransk støtte til et opprør i Irland.

Parallelt med den eskalerende radikalismen foregikk det derfor også en konservativ reaksjon fra den britiske regjering, både i Storbritannia og i Irland. I 1794 ble Habeas Corpus⁸⁷ opphevet, og regjeringen gjennomførte rettssaker mot en rekke radikale agitatorer som var anklaget for forræderi.⁸⁸ Under en enorm demonstrasjon (så mange som to hundre tusen mennesker kan ha møtt opp) i London året etter, ble en stein kastet gjennom vinduet på kongens vogn i det han var på vei for å åpne parlamentet. Dette ga den britiske regjeringen et påskudd for å vedta Treasonable Practices Act og Seditious Meetings Act, ofte bare kalt "the Two Acts".⁸⁹ Disse lovene utvidet definisjonen av forræderi og gjorde det ulovlig å samles uten en offentlig tjenestemann tilstede.⁹⁰ Dette gjorde slutt på en rekke av de radikale foreningene i Storbritannia. I 1796 vedtok det irske parlamentet en Insurrection Act, som ga administrasjonen i Irland rett til å "proklamere" urolige distrikter. Dette innebar at de lokale Justices of Peace⁹¹ fikk økte fullmakter til å drive husundersøkelser og andre former for overvåkning. Ulster ble proklamert i 1797, og i ly av dette gjennomførte general Gerard Lake⁹² husundersøkelser, våpenbeslag og pisking av mistenkte UI-sympatisører. Et utbredt

---

⁸⁶ Graham i *ibid.*: 246

⁸⁷ Habeas Corpus er et juridisk prinsipp som skal hindre at folk blir satt i fengsel uten lov og dom.

⁸⁸ Disse ble imidlertid frikjent alle mann, da deres forsvarsadvokat Thomas Erskine klarte å bevise at regjeringen hadde fabrikkert bevismateriale for å få dem dømt. Se Palmer 1970: 479-480

⁸⁹ Palmer 1970: 481

⁹⁰ Hilton 2006: 72

⁹¹ Justice of Peace var en ordning der lokale lorder fikk i oppgave å opprettholde freden og arrestere forbrytere i sitt hjemcounty. Ordningen hadde sitt opphav i en lov fra 1361, som igjen var en formell kodifisering av et eldre system.

⁹² Gerard Lake, 1744-1808, engelsk offiser. Han fikk ledelsen over en blanding av regulære og miltistroppe i Ulster fra 1796-1798, og da general Sir Ralph Abercromby ble fjernet fra stillingen som øverstkommanderende i februar 1798 tok Lake over. Han var en kompromissløs general, som opererte ut ifra en "take no prisoner"-

system av informanter ga dessuten den irske administrasjonen stadige oppdateringer om UIs utviklinger, og det var informasjon fra en slik informant, Thomas Reynolds,⁹³ som førte til arrestasjonen av nesten samtlige av lederne av UIs Dublin-fraksjon i mars 1798. Den konservative reaksjonen, som i ettertid ofte har blitt kalt "Pitt's Terror",⁹⁴ lå til grunn for en ond sirkel der regjeringens undertrykkelse forverret den allerede eksisterende radikalismen i Irland. Flere politikere på opposisjonssiden argumenterte for at det var den undertrykkende politikken til den britiske regjering og den irske administrasjonen som lå til grunn for opprøret i 1798: Sheridan la skylden på "wicked ministers who have broken the promises they held out; who betrayed the party they seduced into their views [...] who have given up that devoted country to plunder; resigned it a prey to that faction to which it has so long been trampled upon"⁹⁵, mens George Tierney mente opphavet til opprøret lå i behandlingen av den irske befolkningen, som hadde blitt "scourged, burnt and massacred".⁹⁶

I april 1792 erklærte Frankrike krig mot Østerrike, og med det gikk startskuddet for en europeisk storkrig som, med kun korte pauser, kom til å vare fram til 1815. 7. februar 1793 gikk Storbritannia inn i krigen mot Frankrike, og med unntak av en kort våpenhvile i 1802 kom dette til å være det rådende forholdet mellom de to landene fram til slaget ved Waterloo. Krigen ble viktig fordi den gjorde det åpenbart for den britiske regjering at den irske forbindelsen hang i en tynn tråd, og at det britiske imperiets sikkerhet og videre eksistens var avhengig av at Irland ble trukket nærmere inn under britisk kontroll.

Den største faren, sett med britiske øyne, var et samarbeid mellom irske radikale grupperinger og franske myndigheter om støtte til et opprør i Irland, hvis formål ville være å velte det britiske styret i landet og opprette en franskvennlig irsk republikk. Frankrikes holdning til intervensjon i Irland varierte, men fra 1796 gjorde de flere forsøk på å invadere landet, i et håp om å åpne en ny front mot Storbritannia.⁹⁷ Tre ekspedisjoner ble sendt til Irland, hvorav to aldri kom i land, og den tredje var for liten og kom for sent til å gjøre noen forskjell. General Lazare Hoche nådde Bantry Bay på den irske sørkysten i desember 1796, men dårlig vær forhindret franskmennene fra å gå i land.⁹⁸ Et år senere ble en nederlandsk

---

mentalitet. Da Cornwallis ble sendt til Irland som visekonge og øverstkommanderende ble Lake degradert til leder for styrkene i Leitrim. Han var involvert i kampene mot UI sommeren 1798; blant annet hadde han ledelsen under slaget ved Vinegar Hill, en av de blodigste trefningene under opprøret.

⁹³ Thomas Reynolds, 1771-1836, irsk informant.

⁹⁴ Se f. eks. Hilton 2006: 65-74, Palmer 1970: 472

⁹⁵ *An Impartial Report of the Debates of the Two Houses of Parliament (Impartial Report of the Debates) 1798*: 693

⁹⁶ *Ibid.*: 707

⁹⁷ McDowell 1979: 503; Ehrman 2004: 159

⁹⁸ Bolton 1966: 22-23

flåte ødelagt ved Camperdown av den britiske flåten. Frykten for fransk invasjon av Irland ble på ny tent i mai 1798, da det kom britiske styresmakter for øre at Napoleon hadde forlatt Toulon med 30 000 mann, med kurs for Irland. Napoleon dro imidlertid aldri til Irland.⁹⁹ Kort tid etter brøt opprøret ut i Irland, og da en fransk styrke på 1000 mann omsider klarte å stige i land ved Killala Bay på grensen mellom Sligo og Mayo i slutten av august var opprøret så godt som slått ned. General Jean Humbert, lederen for de franske styrkene, overga seg bare noen uker senere.¹⁰⁰

Ved siden av de rent realpolitiske implikasjonene skapte krigen med Frankrike også et ideologisk grunnlag for en union. Storbritannia hadde lenge blitt anerkjent som den staten i Europa som ga borgerne størst personlig frihet. Det voksende britiske imperiet var med på å innprente en følelse av overlegenhet hos de britiske styresmaktene. Krigen med Frankrike, og alt det den franske republikken kom til å representere, ble etter hvert ikke bare sett på som en ren realpolitisk trussel, men også et angrep på det britiske levesett, og den britiske sivilisasjon. Selv om noen håpet at Frankrike ville imitere den ærerike revolusjon, viste landets utvikling etter 1789, og spesielt kongemordet og krigserklæringen tidlig i 1793, at den franske revolusjon utviklet seg i feil retning. Krigen mot Frankrike lå dermed til grunn for britenes politikk, både innenriks og utenriks.¹⁰¹ ”The Contest between *Great Britain* and *France*,” skrev avisen *The Anti-Jacobin* i 1798 ”[...] is not for the existence of the former only, but for the Freedom of the World”.¹⁰² Krigen ble framstilt så svart-hvitt som overhodet mulig, og Storbritannia ble framhevet som et frihetens bolverk mot tyranni og anarki. Kampen mot de franske revolusjonære legitimerte dermed på en paradoksal måte innskrenkingen av de personlige frihetene som ble gjort av myndighetene i et forsøk på å stoppe den voksende radikalismen; samtidig legitimerte den også at forslaget om en union med Irland ble lagt fram, da Irland sto i en særposisjon hva gjaldt britisk sikkerhetspolitikk. Det ideologiske aspektet er trolig ikke like viktig som det realpolitiske, men må allikevel regnes som en av drivkreftene bak unionsforslaget, om enn av en mer ubevisst art.

De utenrikspolitiske drivkreftene som lå til grunn for unionsforslaget vokste ut av revolusjon og krig. Revolusjonen tente et håp hos den delen av befolkningen som ønsket forandring, men førte samtidig til en reaksjon fra styresmaktene, som ville opprettholde *status*

---

⁹⁹ Han dro heller til Egypt. Her ødela lord Nelson flåten hans, og etter en del mindre vellykket krigføring forlot den lille korsikaneren sin hær og returnerte til Frankrike, der han i oktober 1799 gjennomførte kuppet som etter hvert ville gi ham en spesiell plass i historiebøkene.

¹⁰⁰ McDowell 1979: 646-650

¹⁰¹ Whelan i Keogh & Whelan (red.) 2001: 26

¹⁰² ”The Anti-Jacobin, or, The Weekly Reviewer” no. 36 London 1798 NLS: 287

quo. Krigene som fulgte viste de britiske styresmaktene hvor viktig den anglo-irske forbindelsen var for den videre sikkerheten til Storbritannia, Irland, og det britiske imperiet.

2. Politiske faktorer

It appears throughout the history of past ages, that the civil, religious and political state of that island have been peculiar beyond example. (Thomas Brook Clarke)¹⁰³

Historisk sett har det vært vanskelig å definere det politiske forholdet mellom Storbritannia og Irland. Helt siden Strongbow¹⁰⁴ steg i land i Leinster i 1169 hadde Irland vært underlagt England; allikevel hadde Irland et eget parlament som de sendte egne representanter til, og som hadde eksistert siden 1200-tallet. Lovgivningen i Irland ble underlagt det engelske (senere britiske) parlamentet først gjennom Poynings' Law av 1494, og siden gjennom Declaratory Act av 1720, som begge begrenset det irske parlamentets rett til å lage lover for Irland. Poynings' Law krevde at all lovgivning vedtatt av det irske parlamentet skulle godkjennes av det irske Privy Council (der det hovedsakelig satt representanter for den engelske, senere britiske regjering). Declaratory Act bestemte at alle lover vedtatt i Westminster også skulle gjelde i Irland.

Etter press fra både protestanter og katolikker i Irland,¹⁰⁵ og i en stadig vanskeligere utenrikssituasjon, følte den britiske regjeringen seg tvunget til å gi etter for Irlands krav om konstitusjonelle friheter. I juni og juli 1782 ble Declaratory Act opphevet, og Poynings' Law fikk et tillegg (kalt Yelverton's Amendment) som bestemte at lover vedtatt i det irske parlamentet ikke lenger trengte godkjenning av det irske Privy Council, men isteden godkjenning av det tilsvarende britiske råd. Alle formelle forbindelser mellom det britiske og det irske parlamentet ble på den måten brutt. Kongen ble den eneste offisielle forbindelsen mellom landene, og forholdet mellom Storbritannia og Irland ble redusert til en personalunion, à la den anglo-skotske av 1603. Det uavhengige irske parlamentet kom for ettertiden til å bli kjent som "Grattan's Parliament",¹⁰⁶ og kom til å vare inntil unionen trådte i

---

¹⁰³ Josiah Tucker, *Union or separation. Written some years since by the Rev. Dr. Tucker, Dean of Gloucester, and now first published in this tract upon the same subject by the Rev. Dr. Clarke, (Union or Separation)*, London 1799 NLS: 52 (på grunn av feil i pagineringen står det 52, selv om det reelle sidetallet er 60. Fra nå vil dette markeres ved at det reelle sidetallet settes i parentes etter det som står i boken/pamfletten)

¹⁰⁴ Richard av Clare, kalt Strongbow. Han ledet invasjonen av Irland i 1169.

¹⁰⁵ Bartlett 1992: 101 - 102

¹⁰⁶ Det foregikk i det irske parlamentet i 1782 en maktkamp mellom to fraksjoner om hvordan man videre skulle forholde seg til Storbritannia: en moderat, ledet av Henry Grattan, og en radikal, ledet av Henry Flood. Grattans

kraft 1. januar 1801. Den britiske regjering mistet sin innflytelse over irsk politikk, samtidig som irenes politiske frihet økte betraktelig.

I det minste tilsynelatende. For selv om opprettelsen av et selvstendig irsk parlament ga irene større politisk frihet, var ikke alle broer brent mellom Storbritannia og Irland. Kongen utgjorde fortsatt en forbindelse mellom landene. Alle lover som ble vedtatt av det irske parlamentet trengte kongelig godkjenning før de trådte i kraft, og George III kunne derfor blokkere all lovgivning han mente gikk på tvers av imperiets generelle politikk. Den britiske regjeringen hadde derfor fortsatt en mulighet til å påvirke den irske politikken, ved å råde kongen til å bruke sitt veto i saker de mente var skadelige for britiske interesser. Imidlertid ble denne "King's Negative" sjeldent brukt, da regjeringen fryktet reaksjonene fra det irske parlament på det som lett kunne sees som britisk overformynderi.¹⁰⁷

Ved siden av kongen kunne britiske politikere også øve innflytelse på det irske parlamentet gjennom deres utsendinger til Dublin Castle, og disse utsendingenes lokale krets av tilhengere i Irland. Helt siden 1100-tallet hadde Storbritannia sendt en visekonge, en Lord Lieutenant, til Irland for å være kongens representant der. Han skulle holde et overoppsyn med den irske politikken, samt viderefremme politiske ønsker fra konge og regjering i London. Hvor betydelig visekongen var, varierte fra periode til periode, men stillingen ble viktigere som følge av framveksten av det irske patriot-partiet på 1760-tallet. Lord Townshend¹⁰⁸ var den første visekongen som faktisk var i Irland gjennom hele sin embetsperiode (tidligere hadde visekongen styrt fra London, og kun oppholdt seg korte perioder i Irland), og denne tendensen kom til å bli gjeldende framover. Dette viser at den britiske regjeringen ønsket tettere kontroll over Irland. 1782-konstitusjonen, og urolighetene som spredde seg i Irland på 1780- og 1790-tallet gjorde visekongen til en viktig brikke i regjeringens plan for å opprettholde ro og orden i søsterkongedømmet. Problemet var bare at de som ble utnevnt til viskonger ikke alltid hadde den nødvendige politiske tyngden og erfaringen til å løse de problemene som oppsto i Irland i de tyve årene før unionen ble vedtatt. Embeter i Irland var lite attraktive blant britiske politikere, og følgen ble derfor at det ofte var unge menn, uten noen særlig politisk erfaring, som tiltrådte som kongens fremste representanter i det landet. Hertugen av Rutland drakk seg i hjel i 1787, lord Westmorland¹⁰⁹ blir av G. C. Bolton beskrevet som "a spineless creature

---

fraksjon kom seirende ut av maktkampen, og derfor ble parlamentet for ettertiden kalt "Grattan's Parliament". Henry Grattan, 1746-1820, var en ledende irsk politiker og primus motor i bevegelsen for konstitusjonell frihet.

¹⁰⁷ McDowell 1979: 289 - 290

¹⁰⁸ George Townshend, første marki Townshend, 1724-1807, engelsk politiker og statsmann.

¹⁰⁹ Charles Manners, fjerde hertug av Rutland, 1754-1787, engelsk politiker og statsmann, irsk visekonge fra 1784 fram til sin død i 1787. John Fane, jarl av Westmorland, 1759-1841, engelsk politiker og statsmann, irsk visekonge mellom 1789 og 1794.

who was soon completely in the hands of his Dublin Castle advisers”,¹¹⁰ og Lord Camden viste hverken lyst eller evne til å ta opp kampen mot UI i 1798.¹¹¹ En samtidig pamflett sa om visekongene at ”in general their love of ease and luxury incapacitated them for the labours of government, and enslaved them to the views and artifices of a party, whom they came to command.” Dette, fortsatte forfatteren, ”has proved the bane of Ireland.”¹¹² Først med Cornwallis, Camdens etterfølger, kom en erfaren politiker og ”military man”¹¹³ i førersetet i Irland.

Selv om den britiske regjering derfor hadde muligheter til å påvirke irsk politikk også etter 1782, var disse mulighetene begrenset. Regjeringen i London ønsket derfor, fra det øyeblikket 1782-konstitusjonen ble ratifisert, å forbedre forholdet mellom Storbritannia og dets søsterkongedømme, for å øke britisk kontroll over Irland. Pitts feilslåtte handelsforslag fra 1785 (se under) hadde dette mål for øye, og statsministeren sa i 1799 at ”the Settlement of 1782, in every point of view in which it can be considered, is imperfect and inadequate to the object of maintaining the connection between the two kingdoms”.¹¹⁴ Bakgrunnen for et slikt syn er lett å forstå. Det irske parlamentet sto fritt til å velge egne handelsforbindelser, egne allierte, og bestemte selv om de skulle gå til krig.¹¹⁵ Irland kunne, teoretisk sett, undertegne en allianse med en av Storbritannias fiender. Svakheten ved det løse forholdet mellom Irland og Storbritannia ble klarest eksemplifisert av den såkalte regentkrisen (Regency Crisis).

George IIIs midlertidige sinnssykdom i 1788 og 1789 ble et skremmende eksempel for den britiske regjeringen på hvor ustabil 1782-forbindelsen var. Som følge av kongens manglende evne til å styre vedtok det britiske parlament, etter forslag fra regjeringen, at makten skulle gå til tronarvingen, George Augustus (den senere George IV), men at hans politiske rettigheter skulle begrenses av parlamentet. Det irske parlamentet, inspirert av den britiske opposisjonen, vedtok imidlertid at tronarvingen skulle ha de samme rettighetene som sin far.¹¹⁶ Man risikerte dermed at monarken hadde ulik grad av politisk makt i hvert kongerike. Saken løste seg smertefritt våren 1789 da kongen ble friskmeldt fra sine lidelser, men skaden var allerede gjort. For den britiske regjeringen ble det klart at det var potensielt

---

¹¹⁰ Bolton 1966: 9

¹¹¹ Ehrman 2004: 168-169. Lord Camden hadde ønsket å si fra seg sin stilling året før, men regjeringen fant ingen fullgod erstatter.

¹¹² Geraghty, *First Letter*, London 1799 BL: 5

¹¹³ Camden til Pitt, 6. juni 1798, merket ”Most Secret”, PRO 30/8/326 NA

¹¹⁴ *Impartial Report of the Debates 1799*: 14

¹¹⁵ R. B. McDowell hevder imidlertid at fordi det irske parlamentet ikke var vant til å ta utenrikspolitiske avgjørelser og beslutninger som gjaldt krig og fred ble disse valgene gjort av den britiske regjering på vegne av imperiet. Regjeringen bestemte i 1783 at forslag om fredsløsninger ikke skulle legges fram for det irske parlament. Se McDowell 1979: 291

¹¹⁶ *Ibid.*: 339-340.

fatale defekter ved 1782-systemet. I løpet av 1790-tallet viste flere eksempler at det uavhengige irske parlamentet ikke var i stand til å styre Irland. Landets økonomiske situasjon ble verre og verre, og ettersom krigen med Frankrike eskalerte, ble stadig flere avgjørelser tatt i London.¹¹⁷ Ille var det også at 1782-systemet bidro til å skape splittelser innad i Irland.

Det var de anglo-irske patriotene som styrte i parlamentet i Irland. Etter 1782 var denne gruppen fast bestemt på å bevare sin opphøyde politiske posisjon, uavhengig av hvilke krav som måtte komme fra katolikker, presbyterianere, eller den britiske regjeringen. Deres adferd overfor de andre befolkningsgruppene på den grønne øya bidro til å utkrystallisere et motsetningsforhold som ble forsterket av religiøs uenighet. Det anglikanske lederskapet var uvillig til å gi etter for noen reformkrav fra de andre gruppene i Irland, men var samtidig ute av stand til å forsvare sin stilling uten hjelp fra britiske styresmakter.¹¹⁸ Formuleringen av uttrykket ”Protestant Ascendancy” i 1792 var også med på å øke splittelsene mellom katolikker og protestanter i landet.¹¹⁹

Den politiske utviklingen i og imellom Irland og Storbritannia etter innføringen av 1782-konstitusjonen gjorde det klart for regjeringen at det konstitusjonelle forholdet mellom landene ikke fungerte, og at det uavhengige irske parlamentet ikke var i stand til å ivareta ro og orden i Irland, spesielt etter den franske krigserklæringen i 1793. Et protestantisk parlament i et overveldende katolsk land, som var uvillig til å gi selv de minste reformer, var dessuten med på å øke motsetningsforholdet mellom de ulike religiøse grupperingene i Irland.

3. Økonomiske faktorer

Slik det ofte er en forbindelse mellom utenrikspolitikk og økonomi, er det ofte også en nær sammenheng mellom økonomi og de innenrikspolitiske valgene som blir gjort i en stat. Revolusjonen i Amerika førte til en politisk vekkelse i Irland, som krevde utvidede politiske, men også økonomiske rettigheter. Forholdet mellom revolusjonær impuls og økonomiske krav illustreres kanskje best av en hendelse den 4. november 1779, da forkjemperne for irsk frihandel med imperiet stilte opp en kanon utenfor det irske parlamentet med en lapp der det sto ”Free trade, or else...”.¹²⁰

Irland hadde, økonomisk sett, opplevd framgang siden 1750-tallet, særlig innen jordbruket. Irsk industri var fortsatt underutviklet, men framgang i jordbruket ville

---

¹¹⁷ Bolton 1966: 20

¹¹⁸ Ibid.: 24

¹¹⁹ Bartlett 1992: 143 - 144

¹²⁰ Kelly 1992: 24

sannsynligvis også ha ført til framskritt i industrien.¹²¹ Krigen i Amerika avbrøt imidlertid Irlands økonomiske vekst, og skapte med det grunnlag for økonomisk misnøye.¹²² Særlig rettet misnøyen seg mot britiske handelsrestriksjoner, og denne misnøyen ble forent med kravet om utvidede politiske rettigheter.¹²³ Dette resulterte i at de irske patriotene, med de frivillige i ryggen, la fram krav om irsk frihandel med Storbritannia og de britiske koloniene i 1779 og 1780. Agitasjonen rundt disse kravene antok, som allerede nevnt, revolusjonære proporsjoner. Lord North var i utgangspunktet svært motvillig til å gi den anglikanske eliten noen friheter utover det de hadde, men i den pressede situasjonen han befant seg i så han ingen annen mulighet enn å gi etter for kravene. I 1780 ble eksportrestriksjonene på ull og glass fra Irland fjernet, og de fikk ta del i den britiske kolonihandelen. At irene hadde klart å presse den britiske regjeringen til å gi handelskonsesjoner ga dem naturligvis økte forhåpninger om at videre agitasjoner kunne resultere i større politisk uavhengighet. For britene førte frihandelsavtalen til at deres innflytelse i irsk politikk ble forminsket, og at deres kontroll over Irland ble mindre.

Den innflytelsen Storbritannia hadde tapt i Irland som følge av den amerikanske frigjøringskrigen forsøkte Pitt å ta tilbake i løpet av sine første år som statsminister, da han i 1785 la fram forslag om et handelssamarbeid mellom Storbritannia og Irland, som tok form av en de facto økonomisk union mellom landene. Han håpet at dette samarbeidet ville være et viktig insentiv for økonomisk vekst i både Irland og Storbritannia, i tillegg til at det ville føre til en mer enhetlig politikk mellom de to landene.¹²⁴ Motstand i begge land knuste imidlertid Pitts håp. I England organiserte en rekke industriereiere fra Midlands-området seg i General Chamber of British Manufacturers, som protesterte mot det de så på som en trussel mot deres næringsinteresser. I det irske parlamentet rettet misnøyen seg mot handelsforslagets fjerde proposisjon, som gikk ut på at all økonomisk politikk vedtatt av Westminster også skulle gjelde i Irland. Patriotene så på en slik resolusjon som et angrep på de politiske frihetene landet hadde fått i 1782, og som et forsøk fra den britiske regjeringen på å gjeninnføre

---

¹²¹ Irsk industri var nært knytta til jordbruket i landet, og fulgte dens konjunktursvingninger. Dette betydde at industrien ble sterkere når jordbruket ble sterkere, men samtidig også at industrien var utsatt for nedgangstider som følge av uår. Se McDowell 1979: 5

¹²² O’Gorman 1997: 317

¹²³ McDowell 1979: 254

¹²⁴ Ibid.: 331-332

Declaratory Act.¹²⁵ Grattan kalte forslaget ”an union, an incipient and an creeping union”¹²⁶ som var ”subversive of the rights of Ireland”.¹²⁷

Økonomisk sett forble derfor Irland formelt en uavhengig stat inn på 1790-tallet, og landets relativt frie tøyler på det britiske kolonimarkedet førte til en viss grad av velstandsøkning på 80- og 90-tallet.¹²⁸ Denne velstandsøkningen var imidlertid begrenset til de industrialiserte områdene i det nordlige Irland, og det skjedde liten spredning til resten av den irske befolkningen. Landets nasjonale økonomi var på 1790-tallet et totalt kaos, og illustrerte dermed på mange måter det irske parlamentets manglende evne til å styre. Irland var helt avhengig av økonomisk støtte fra Storbritannia.¹²⁹

Opprørsstemningen som eksisterte i Irland var også i stor grad et resultat av den økonomiske situasjonen landet var oppe i. Tankegods fra revolusjonene slo godt an i middelklassen, men blant de fattigste delene av befolkningen var politikk sekundært, og misnøyen var i stor grad et resultat av nedgangstider. På tross av en viss økonomisk vekst blant middelklassen i Ulster, var konjunktoren i landet fortsatt svært følsom for dårlige jordbruksår, og store deler av folket led under stor fattigdom. I nedgangstider ble motsetningene i befolkningen tydeligere, og religiøse ulikheter forsterket økonomiske urettferdigheter, noe som på nytt skapte et vannskille i befolkningen. Etter en særdeles hard vinter 1783-1784 vokste flere anti-katolske selskaper fram i Ulster, anført av det protestantiske Peep o’ Day Boys i Armagh, som tok sitt navn fra en forkjærlighet for angrep i tidlige morgenstunder. Katolikkene organiserte seg til forsvar mot protestantiske overgrep gjennom Defender-bevegelsen, som på tross av sitt navn ikke var fremmed for å selv være den offensive part. Slike grupperinger fulgte de økonomiske svingningene; de kunne være nesten borte i gode tider, for deretter å blusse opp som følge av uår og nedgang i økonomien. Siden de irske katolikkene hovedsakelig var bønder, var de i enda større grad utsatt for konjunktursvingninger. Økonomisk misnøye var derfor en (dog ikke den eneste) av årsakene til radikaliseringen av katolikkene på 1790-tallet.¹³⁰

En inkorporerende union ble sett på som den beste løsningen på Irlands økonomiske avhengighet av Storbritannia. Regjeringen håpet at de kunne ordne opp i landets finanser

---

¹²⁵ Bolton 1966: 6

¹²⁶ *Parliamentary Register, or, History of the Proceedings and Debates of the House of Commons of Ireland (Parl. Reg. of I)* 1785: 356

¹²⁷ *Ibid.*: 316

¹²⁸ Bartlett 1990: 91. Den økte velstandsøkningen i Irland siden 1782 ble brukt av en rekke britiske opposisjonspolitikere i 1799 som et argument mot de kommersielle sidene ved unionsforslaget. Se f. eks. *Impartial Report of the Debates* 1799: 196

¹²⁹ Bolton 1966: 49

¹³⁰ O’Gorman: 319

gjennom en tettere forbindelse mellom landene, noe begge land ville tjene på.¹³¹ Videre ville en union også føre til en industriell og kommersiell oppblomstring i Irland, som ville fjerne grunnlaget for økonomisk misnøye, og gjøre irene mindre utsatt for konjunktursvingninger som følge av uår.

4. Religiøse faktorer

That country was inhabited by two distinct classes of people, hating and hated of each other. (Henry Bankes)¹³²

Ser vi på den religiøse befolkningssammensetningen i Irland på 1700-tallet finner vi fort årsaker til sekterisk uro. Av de tre store religiøse gruppene i Irland var anglikanerne desidert den minste, men allikevel den gruppen som eide mest jord og derfor hadde mest innflytelse over politikken. Katolikkene utgjorde tre fjerdedeler av befolkningen, men eide en brøkdel av jorda, og var dessuten utestengt fra å sitte i parlamentet.¹³³ Skotsk utvandring til den nordlige delen av Irland hadde også skapt en presbyteriansk majoritet i Ulster. Det var i dette religiøse lappeteppet at rop om utvidede politiske og kommersielle rettigheter begynte å bre seg som følge av innflytelse fra utlandet på 1760- og 1770-tallet. Anglikanerne ønsket økt selvstyre i forhold til Storbritannia, mens katolikkene og de protestantiske dissenterne ønsket større bestemmelsesrett over jord og politiske beslutninger. Utviklingene på 1780- og 1790-tallet overbeviste den britiske regjeringen om at de var nødt til å gjøre noe for å overkomme splittelsene mellom de religiøse gruppene i Irland. Unionen, som tilslutt ble vedtatt, kom imidlertid til å forverre disse splittelsene, snarere enn å fjerne dem.

De katolske avlastningslovene (Catholic Relief Acts) av 1778 og 1782

Den katolske avlastningsloven av 1778 var et resultat av utenrikspolitiske hendelser, og ble vedtatt etter initiativ fra den britiske regjering.¹³⁴ Allerede i 1761, under Syvårskrigen, hadde William Pitt d.e.¹³⁵ vurdert å gi katolikkene utvidede politiske og sosiale rettigheter for å

---

¹³¹ McLean 2010: 80

¹³² *An Impartial Report of the Debates that occur in the two Houses of Parliament (Impartial Report of the Debates)* 1800: 597. Henry Bankes, 1757-1834, engelsk politiker.

¹³³ Connolly i Dickinson (red.) 2006: 276

¹³⁴ Bartlett 1992: 82

¹³⁵ William Pitt, jarl av Chatham, 1708-1778, engelsk politiker og statsmann. Han var, som navnet tilsier, far til William Pitt d.y.

kunne bruke dem som soldater i hæren. Katolikkene utgjorde en stor del av den samlede befolkningen på de britiske øyer, og ble av regjeringslederen sett på som en nærmest utømmelig kilde av soldater. Det ble ikke noe av ideen, men den ble på nytt tatt opp da Storbritannia ble innblandet i amerikanernes kamp for selvstyre. Regjeringen håpet en avlastningslov både ville stimulere rekrutteringen til hæren, og øke den katolske lojaliteten til den britiske staten.

Avlastningsloven som ble vedtatt av det irske parlamentet i 1778 etterfulgte en avlastningslov vedtatt i London samme år, rettet mot engelske katolikker. Men, i og med at engelske katolikker utgjorde en befolkningsandel på 80 000 av en total befolkning på seks millioner, er det klart at denne loven var ment å skape presedens for en lignende lov i Irland.¹³⁶ Den irske loven, som nesten var identisk med den engelske, gjorde det mulig for irske katolikker å leie jord i inntil 999 år [sic], og fjernet den såkalte ”gaveling”-klausulen, en bestemmelse som hadde forhindret katolske bønder i å testamentere all jorden de leide til sin eldste sønn. I stedet for hadde jorden blitt fordelt på alle sønnene, noe som både svekket katolikkenes økonomiske situasjon og deres potensielle politiske innflytelse.

Avlastningsloven av 1778 fremmet katolikkenes posisjon i samfunnet, samtidig som den for mange katolikker skapte presedens for framtidige avlastningslover.¹³⁷ Loven hadde derfor en politiserende effekt på en rekke katolikker. Ifølge Thomas Bartlett hadde den også følger for det videre forholdet mellom de frivillige. Gjennom avlastningsloven ble (tilsynelatende) katolikkenes lojalitet til regjeringen garantert; det ble derfor sett på som mindre sannsynlig at de kom til å samarbeide med de katolske statene Frankrike og Spania. Mange katolikker gikk inn i de frivilliges rekker, og dette styrket de frivilliges kamp for økte økonomiske og politiske rettigheter. Det hadde naturligvis også en politiserende effekt på den katolske befolkningen.¹³⁸

Avlastningsloven av 1778 ble fulgt av en ny lov av 1782, som ga katolikkene rett til å kjøpe eiendom, praktisere sin religion fritt, samt flytte til en rekke byer som tidligere hadde vært avstengt for dem.¹³⁹ Irland var i denne perioden grepet av en nasjonal stemning som til en viss grad bygde bro mellom de religiøse ulikhetene som eksisterte i befolkningen. Denne stemningen tok slutt etter Dungannon-møtet i 1783, da katolikkene ble utelatt fra planene om parlamentsreform.¹⁴⁰ Dungannon-møtet utgjorde dermed et klimaks i det religiøse forholdet i

---

¹³⁶ Ibid.: 84

¹³⁷ Ibid.: 90-91

¹³⁸ Ibid.: 92-93

¹³⁹ Plowden 1806: 18

¹⁴⁰ Bartlett 1992: 104-105

Irland: fra nå av kom katolikker og protestanter i økende grad til å se på hverandres intensjoner med skepsis.

Avlastningslovene av 1792 og 1793

En engelsk avlastningslov i 1791, samt innflytelse fra den franske revolusjon, satt i gang nye krav om økte katolsk friheter.¹⁴¹ Resultatet ble en svært begrenset avlastningslov i 1792, som ga katolikker innpass i en del yrker de tidligere hadde vært utelukket fra, men som ikke forbedret deres politiske posisjon i samfunnet.¹⁴² Følgene av denne loven ble en forsterket agitasjon for utvidede politiske rettigheter, og en katolsk samling i Irland. Katolikkene fikk også i økende grad støtte av protestantiske dissenter, i all hovedsak presbyterianere, som i likhet med katolikkene var utestengt fra parlamentet.¹⁴³ Majoriteten av presbyterianerne holdt til i Ulster, og innen 1790-tallet hadde en stor del av disse lagt fra seg sine kalvinistiske tradisjoner til fordel for et verdenssyn som var inspirert av opplysningstenkning. Det ble nå gjort et skille mellom Old Light, som var mer konservative, og New Light presbyterianere, som både politisk og religiøst vanligvis hadde en mer radikal og progressiv holdning. Presbyterianerne så at katolikkene var i samme posisjon som dem, og forsto at et samarbeid ville være den beste muligheten for begge grupper til å oppnå utvidede politiske rettigheter.¹⁴⁴ Den katolske komité, som jobbet for å utvide katolikkenes sosiale og politiske rettigheter i Irland, hentet inn Tone som sin nye leder i 1792, og komiteen tok nå sikte på å representere hele den katolske befolkningen.¹⁴⁵ En slik utvikling ble dårlig mottatt av regjeringen i London, da den rådende utenrikssituasjonen i Europa pekte fram mot en storkrig mellom Storbritannia og Frankrike. Det siste de britiske styresmaktene trengte var religiøse opptøyer i Irland. På ny var det nødvendig å styrke katolikkenes lojalitet til den britiske kronen; på ny ble derfor en avlastningslov lagt fram, også denne gangen på initiativ fra den britiske regjeringen.¹⁴⁶ Loven som ble vedtatt i januar 1793 har av noen historikere blitt sammenlignet med en ”revolusjon”,¹⁴⁷ fordi den ga katolikker rett til å stemme til parlamentsvalg på lik linje

---

¹⁴¹ Ibid.: 121

¹⁴² McDowell 1979: 400

¹⁴³ Presbyterianerne var ikke juridisk sett utestengt fra parlamentet slik katolikkene var, og det var heller ikke forbudt for dem å stemme i parlamentsvalg, men pga. eiendomsrestriksjoner hadde de ingen mulighet til å selv skaffe seg et sete i parlamentet. Se Barlett (red.) 1998: x-xi

¹⁴⁴ Tanner 2001: 186-187

¹⁴⁵ Bartlett 1992: 148

¹⁴⁶ Utenrikspolitiske hendelser er en viktig drivkraft i den britiske regjeringens fremming av en avlastningslov, men vi skal ikke glemme at det også er innenrikspolitiske årsaker til dette. I 1793 var den britiske opposisjonen i full oppløsning, og Pitt håpet å kunne trekke til seg en gruppe politikere knyttet til hertugen av Portland. En avlastningslov som viste godvilje mot katolikkene kunne være den rette medisin til et slikt mål. Se *ibid.*: 153

¹⁴⁷ *Ibid.*: 146

med protestanter, og den åpnet en rekke yrkesstillinger som katolikker tidligere ikke hadde hatt tilgang til. Det eneste som nå gjensto for katolikkene var å kunne sitte i parlamentet, og mange følte at full katolsk emansipasjon ikke lå langt unna. Agitasjonen for avlastning og den katolske samlingen forsterket den katolske bevisstheten, og førte til framveksten av en følelse av felles skjebne. Samtidig lå den også til grunn for protestantisk mistenksomhet og uro.¹⁴⁸

Motsetningsforholdet mellom katolikker og den anglo-irske befolkningen hadde kommet mer på overflaten i sin diametrale form siden begynnelsen av 1780-tallet. Dette motsetningsforholdet ble, som nevnt, forsterket av økonomiske nedgangstider. Allikevel er det viktig å merke seg at også selve rivaliseringen mellom gruppene var med på å trekke opp et skarpere skille mellom katolikker og protestanter. Katolikkenes agitasjoner for utvidede politiske rettigheter på 1790-tallet ble møtt av protestantiske agitasjoner for å hindre at katolikkene fikk makt i politikken, og for å bevare den privilegerte posisjonen protestantene nøt i det irske samfunnet. Dette skapte en ond sirkel der forholdet mellom katolikker og protestanter ble stadig verre og verre, og der ”duration naturally extended the evil”.¹⁴⁹

Parallelt med den katolske komiteens arbeid for å samle katolikkene vokste anglikanernes misnøye mot avlastningslovene. Denne misnøyen var rettet både mot de irske katolikkene og den britiske regjeringen, da mange patrioter mente at regjeringen styrket katolikkenes stilling på anglo-irenes bekostning. Den lovgivende uavhengigheten i 1782 hadde konsolidert deres posisjon som politisk elite, og de var svært uvillige til å gi fra seg denne posisjonen. Den protestantiske eliten formulerte sin misnøye gjennom storjurier, og skapte, gjennom overdreven retorikk, et bilde av katolikkene som en fiende, ikke bare av Irland, men av hele det britiske imperiet.¹⁵⁰ Det ble hevdet at katolikkenes mål med å organisere seg var å ”over-awe Parliament” og at ”the Catholics of Ireland were on the eve of a general insurrection, ready to hurl the king from the throne, and the whole frame of the constitution to pieces”.¹⁵¹ At Tone, som var leder i den katolske komiteen, også hadde vært en av grunnleggerne av UI ble for mange anglikanere et bevis på sammenhengen mellom katolisisme og revolusjonstenkning.

Samtidig som katolikkene fikk utvidede politiske friheter organiserte altså det protestantiske etablissementet seg for å forsvare sine rettigheter ved å skape et bilde av katolikkene som roten til alt ondt i samfunnet. Det var i denne konteksten at uttrykket

---

¹⁴⁸ Ibid.: 172

¹⁴⁹ Plowden 1806: 3

¹⁵⁰ Bartlett 1992: 150

¹⁵¹ Plowden 1806: 38-39

”Protestant Ascendancy” oppsto og må forstås, da uttrykket helt klart antyder protestantisk dominans.

Avlastningsloven av 1793 hadde en samlende effekt på både katolikker og anglikanere i Irland, og bidro derfor til å trekke opp skarpere skillelinjer mellom de to grupperingene. Katolikkenes organisering før loven ble vedtatt skapte et felleskap og en bevissthet om felles skjebne. Den protestantiske eliten ville bevare sine politiske særrettigheter, og organiserte seg til forsvar. Forholdet til Storbritannia var for katolikkene positivt og for anglikanerne negativt, da anglikanerne følte at katolikkenes krav ble imøtekommet på bekostning av deres egne. Forholdet til Storbritannia kom imidlertid til å surne for begge parter etter jarlen av Fitzwilliams korte tid som visekonge i Irland.

Fitzwilliams periode i Irland

Som følge av innlemmelsen av politikerkretsen rundt hertugen av Portland¹⁵² i den britiske regjeringen i 1794 skjedde en rekke omrokkinger. Dundas måtte oppgi sin stilling som innenriksminister til fordel for Portland, og fikk isteden posten som Secretary for War. Hertugen av Westmorland ble kalt tilbake fra sin posisjon som visekonge i Irland. Hans sete skulle fylles av William Wentworth-Fitzwilliam, jarlen av Fitzwilliam.

Fitzwilliams periode som britenes fremste representant i Irland varte bare fra januar til mars 1795, men på disse tre månedene rakk han å på nytt fyre opp under motsetningene mellom katolikker og protestanter, samt fremmedgjøre begge disse grupperingene fra den britiske regjeringen. En av hans første handlinger som irsk visekonge var å avskjedige en rekke meritterte irske politikere, som hadde vært tilknyttet Dublin Castle siden 1782. Dette kunne han ha kommet unna med, men da han fremmet et forslag om fullstendig katolsk emansipasjon, for deretter å trekke det tilbake, kunne ingenting stilne den stormen som fulgte. Fitzwilliam vedgikk senere at han ikke hadde fått autorisasjon fra den britiske regjeringen til å fremme forslaget, men at han heller ikke hadde fått beskjed om å gå imot et slikt framlegg, hvis det ble fremmet av noen andre.¹⁵³ Regjeringen valgte å trekke den unge jarlen tilbake, og lot Camden overta hans plass, men da var skaden allerede skjedd.

Hendelsen fremmedgjorde både katolikkene og protestantene fra britiske styresmakter, og satt på ny i gang konflikten mellom de to gruppene. En rekke sekteriske kamper sommeren

---

¹⁵² William Henry Cavendish Cavendish-Bentinck, hertug av Portland, 1738-1809, engelsk politiker og statsmann. Han kom fra en familie av nederlandske politikere som hadde fulgt med William III under den ærerike revolusjonen. Han ble utnevnt til visekonge i Irland under Shelburnes regjering i 1782-3, og fikk deretter den vanskelige jobben som statsminister i Fox-North-koalisjonen. Etter at Pitt tok over regjeringen ble Portland tilknyttet opposisjonen inntil det skjedde en splittelse mellom han og Fox i 1792-3.

¹⁵³ *Impartial Report of the Debates* 1799: 446

1795 førte i september samme år til opprettelsen av den første "Orange Lodge" i Armagh i Ulster. Nå antok anglikanernes hat mot katolikkene nye høyder. Medlemmene av disse "Orange Lodges", som kalte seg "orangemen" og som tok sitt navn etter William III (William of Orange) og hans kamp mot de katolske jakobittene hundre år tidligere, hadde som uttalt mål å bekjempe alle fiender av staten. At de ekskluderte katolikker fra å bli medlemmer kunne derfor sees på som en indirekte anklage mot den katolske befolkningen i Irland.¹⁵⁴ Katolikkenes misnøye blusset samtidig opp, og blandet seg med de politiske kravene til UI.¹⁵⁵ Den spente situasjonen mellom katolikkene og den protestantiske eliten var en potensiell kruttønne, som kunne gjøre uopprettelig skade både for Irland og imperiet hvis den gikk av. Å fjerne grunnlaget for religiøs misnøye ble derfor et mål i seg selv, og en union ble sett på som et middel for dette.

Den britiske regjeringen og det protestantiske lederskapet i Irland hadde ulike, og i noen tilfeller motstridende, holdninger overfor katolikkene. For den britiske regjeringen var hovedmålet med avlastningslovene først og fremst å sikre lojaliteten til de mange irske katolikkene, samt å kunne bruke dem som soldater. For den utgjorde det katolske spørsmålet et spørsmål om sikkerhet. For de irske anglikanerne var spørsmålet om katolikkenes politiske situasjon uløselig knyttet til deres egen politiske situasjon; de hadde blitt tildelt makten i Irland i 1782 – avlastninger til katolikkene ville fjerne dette maktprivilegiet.

Det var i en slik atmosfære av misnøye og uro at tanken på en inkorporerende union ble mer og mer ønskelig. Da utbruddet av UIs opprør ble kjent i London på forsommeren 1798 gikk unionen fra å være et teoretisk ønskelig forslag til å bli et praktisk ønskelig mål.¹⁵⁶ Det kom imidlertid til å ta to år før unionen endelig ble vedtatt, og nesten to og et halvt før den trådte i kraft, og i løpet av den tiden rakk det irske parlamentet å vise sin misnøye mot forslaget. Da det britiske parlamentet åpnet i januar 1799, hadde både regjering og opposisjon klargjort sine argumenter for og imot unionen.

---

¹⁵⁴ Plowden 1806: 309

¹⁵⁵ Ehrman 2004: 160

¹⁵⁶ Bartlett 1992: 245

Kapittel 3. Regjeringens argumenter og debatten om dem

1. Det imperiale argument

Unite it [Irland] then with Britain and it will become a sound and vigorous limb of the Empire. (James Stanier Clarke)¹⁵⁷

Sitatet ovenfor, som er hentet fra en pamflett fra 1799, oppsummerer kjernepoenget i det imperiale argumentet. Unionen mellom Storbritannia og Irland skulle styrke begge land, men mest av alt skulle den styrke det britiske imperiet. Argumentet kan derfor sies å være drevet av utenrikspolitiske hendelser, og formet av sikkerhetspolitiske hensyn. Unionen skulle styrke forbindelsen mellom Irland og Storbritannia og dermed gjøre landene til en imperial verdensmakt. Et slikt argument blir forståelig hvis vi har den rådende europeiske utenrikssituasjonen i mente.

Flere historikere har lagt vekt på hvilken rolle den imperiale drivkraften spilte i fremmingen og gjennomføringen av unionsplanene. Patrick Geoghegan hevder at "union offered the means for Pitt to restructure the relationship between Britain and Ireland in a way that would enhance the security and strength of the empire. [...] for Pitt, union was grounded in imperial, not Irish, considerations".¹⁵⁸ På samme måte mener Thomas Bartlett at konsolideringen og styrkingen av imperiet var hovedmålet med unionen: konstitusjonelle og religiøse problemer var sekundære bekymringer, som dessuten bare kunne løses hvis imperiet ble styrket gjennom union.¹⁵⁹ Det var med andre ord ikke bare Irland som gikk gjennom tankene på de britiske politikerne som formulerte unionsforslaget: det var imperiet. Irlands sikkerhet var viktig for den britiske regjeringen, ikke nødvendigvis fordi de følte broderlig kjærlighet overfor sin nabo, men fordi sikkerheten til den britiske stat og den britiske regjering var avhengig av denne nabo.

Slik gikk det naturligvis ikke an å argumentere, særlig ikke etter at det irske parlamentet stemte imot et forslag om å vurdere kongens tale av 22. januar 1799.¹⁶⁰ Pitt forsto at den videre diskusjonen av emnet måtte gjøres på en slik måte at den viste for alle, både

---

¹⁵⁷ James Stanier Clarke, *The Political, Commercial, and Civil state of Ireland, being an appendix to "Union or Separation" (Appendix to Union or Separation)*, London 1799 NLS: 43. James Stanier Clarke, 1766-1834, engelsk prest og politisk forfatter.

¹⁵⁸ Geoghegan 1999: 2

¹⁵⁹ Bartlett i Keogh & Whelan (red.) 2001: 244-245

¹⁶⁰ 109 mot 104 stemmer, altså en relativt liten margin. Man kan spørre seg om det var denne lille marginen som overbeviste Pitt om at det var fordelaktig og fortsette å presse på for union. Ville en klar majoritet mot å vurdere kongens tale ha avskrekket Pitt fra videre agitering rundt unionsforslaget?

briter og irer, at en union ville være til det beste for begge land, og ville heve det britiske imperiet ytterligere opp til en av de virkelige stormaktene i verden. En måte å gjøre dette på var ved å appellere til en fellesskapsfølelse mellom Storbritannia og Irland. Regjeringen ville skape inntrykk av at begge land var avhengige av hverandre i den pågående krigen mot Frankrike, og at utfallet av krigen kom til å påvirke den videre skjebnen til begge land. Ut ifra dette kom også argumentet om at hvis imperiet ble styrket ville også Irland bli det. Helheten var ikke sterkere enn summen av delene.

Med sin tale 22. januar 1799 satt George III i gang unionsdebatten på parlamentarisk plan.¹⁶¹ I denne talen ba han begge parlamentene om å formulere en ”complete and final adjustment as may best tend to improve and perpetuate a connection essential for their common security, and to augment and consolidate the strength, power and resources of the British Empire”.¹⁶² Ordet union ble aldri nevnt i kongens tale, men, som Sheridan påpekte, var det aldri noen tvil om at det var dette han mente.¹⁶³ George III argumenterte derfor for at en (eventuell) union var viktig fordi den ville føre til begge lands felles sikkerhet, som i sin tur vil øke makten og ressursene til det britiske imperiet. Samarbeidet mellom de to ville gi økt sikkerhet, økt velstand og økt makt. Kongens tale dannet grunnlaget for videre debatt rundt emnet.

Pitt sa om kongens tale at ”the point under consideration is so intimately connected with the safety and prosperity of the British Empire”,¹⁶⁴ og i en av hans mest kjente og publiserte taler i Underhuset den 31. januar la den britiske statsministeren igjen vekt på hvor viktig unionen var for imperiet, og hvordan kun et styrket samarbeid mellom Storbritannia og Irland ville kunne gi imperiet virkelig storhet. Imperiet, ”what under every situation, must always be to me an object of the greatest moment”, ville ifølge Pitt tjene både hva gjaldt politisk og militær makt, ressurser og velstand, gjennom en union.¹⁶⁵ Pitt erkjente dermed at imperiet var hans viktigste hensyn, men han poengterte samtidig at det som styrket imperiet også ville styrke Irland. Dette hadde han lagt vekt på også da kongens tale ble lagt fram.¹⁶⁶ Pitt fokuserte derfor først og fremst på det sikkerhetspolitiske ved forslaget: unionen var for

---

¹⁶¹ Både innen pressen og i form av pamfletter hadde imidlertid emnet blitt diskutert en stund. Pressen begynte virkelig å vise interesse for unionsplanene i november 1798, og dette emnet kom til å være en hovedsak for den fram til slutten av februar 1798. Startskuddet for pamflettdebatten gikk i desember 1799, da undersekretæren ved Dublin Castle, Edward Cooke, ga ut *Arguments For and Against an Union*.

¹⁶² *The Parliamentary Register; or, The History of the Proceedings and the Debates of the Houses of Lords and Commons (Parl. Reg.)* 1799: 577

¹⁶³ Ibid.: 585

¹⁶⁴ Ibid.: 609

¹⁶⁵ *Impartial Report of the Debates* 1799: 3

¹⁶⁶ *Parl. Reg.* 1799: 612

ham et defensivt tiltak mot fransk aggresjon. En del som fulgte i hans spor kom derimot til å legge vekt på et mer aggressivt og ambisiøst perspektiv ved en union mellom Irland og Storbritannia.

Lord Minto trakk fram Irlands geografiske nærhet til Storbritannia som et argument for at en union ville styrke imperiet. Han hevdet at de to landene lå i ”the very bosom and embraces of each other”, og at denne nærheten skapte et naturlig grunnlag for et imperium, som ville vokse i styrke hvis bare de to landene klarte å jobbe sammen.¹⁶⁷ Å hevde at imperiet var naturgitt i en tid da natur og Gud i stor grad var synonyme var naturligvis et sterkt argument. Minto erklærte også hvor viktig Irland var for britisk sikkerhet, fordi ”her [Irlands] seamen, her soldiers and her revenue will augment the general stock of the British Empire”.¹⁶⁸ Vi finner en liknende oppfatning i en samtidig pamflett, der det ble hevdet at ”her [Irlands] strength is Britain’s strength; her greatness is Britain’s glory [...] She is anxious to give security because she is thus giving security to herself”.¹⁶⁹ En tettere forbindelse mellom landene ville ”effect its [det britiske imperiets] prosperity to the remotest periods, and involve the peace, the security, and the happiness of millions of the human race.”¹⁷⁰ Dundas hadde allerede i juni 1798 hevdet at forsvaret av Irland var synonymt med forsvaret av Storbritannia.¹⁷¹ Dette viser at sikkerhetspolitikk var en svært viktig drivkraft i unionsdebatten, og et viktig argument for pro-unionistene. Som George Canning sa: målet med unionen er ”nothing less than to secure Ireland to us and to herself, and thereby promote the happiness and security of the whole empire”.¹⁷²

Regjeringen argumenterte for at unionen ville skape en følelse av fellesskap. Denne fellesskapsfølelsen var nært knyttet til framveksten av det britiske imperiet på 1700-tallet, som skapte grunnlag for en distinkt form for britisk nasjonal identitet, eller britiskhet (britishness). Følelsen av britiskhet skulle forene de eksisterende engelske, skotske og walisiske nasjonale identitetene. Minnene om den ærerike revolusjonen i 1688 og gjennomføringen av den anglo-skotske unionen i 1707 kom til å stå sentralt i verdensoppfatningen til denne nasjonalfølelsen, fordi disse hendelsene ble sett på som opphavet til det eksisterende politiske og juridiske systemet i Storbritannia. Den britiske

---

¹⁶⁷ *Impartial Report of the Debates* 1799: 555. Gilbert Elliot Murray Kynynmound, jarl av Minto, 1751-1814, skotsk politiker.

¹⁶⁸ *Ibid.*: 601

¹⁶⁹ Tucker, *Union or separation*, London 1799 NLS: 44

¹⁷⁰ *Impartial Report of the Debates* 1800: 412

¹⁷¹ *Impartial Report of the Debates* 1798: 700

¹⁷² *Parl. Reg.* 1799: 596. George Canning, 1770-1827, engelsk politiker og statsmann. Hans foreldre var begge irske, og han så på seg selv som en irsk mann født i London.

konstitusjonen¹⁷³ ble anerkjent som grunnlaget for denne følelsen av britiskhet, og opphavet til det britiske folks karakter og sivilisasjon. Britenes nasjonalfølelse var preget av det whiggiske¹⁷⁴ verdenssynet som vokste ut av opplysningstiden, og siden britiskhet ble sett på som overlegen, hadde denne identiteten en positiv innflytelse på andre lokale identiteter. Det var med andre ord en underliggende misjonisme i følelsen av britiskhet. Frank O’Gorman har lagt vekt på de mange krigene Storbritannia var involvert i på 1700-tallet som en viktig årsak til konsolideringen av den britiske identiteten,¹⁷⁵ og som vi allerede har vært inne på ble både det britiske imperiet og dets identitet viktigere etter revolusjonene i Amerika og Frankrike, og spesielt under krigen mot sistnevnte. Denne perioden var ifølge Linda Colley særlig formativ for en britisk nasjonal identitet.¹⁷⁶

De britiske myndighetene satset derfor på at en union ville spre den britiske nasjonalfølelsen til Irland, og at folket der ville gå inn for å arbeide for det britiske imperiets velstand og sikkerhet. Men var dette mulig? Det hadde skjedd en nasjonal oppvåkning i Irland på begynnelsen av 1780-tallet, som følge av kampen for økte økonomiske og politiske rettigheter.¹⁷⁷ Kunne en forenende britiskhet konkurrere med mer lokale identiteter? Ifølge O’Gorman utviklet den britiske nasjonalfølelsen seg parallelt med, og ikke på bekostning av, lokale identiteter. Wales, Skottland og Irland hadde fortsatt å eksistere i folks bevissthet,¹⁷⁸ Jakobitter-opprørene i 1715 og 1745-6, og UIs opprør i 1798 var hendelser som viste at

---

¹⁷³ Konstitusjon (Constitution) brukes ofte på norsk synonymt med grunnlov, men må her forstås i litt videre forstand. Uttrykket ”The British Constitution” tok opp i seg både det politiske systemet i landet, særlig eksemplifisert av maktfordelingen mellom konge, Underhus og Overhus, og det juridiske systemet, som inkluderte både en del eldre lovgivning, som den middelalderske *Magna Carta*, og Bill of Rights fra 1689, og nyere lover, vedtatt de siste 30-40 årene. Det ble hevdet at disse to systemene beskyttet og perfektionerte de britiske frihetene, som la særlig vekt på borgerrettigheter. Se Palmer 1989: 143-153; Dickinson i Dickinson (red.) 2006: 3-17

¹⁷⁴ Whig og Tory var begreper som utviklet seg på slutten av 1600-tallet for å beskrive framveksten av to distinkte grupper eller ”partier” i det engelske parlamentet. Whiggene hevdet parlamentets overhøyenhet, mens toriene støttet kongens medfødte og gudegitte rettigheter. Uttrykket tory mistet all legitimitet utover på 1700-tallet, da det ble assosiert med jakobitter-opprørene i 1715 og 1745, og på 1780- og 1790-tallet presenterte alle politikere seg som whigger, uavhengig av om de var tilknyttet regjeringen eller opposisjonen. Uttrykket whig knyttes også til ”the Whig Interpretation of History”, som er en skole innen britisk historietenkning som hevder at det britiske imperiets vekst på 1700- og 1800-tallet var en følge av Storbritannias politiske konstitusjon etter den ærerike revolusjon, da parlamentet tok tilbake makten fra kongen. Med andre ord bunnet Storbritannias framgang i makten til dets parlament.

¹⁷⁵ Han trakk dessuten fram faktorer som religion (den protestantiske, men han mente at forholdet mellom anglikanerne og katolikkene, i det minste i Storbritannia, ble bedre i løpet av 1780- og 1790-tallet. Mange katolikker ble ivrige imperiebyggere), elitens politiske kultur, og integreringen inn i den politiske eliten som viktige årsaker til styrkingen av den britiske identitet. Se O’Gorman 1997: 311-313

¹⁷⁶ Colley 1992: 7

¹⁷⁷ Powell i Dickinson (red.) 2006: 415-416

¹⁷⁸ Et av motargumentene som hadde stoppet en foreslått union mellom England og Skottland i 1604 var at hverken England eller Skottland var villige til å oppgi sine respektive navn til fordel for det foreslåtte Storbritannia. Se Bruce, *Report*, 1799 NLS: 78

britiskhet ikke hadde tatt helt over for lokale identiteter.¹⁷⁹ Ifølge Colley var dessuten det definerende trekket ved den britiske nasjonalfølelsen dens tilknytning til den protestantiske religion. Siden befolkningen i Irland hovedsakelig var katolikker ville en følelse av tilknytning til det britiske imperiet derfor være umulig.¹⁸⁰ Thomas Bartlett har imidlertid hevdet, i en artikkel skrevet som et delvis svar på Colleys påstander, at det protestantiske trekket ved britiskheten ikke var definitivt ekskluderende (eller inkluderende). Selv om det eksisterte misnøye mot imperiet, ble mange, både irer, skotter og walisere, ivrige imperiebyggere utover på 1800-tallet.¹⁸¹

Som nevnt var Pitts imperiale argument i hovedsak defensivt, rettet mot å styrke sikkerheten til det britiske imperiet mot trusselen fra det revolusjonære Frankrike. En rekke politikere antydte imidlertid hvor viktig unionen ville være for imperiets ekspansjon, og hvilken rolle imperiet ville få i den europeiske maktkampen hvis Storbritannia og Irland ble knyttet tettere sammen. Dundas argumenterte for at imperiet etter unionen ville "appear invincible to the common enemy",¹⁸² og ifølge lord Lansdowne ville de kombinerte kreftene til Irland og Storbritannia gjøre imperiet til det sterkeste i verden, til en maktfaktor som alle europeiske stater ville måtte ta hensyn til.¹⁸³ Den rådende utenrikspolitiske situasjonen gjorde slike argumenter forståelig, for i et slikt klima kunne retorikken brukt av Dundas og Lansdowne fungere som en innsprøytning av kampvilje samtidig som den virket avskrekkende på radikale krefter. Den ville også gi Irland en følelse av at de spilte en viktig rolle i kampen mot Frankrike, og derfor også forsvaret av imperiet. Dundas og Lansdowne spilte dermed på irenes politiske og imperiale ambisjoner, og prøvde å vise at styrkingen av det britiske imperiet ville heve statusen og velstanden til både briter og irer. Unionen ville danne "one individual and consolidated empire with Great Britain, certainly the most enlightened and liberal, perhaps, in the truest sense, the greatest of the powers of Europe".¹⁸⁴ En forening av Storbritannia og Irland, mente Dundas, ville gjøre at Irlands "eloquence would not be confined to England or any other country, but their voices would extend to every

---

¹⁷⁹ O'Gorman 1997: 314

¹⁸⁰ Colley 1992: 8

¹⁸¹ Bartlett i Keogh & Whelan (red.) 2001: 256-257. Bartlett la blant annet vekt på at den protestantiske religion langt fra var en monolittisk enhet i Storbritannia. Den anglikanske kirken var statskirken i England, mens den presbyterianske Kirk var statskirken i Skottland. I tillegg kom et stort antall dissentergrupper, som den framvoksende evangeliske bevegelsen på slutten av 1700-tallet.

¹⁸² *Impartial Report of the Debates* 1799: 123

¹⁸³ Ibid.: 549. Henry Petty, jarl av Shelburne, første marki Lansdowne, 1737-1805, irsk politiker og statsmann. Han var regjeringsleder fra Rockinghams død sommeren 1782 fram til opprettelsen av Fox-North-koalisjonen tidlig i 1783.

¹⁸⁴ Col. Tittler, *Ireland profiting by example; or, the question, wheter Scotland has gained or lost, by an union with England, fairly discussed in a letter from a Gentleman in Edinburgh to his friend in Dublin (Ireland profiting by example)*, London 1799 NLS: 32

corner of the world. They would be heard, not only in Europe, but in Asia, Africa and America.”¹⁸⁵ Uten unionen hadde irske politikere kun muligheten til å bestemme irsk politikk; ved en inkorporering med Storbritannia ville de, gjennom et imperialt parlament, ha muligheten til å bestemme ikke bare over Irland, men også påvirke imperiets politikk. Imperiet ville ligge til grunn for Irlands politiske sikkerhet.¹⁸⁶

En viktig tanke som lå til grunn for det imperiale argumentet var at Irland etter 1798 sto overfor en korsvei: de kunne velge å fortsette og følge den stien de hadde fulgt siden 1782, som uunngåelig ville føre til en separasjon mellom Storbritannia og Irland; eller de kunne gjennomføre en union, som ville sikre dem en plass i det britiske imperiet. Vi finner igjen dette synet hos både politikere og pamflettforfattere: tittelen på Tucker og Clarkes *Union or Separation*¹⁸⁷ legger ikke skjul på hva pamfletten deres handlet om. Deres poeng var ikke bare å vise hvilke positive følger en union ville ha for imperiet, men samtidig å vise hvilke negative følger separasjon, som var det nødvendige resultatet av ikke-union, ville ha for begge land, men spesielt Irland. Dette var en form for argumentasjon som gikk igjen på regjeringssiden.

Hvis det skjedde en splittelse mellom de to landene, hvilke følger ville det ha for dem, og imperiet som et hele? Ifølge lord Sheffield ville ”the common enemies of mankind [...] not fail to take advantage of this state of things”, og han så på separasjon som den eneste måten Frankrike kunne ødelegge det britiske imperiet på.¹⁸⁸ Likeledes hevdet lord Minto at ”in a state of total political separation, there can hardly be a single transaction, or an instant of their existence, in which these countries would not be rivals, and if rivals, enemies”.¹⁸⁹ Også han mente at separasjon mellom de to statene ville true det britiske imperiet, og antydte med det at en union var den eneste måten å styrke imperiet. Pitt var noe mer moderat, da han hevdet at de hadde tre valg: å fortsette i et system der separasjon kunne skje når som helst, en ny avtale ala handelsunionen av 1784-5, eller det han kalte den beste og mest varige løsningen – en lovgivende, inkorporerende union.¹⁹⁰

Siden separasjon ville sette de to landene opp mot hverandre, var Irland, som ikke lenger kunne forvente britisk beskyttelse, nødt til å søke allianser andre steder. I den rådende

---

¹⁸⁵ *Impartial Report of the Debates 1799*: 107

¹⁸⁶ *Ibid.*: 696

¹⁸⁷ Josiah Tucker, 1713-1799, engelsk økonom og politisk forfatter, og en tidlig forkjemper for union mellom Storbritannia og Irland; Thomas Brooke Clarke, engelsk pamflettforfatter. Pamfletten ble skrevet i 1785 av Tucker, og utgitt på ny i 1799 med Clarkes kommentarer.

¹⁸⁸ *Impartial Report of the Debates 1799*: 694. John Baker Holroyd, jarl av Sheffield, 1741-1821, engelsk politiker.

¹⁸⁹ *Ibid.*: 556

¹⁹⁰ *Ibid.*: 12

utenrikspolitiske situasjonen på slutten av 1700-tallet betydde dette en allianse med det franske direktoriet, og dermed i direkte opposisjon til Storbritannia. En slik allianse ville kunne ødelegge det britiske imperiet hvis ikke Storbritannia først nedkjempet Irland, og ville dermed føre til ”a long and bloody war with Great Britain.”¹⁹¹ Snarere enn å vise at imperiet var avhengig av Irland, var det her altså om å gjøre å vise at Irland var avhengig av britenes ”shield of protection.”¹⁹² De som forfektet dette synet mente at Irland fra naturens side var dømt til å være avhengig av andre stater: det manglet befolkning, ressurser, teknologi og de moralske kvalitetene for å kunne hevde seg selv, og ville derfor alltid være avhengig av en sterkere stat.¹⁹³ Irland hadde valget mellom separasjon, for dermed å bli en slave av Frankrike, eller å oppleve storhet innen det britiske imperiet gjennom en inkorporerende union med Storbritannia. Også denne siden av argumentet la derfor vekt på hva Irland ville tjene på en union, men ved å kontrastere det med hva det ville tape gjennom separasjon ble effekten, og dermed argumentet, mye sterkere.

Den historiske presedens

[F]ollow that secure and already trodden path[.] (Lord Minto)¹⁹⁴

Flere av pro-unionistene fant legitimitet for sine argumenter i fortiden. 1700-tallet i England hadde åpnet med en sterk interesse blant den politiske eliten for det klassiske Roma. Engelske politikere på begynnelsen av 1700-tallet henviste ofte til Cicero og Cato for å forsvare sine handlinger og argumenter. Interessen for det klassiske Romerriket forfalt noe i løpet av århundret, men ble erstattet av en økt interesse for den gotiske middelalderen og antikkens Hellas, samt et større fokus på britenes anglosaksiske fortid. Britiske politikere fortsatte derfor å finne legitimitet for sine argumenter i landets forhistorie; debatten om unionens betydning for imperiet var intet unntak.¹⁹⁵

For den britiske regjeringen var det viktig å vise at den foreslåtte unionen hadde presedens i fortiden, og det fantes ingen bedre eksempler enn unionen mellom England og

---

¹⁹¹ Tucker, *Union or Separation*, London 1799 NLS: 45; Anon., *Necessity of an incorporate union between GB & I proved from the situation of both kingdoms. With a sketch of the principles upon which it ought to be formed (Necessity of an Incorporate Union)*, Dublin 1799 NLS: 33

¹⁹² Clarke, *Appendix to Union or Separation*, London 1799 NLS: 6

¹⁹³ Anon., *Necessity of an Incorporate Union*, Dublin 1799 NLS: 40

¹⁹⁴ *Impartial Report of the Debates* 1799: 575

¹⁹⁵ Ayres 1997: 1-2

Skottland i 1707. Lord Portland ga den skotske historikeren John Bruce¹⁹⁶ i oppgave å skrive en rapport om hvilke følger unionen hadde for det politiske, økonomiske og sikkerhetspolitiske forholdet mellom England og Skottland siden 1707; resultatet ble *Report on the events and circumstances, which produced the union of the kingdoms of England and Scotland*, en upublisert historie om bakgrunnen for og følgene av den anglo-skotske unionen. Her hevdet Bruce blant annet at unionen hadde ”prevented a civil war between two nations. By consolidating the strength of Great Britain into one government, secured the public peace and national independence”,¹⁹⁷ og at ”the union of the two kingdoms, which had for so many ages divided the strength of Great Britain, was an event which gave to that kingdom a new character and influence among the European nations.”¹⁹⁸ Med andre ord ble unionen i 1707 et bevis på at den unionen som nå ble fremmet ville øke begge lands sikkerhet og velstand, og gi dem en viktigere posisjon blant Europas stormakter.¹⁹⁹

Opposisjonens motforestillinger til det imperiale argument

Blant opposisjonen var det generelt sett ingen stor motstand mot prinsippet bak det imperiale argumentet, nemlig at en videre forbindelse mellom landene var essensielt for imperiets sikkerhet. Istedenfor hevdet de at unionen enten var feil løsning på problemet de sto overfor, eller at tidspunktet for debatten var feil. Sheridan erkjente hvor viktig forbindelsen mellom landene var, men mente samtidig at unionen var feil løsning på problemene som truet forbindelsen.²⁰⁰ Charles Grey mente også at en union ville svekke forbindelsen, da implementeringen av unionen ville føre til ny oppblomstring av misnøye i Irland.²⁰¹ For andre var det tidspunktet for unionsforslaget som var feil. Benjamin Hobhouse sa han var for prinsippet union, men mente tidspunktet for å agitere spørsmålet var helt feil.²⁰²

Imidlertid var det et punkt i det imperiale argumentet som møtte motstand fra en nær samlet opposisjon, og det var de sjåvinistiske antydningene om at Irlands videre eksistens var avhengig av en union med Storbritannia, og at Irland fra naturens side var ekskludert fra å

---

¹⁹⁶ John Bruce, 1744-1826, skotsk historiker, knyttet til Pitts regjering gjennom Henry Dundas.

¹⁹⁷ Bruce, *Report*, 1799 NLS: 356

¹⁹⁸ *Ibid.*: 374

¹⁹⁹ Han erkjente imidlertid at det ville ta tid. På en av de siste sidene skrev han at ”It cannot have escaped your Grace’s notice, that a century was required, and many calamities in that century, to open the minds of the subjects of either country”. En union med Irland ville derfor ikke, om man skulle bruke unionen med Skottland som grunnlag for sine slutninger, øyeblikkelig løse de problemene som plagde det eksisterende systemet. Se *ibid.*: 403

²⁰⁰ *Parl. Reg.* 1799: 584

²⁰¹ *Impartial Report on the Debates* 1799: 100

²⁰² *Ibid.*: 217. Sir Benjamin Hobhouse, 1757-1831, engelsk politiker. Motforestillingen mot tidspunktet for agitasjon vil dekkes grundigere i kapittelet om opposisjonens argumenter.

oppleve storhet, med unntak av innen en union. General Fitzpatrick sammenlignet regjeringens argument om at en mer omfattende inkorporering av Irland i det britiske imperiet var nødvendig for imperiets sikkerhet, med Frankrikes argument om at inkorporeringen av Sveits i den franske republikk var nødvendig for den sistnevntes sikkerhet. Han antydte dermed at den britiske regjeringen brukte samme metoder for imperiebygging som sin hovedfiende.²⁰³ Dette var en argumentsmetode som gikk igjen blant opposisjonen, og som vil få en grundigere dekning i neste kapittel. Allikevel er det et viktig poeng å vise at ikke alle nødvendigvis tok det imperiale argumentet for gitt. Selv om folk generelt fryktet trusselen fra Frankrike, og så det som viktig å styrke imperiet for å stå imot denne trusselen, var ikke alle overbevist om at regjeringens intensjoner var helt som de selv bedyret. For mange var det klart at den britiske regjeringen først og fremst tenkte på Storbritannia; at Irlands sikkerhet og ambisjoner ble trukket fram var ene og alene som følge av hvor viktig Irland var for den britiske sikkerhetspolitikken, og dermed også for imperiets trygghet. Selv om regjeringen hevdet at den talte irenes sak, mente opposisjonen at den bare tenkte på seg selv.

2. De harmoniserende argumentene – unionen vil fjerne grunnlag for misnøye og sekterisme

Det imperiale argumentet må sies å være et altomfattende argument; imperiets sikkerhet og velferd var den generelle drivkraften i regjeringens agitasjon for union. Men siden imperiets sikkerhet kunne trues både innenfra og utenfra, blir det også viktig å se på de argumentene som hevdet at en union ville fjerne splittelser, sjalusi og misnøye som eksisterte i befolkningen, og dermed skape større intern harmoni. Sjalusi og misnøye førte ikke bare til økt mottakelighet for revolusjonære tanker, men utgjorde også i seg selv en trussel mot imperiets enhet. Argumentene for union hvilte naturligvis på hva folk mente unionen skulle løse. Det ble derfor viktig både for regjeringssiden og opposisjonen å vise hva som var årsaken til UIs opprør. Med utgangspunkt i dette ville de demonstrere hvordan en union enten ville gagne eller skade det eksisterende forholdet.

De som var positive til unionen mente årsakene til 1798-opprøret i stor grad kunne knyttes til utviklingen i Irland. Radikalismen i landet var ifølge dem et resultat av fransk revolusjonær doktrine, som hadde fått gode vekstvilkår takket være den politiske og sosiale situasjonen i Irland.²⁰⁴ Det irske parlamentet var, ifølge lord Mulgrave, ikke kompetente til å

---

²⁰³ Ibid.: 164. Richard Fitzpatrick, 1748-1813, irsk offiser, politiker og poet.

²⁰⁴ *Impartial Report of the Debates* 1798: 700

stå imot påvirkningen fra den franske republikk,²⁰⁵ og William Windham hevdet at det irske politiske systemet, der den lille anglo-irske eliten satt med all politisk makt, ”like a garrison in the midst of a conquered town”, hadde ført til ”[a] barbarous ignorance of the people [i Irland]. Det hadde skapt en apatisk holdning i befolkningen overfor det politiske etablissementet, som, blandet med fransk radikalisme, kunne utvikle seg til fiendtlighet og vold.”²⁰⁶

Det var ikke bare kompetansen til det irske parlamentet som ble kritisert, men også selve systemet med to ulike lovgivere, og dermed to distinkte lovsystemer, innenfor samme stat. For mange var dette en av de mest grunnleggende defektene ved det eksisterende politiske systemet, og en av de mest åpenbare årsakene til uroen i Irland og det dårlige forholdet mellom landene. At det fantes ulike lovsystemer i de to landene hindret britisk investering i Irland, og det ble hevdet at så lenge britisk kapital holdt seg øst for Irskesjøen ville ikke den irske industrien blomstre. Uten industri ville irene forbli fattige, og sjalusi, misnøye og radikale tanker ville få gode vekstvilkår.

Hovedpunktene på regjeringssiden var med andre ord at det irske parlamentet ikke var i stand til å stå imot påvirkningen fra franske revolusjonære doktriner, og at disse doktrinene fikk ekstra godt gjennomslag i det irske samfunnet. For opposisjonssiden var et slikt syn uholdbart: misnøyen som lå til grunn for UIs opprør kunne ikke henges på franske prinsipper; snarere var opprøret en manifestasjon av folkets misnøye overfor den irske administrasjonens og den britiske regjeringens undertrykkende system. For Sheridan var det snakk om en strid mellom det irske folk og ”wicked men” i Dublin Castle og regjeringen i London,²⁰⁷ et syn han fikk støtte for fra flere kolleger.²⁰⁸ Andre prøvde å knytte vanstyret til spesifikke hendelser som de mente hadde hatt en forsterkende effekt på misnøyen og radikalismen i Irland. Nicholls fremmet ”the ill-timed and ill-advised removal of [lord Fitzwilliam]” som et eksempel både på vanstyret og på en årsak til misnøye,²⁰⁹ en hendelse som Fitzwilliam selv forståelig nok også mente hadde hatt dyptgående negative følger for Irland.²¹⁰ Hovedpoenget

---

²⁰⁵ *Impartial Report of the Debates* 1799: 489. Henry Phipps, jarl av Mulgrave, 1755-1831, engelsk diplomat og politiker.

²⁰⁶ *Ibid.*: 134. William Windham, 1750-1810, engelsk politiker og statsmann, Secretary at War i Pitts regjering mellom 1794 og 1801.

²⁰⁷ *Impartial Report of the Debates* 1798: 693-697

²⁰⁸ For eksempel Tierney, *ibid.*: 707; W. Pulteney, *ibid.*: 712; protesten til lord Oxford, *ibid.*: 734; dr. Laurence i *Impartial Report of the Debates* 1799: 64

²⁰⁹ *Impartial Report of the Debates* 1798: 679

²¹⁰ *Impartial Report of the Debates* 1799: 495

for opposisjonen var at ondene Irland opplevde ikke var et resultat av et inkompetent parlament, eller utbredt fattigdom, men snarere av negativ innflytelse fra London.²¹¹

De påfølgende sidene har som mål å vise regjeringssidens argumenter for at en union kunne få slutt på den interne uroen og misnøyen som lå til grunn for splittelse innad i Irland, og mellom Irland og Storbritannia. Denne misnøyen ble knyttet til politiske, økonomiske og religiøse problemer, og disse vil derfor bli behandlet hver for seg, selv om argumentene vil gli noe over i hverandre. Av de politiske problemene vil fokuset særlig ligge på regjeringens holdning til 1782-systemet og to separate lovgivere. De økonomiske argumentene la vekt på at unionen ville føre med seg økt handel, og dermed en generell velstandsøkning i Irland. Denne velstandsøkningen ville fjerne grunnlaget for økonomisk misnøye. Til slutt ble unionen også sett på som den eneste måten å få en slutt på de sekteriske kampene mellom katolikker og protestanter i Irland. Så lenge disse konfliktene pågikk var det umulig å oppnå fred i Irland, og dermed fikk heller ikke imperiet fred.

Problemet med to lovgivere

Regjeringssiden argumenterte for at mange feilene ved det anglo-irske forholdet sprang ut av 1782-systemet.²¹² Særlig ødeleggende var det faktum at det eksisterte to forskjellige lovgivere innen samme imperium, som begge i teorien kunne velge å gjøre de politiske valg de selv ønsket. Det ene parlamentet var ikke knyttet til ønskene og interessene til det andre, og Pitt la ikke skjul på hvilken trussel et slikt system utgjorde for imperiet.²¹³ 1782-systemet, mente han, gjorde at "the countries were left in a situation of intimacy which the breath of accident might at all times destroy."²¹⁴ Regentkrisen hadde vist hvor nær de hadde vært et sammenbrudd i forholdet mellom de to landene, og selv om denne krisen hadde løst seg selv mente Pitt at det eksisterende forholdet var en kilde til konstant trussel. "Will any man tell us", spurte han parlamentet, "that the security of the empire is, in its present view, founded on permanent basis?"²¹⁵ To parlamenter kunne ikke føre til annet en uro og, uunngåelig, separasjon.

Flere av hans kolleger på regjeringssiden støttet ham i dette synet. For lord Auckland var det åpenbart at grunnen til at Irland i det siste hadde opplevd "disorder, poverty,

---

²¹¹ Ibid.: 100

²¹² Dette avsnittet vil ta for seg kritikken av 1782-systemet i lys av at den skapte to "uavhengige" lovgivere. Spørsmålet om 1782-systemet var en "final adjustment" eller ikke vil bli tatt opp i neste kapittel. Se også kapittel 2 for opprettelsen av 1782-systemet.

²¹³ Ibid.: 12

²¹⁴ *Parl. Reg.* 1799: 614

²¹⁵ Ibid.: 621

turbulence and wretchedness” var fordi det eksisterte to uavhengige lovgivere.²¹⁶ 1782-systemet hadde, ble det hevdet, skapt en distinksjon mellom Irland og Storbritannia, som i sin tur hadde ført til at ”the contagious poison of the time [jakobinisme] infused that of separation.”²¹⁷ En anonym pamflett fra 1799 hevdet at ”the fatal experience of eighteen years is surely sufficient to convince us that [...] the new [Irland] has sacrificed that union to the existence of her separate legislature.”²¹⁸ Spencer Perceval talte i noe mindre jordnære former da han hevdet at et imperium, for å kunne eksistere, var avhengig av å ha én ånd. I det nåværende systemet eksisterte det to lovgivere, og dermed var det ingen enhet mellom de to delene om hvilken retning man skulle ta på ulike økonomiske, politiske og religiøse spørsmål. Slike systemer hadde ifølge Perceval ”a natural tendency to disunion and separation.”²¹⁹

Perceval kommer her inn på et viktig poeng i unionsdebatten, nemlig fokuset til en del regjeringspolitikere på at utviklingen av en egen irsk nasjonal identitet var en av årsakene til det urolige forholdet mellom de to landene, samt en kilde til anti-unionistisk agitasjon i Irland. Det var eksistensen av et eget irsk parlament som lå til grunn for utviklingen av en slik nasjonalbevissthet, og skal vi tro den britiske regjeringen var en slik bevissthet en trussel mot imperiets videre eksistens, fordi folk i Irland kunne stille spørsmålsteget ved britenes rett til å bestemme i en rekke saker, noe som ville svekke regjeringens handlingskraft overfor fiendtlige stater. Som i det imperiale argumentet ønsket regjeringen også her å fremme verdien av fellesskap. Dette synet viser seg i debatten om hva slags union de skulle ha: en føderal eller en inkorporerende?

Ifølge G.C. Bolton fremmet ingen politikere i det irske parlamentet forslag om en føderal union, noe han syntes var rart, da flere av dem refererte til Amerika i sine argumenter.²²⁰ Jeg har bare funnet en britisk kilde i perioden som fremmet en føderal union, og det var en udatert og usignert unionstekst som trolig ble sendt til Pitt en gang i løpet av 1799 eller 1800.²²¹ Bortsett fra denne virker det som om de fleste delte lord Mintos syn på føderale unioner som en løs statsforbindelse, der hver av statene uunngåelig ville utvikle sin

---

²¹⁶ *Impartial Report of the Debates* 1799: 530. William Eden, baron av Auckland, 1744-1814, engelsk politiker og diplomat.

²¹⁷ Clarke, *Appendix to Union or Separation*, London 1799 NLS: 5; Tucker, *Union or Separation* London 1799 NLS: 52

²¹⁸ Anon., *Necessity of an Incorporate Union*, Dublin 1799 NLS: 30

²¹⁹ *Impartial Report of the Debates* 1799: 245-247. Spencer Perceval, 1862-1812, engelsk politiker og statsmann. Han ble vurdert som chief secretary i Irland i 1796 under Camden, men avsto. Han ble solicitor general for the Queen i 1799, senere finansminister 1807-1809, og deretter statsminister fra 1809 til 1812. Han ble myrdet i lobbyen til Underhuset av John Bellingham den ellefte mai 1812.

²²⁰ Bolton 1966: 89

²²¹ Ukjent til Pitt, ingen dato, PRO 30/8/324/194 NA

egne distinkte identitet, som var farlig fordi "it cultivates a jealous and angry temper".²²² Skjerpningen av identiteten ville føre til misnøye og sjalusi mellom statene, og denne uroen vil gjøre dem utsatt for trusler utenfra.²²³ Det var en slik følelse av distinkthet som lord Minto hevdet hadde stått bak det politiske forfallet både i de forente provinser (Nederlandene) og de sveitsiske kantonene.²²⁴

På nytt kom spørsmålet om Irlands uavhengighet opp. Var Irland uavhengig innen 1782-systemet? Det irske parlament hadde løsrevet seg fra kontrollen til det britiske parlamentet gjennom opphevelsen av Declaratory Act og tillegget til Poynings' Law, men som vi tidligere har sett hadde regjeringen i London kanaler for å påvirke politikken i Irland. Dundas hevdet i februar 1799 at Irland på ingen måte var uavhengig.²²⁵ En ting er imidlertid i hvilken grad den britiske regjering så på Irland som et uavhengig land, noe annet er hvordan irlene selv så på forholdet. I Irland ble 1782-systemet mottatt med jubel, og som tidligere nevnt hadde agitasjonen rundt større politiske friheter antatt nærmest nasjonale dimensjoner, der det hadde blitt lagt lokk over en del gamle motsetninger. Dette lokket ble riktignok fjernet kort etter implementeringen av 1782-systemet, men for mange irlere var parlamentet i Dublin et symbol på deres politiske uavhengighet. Mange av dem var imidlertid klar over hvor avhengige de var av Storbritannia rent sikkerhetspolitisk, og hvilken innflytelse den britiske regjeringen hadde på irsk politikk. Det utviklet seg derfor en spenning mellom et ønske om uavhengighet og en bevissthet om avhengighet.

Det var særlig lord Minto som la vekt på dette synet. Han mente at 1782-systemet hadde skapt en falsk følelse av uavhengighet i Irland, som kolliderte med forståelsen av hvor mye irsk politikk ble diktet i London, og hvilken betydning den britiske flåten hadde for Irlands sikkerhet. For ham var 1782-systemet et slør foran ansiktet til mange irlere, som alle var bevisste på, men som ingen ville vedkjenne seg. Dette førte til framveksten av en egen irsk nasjonalfølelse, og dermed en økt følelse av ulikhet fra Storbritannia. Denne følelsen gikk på tvers av et ønske om videre forbindelse mellom de to landene. Irland visste, ifølge Minto, hva de ville tjene på unionen og en videre forbindelse med imperiet, men følelsen av uavhengighet som hadde blitt skapt av 1782 førte til at mange irlere følte en aversjon mot denne

---

²²² *Impartial Report of the Debates* 1799: 563.

²²³ Anon., *Necessity of an Incorporate Union*, Dublin 1799 NLS: 48

²²⁴ *Impartial Report of the Debates* 1799: 561. Poenget her var at både de forente provinsene og de sveitsiske kantonene sto uten en form for sentralstyring, eller et sentralt prinsipp. De ulike provinsene og kantonene utviklet seg derfor i ulike retninger. De svake regjeringene i de forente provinsene klarte ikke å samarbeide om et forsvar mot den franske revolusjonshæren; på samme måte var det sveitsiske *Eidsgenossenschaft*, edsforbundet, ikke i stand til å bevare den sveitsiske uavhengigheten. Se Palmer 1989: 177, 395

²²⁵ *Impartial Report of the Debates* 1799: 105

forbindelsen.²²⁶ Mintos argument, som også fant resonans andre steder, bunnet i en oppfatning om at irer og briter i utgangspunktet var ett folk; som følge av ”the disunion of their legislatures” hadde det imidlertid skjedd et brudd mellom de to.²²⁷ 1782-systemet truet dermed følelsen av fellesskap og oppfatningen av en forenende britisk identitet, som skulle lindre de eksisterende motsetningene mellom folk på de britiske øyene.

Det politiske systemet skapte misnøye og sjalusi. Av den grunn måtte ”some scheme of union [...] be devised, which shall concentrate the strenght and blend the affections and common interests of the two countries.”²²⁸ En inkorporerende union ville få en slutt på misnøyen og sjalusien som eksisterte mellom de to landene, og Irland ville gå fra å være en liten stat som var avhengig av Storbritannia til å bli en del av et av Europas sterkeste riker, og dermed i utgangspunktet uavhengig av all påvirkning utenfra. Unionen, hevdet Thomas Brook Clarke, ville skape en enhet over hele de britiske øyene, og ville dermed fjerne grunnlaget for politisk misnøye.²²⁹ Ifølge lord Lansdowne ville unionen gjøre at ”the two countries should be like the arms of the human body”,²³⁰ altså likestilte, og derfor også like uavhengige. En lovgivende, inkorporerende union, som den regjeringen hadde foreslått, ville ”place her [Ireland] independence on a rock that would be immovable and impregnable”.²³¹

Unionen ville dermed fjerne årsakene til misnøye og sjalusi som fantes i 1782-systemet, og som vokste ut av et avhengig irsk parlament som prøvde å hevde sin uavhengighet. Regjeringen og pro-unionistene ønsket altså å skape en følelse av fellesskap blant alle folk på de britiske øyene, men på hvilken måte? Hvordan var deres argumenter?

Mange på regjeringssiden argumenterte for at en sterkere forbindelse mellom Storbritannia og Irland ville føre til en infusjon av britiske *manners*²³² og britisk sivilisasjon i det irske samfunnet, noe som ikke bare ville fjerne den eksisterende uroen i landet, men også kildene til denne uroen. Den britiske konstitusjonen, som ble ansett som et av de mest perfekte i verden, var nøkkelen til denne utviklingen.²³³ Irlands konstitusjon var en ”ufullstendig” versjon av den britiske, og parlamentet i Dublin ville derfor aldri kunne vedta de samme lovene som Westminster. Dette viser hvor sentralt og definerende den britiske

---

²²⁶ Ibid.: 1799: 563

²²⁷ Anon., *Necessity of an Incorporate Union*, Dublin 1799 NLS: 66

²²⁸ Ibid.: 45

²²⁹ Tucker, *Union or Separation*, London 1799 NLS: 58

²³⁰ *Impartial Report of the Debates 1799.*: 551

²³¹ Ibid.: 225

²³² Det engelske ordet *manners* har helt andre konnotasjoner enn det man finner i den direkte norske oversettelsen manerer. Kort kan man si at *manners* betyr karakter, dygd, urokkelighet, moral, og andre kvaliteter man fant (eller i det minste skulle finne) i en britisk Gentleman på slutten av 1700-tallet.

²³³ Se f. eks. *ibid.*: 58

konstitusjonen var for britenes nasjonalfølelse. Det var denne som lå til grunn for britenes *manners* og nivå av sivilisasjon, og så lenge de to landenes parlamenter var uavhengige av hverandre, og derfor fulgte ulike lover, ville irene aldri komme opp på samme nivå som Storbritannia. Ulike lover skapte ulike identiteter, og denne ulikheten var en kilde til sjalusi og misnøye.²³⁴ Som følge av at de fulgte andre lover hadde irene derfor blitt ”moulded into a species of a moral monster, bereft of all the virtues of a savage state, and corrupted by all the vices of a civil one”.²³⁵ Henry Addington hevdet også at uroen i landet kunne spores tilbake til irenes manglende sivilisasjon, og deres mangel på britiske *manners*,²³⁶ et syn som ble delt av Windham, som så de lavere klassenes manglende sivilisasjon som hovedårsak til Irlands uro. Også han mente at en inkorporerende union var den eneste måten å overføre denne sivilisasjonen til det irske folk.²³⁷ Allerede sommeren 1798, da i et privat memorandum til Pitt, skrev Camden, som avtroppende viseskonge i Irland, at en union mellom de to landene var nødvendig fordi det var den eneste måten det kunne skje en infusjon av britiske *manners* i det irske samfunnet, en infusjon som ville gjøre at ”the Jealousy [sic] of the whole community will be backcalled”, altså den eneste måten å fjerne kildene til misnøye og sjalusi som på det daværende tidspunktet eksisterte mellom landene.²³⁸ At et slikt syn dukker opp i publiserte parlamentsreferater kan sees på som nødvendig retorikk; at vi finner det i den private korrespondansen mellom den britiske statsministeren og hans øverste representant i Irland tyder på at dette var et syn som stakk dypere enn bare å ha vært et overbevisende argument; i det minste noen britiske statsmenn må ha hatt dette synet som en følgersnor.

Synet på det britiske lovsystemets siviliserende egenskaper er nært knyttet til idealer funnet i den engelske og skotske opplysningstenkningen, og spesielt til begrepene framskritt (progress) og forbedring (improvement). Ifølge Margaret Jacob utgjorde perioden rundt den ærerike revolusjonen i 1688 startskuddet for opplysningstiden på de britiske øyene, en tid da gamle restriksjoner på yringsfriheten forsvant, og vitenskapelig tenkning ble utbredt.²³⁹ En ny verdensoppfatning vokste fram: historien ble ikke lenger sett på som en serie av gjentakende hendelser; snarere var det en lineær progresjon der det, som i naturvitenskapen, var kausale sammenhenger mellom hendelser.

---

²³⁴ Ibid.: 572, Anon., *Necessity of an Incorporate Union*, Dublin 1799 NLS: 108

²³⁵ Tucker, *Union or Separation*, London 1799 NLS: 63 (71)

²³⁶ *Impartial Report of the Debates* 1799: 221. Henry Addington, 1757-1844, engelsk politiker og statsmann. Han var Speaker i Underhuset mellom 1789 og 1801, og tok over som statsminister etter at Pitt trakk seg i mars 1801. Han var statsminister fram til 1804.

²³⁷ Ibid.: 134-135

²³⁸ Camden til Pitt, 1799, ingen dato, merket ”Secret”, PRO 30/8/326/338 NA

²³⁹ Licensing Act av 1695 ble aldri fornyet, noe som fjernet forhåndssensuren. Isaac Newton ga bl. a. ut sin *Principia* i 1687. Se Porter 2000: 30

Et lineært historiesyn skapte et nytt syn framtiden, og en bevissthet om at det var mulig å forme framtiden. Dette førte til et økt fokus på forbedring, både personlig og samfunnsmessig. Ved å legge større vekt på utdanning, vitenskap, teknologi og kunnskap, ville folk forbedre både seg selv og samfunnet rundt seg. Det ble også viktig at framskrittet ikke skulle holdes i Storbritannia, men at det skulle spres til andre nasjoner og andre folkeslag i verden.²⁴⁰ Denne misjonistiske tankegangen finner vi igjen i den framvoksende britiske nasjonalfølelsen, som naturligvis også var sterkt preget av opplysningstanker. Dette svært idealistiske og i utgangspunktet positive tanke-systemet lå til grunn for kolonialismen og imperialismen på 1800-tallet, og legitimerte samtidig en britisk union med Irland. Overføringen av britisk kunnskap, moral og dygd, hovedkomponentene i den britiske sivilisasjonen, ville forbedre Irland, og føre til en mer positiv utvikling for landet.

For regjeringen var det med andre ord viktig å vise at to separate lovgivere ville skape to distinkte identiteter innen samme kongerike. Dette skapte grobunn for misnøye, sjalusi, separatisme, og i verste fall voldelige konflikter. Felles lover ville føre til en ensretting blant alle innbyggerne på de britiske øyene, og ville på den måten fjerne de årsakene til sjalusi som eksisterte. Samtidig avslører denne retorikken igjen en sjåvinistisk og nedlatende holdning overfor folket og styresettet i Irland. Siden Irland hadde et annet parlament og derfor fulgte andre lover enn Storbritannia, utviklet de seg også annerledes enn deres britiske motpart. Siden det britiske lovsystemet ble sett på som det mest perfekte i verden (i hvert fall av dem selv) betydde det at irenes ulike utvikling i britiske øyne kunne oversettes med feil utvikling. Det irske folk ville alltid være lavere på rangstigen, ”a third-rate country”,²⁴¹ inntil det tok til seg samme *manners* som det britiske folk.

Erfaringens argument

Historien ble igjen brukt som bevis. ”Both antient [sic] and modern times furnish us with examples, that small states have not efficient force to ensure long life” skrev Thomas Brooke Clarke.²⁴² Skal vi tro denne doktrinen var Irland, og alle små stater, avhengige av større stater for sikkerhet. Det eneste alternativet for de små statene var å slå seg sammen med andre større eller mindre stater, for dermed å skape en stor stat. Lord Minto hevdet at denne tendensen til

---

²⁴⁰ Se *ibid.*: 425-426. Det er nok ingen tilfeldighet at dette fokuset på forbedring sammenfalt med Lockes teorier om mennesket som et blankt ark, et ”tabula rasa”, eller framveksten av Bernhard de Mandeville og Jeremy Bentham's utilitaristiske filosofi.

²⁴¹ Anon., *Necessity of an Incorporate Union*, Dublin 1799 NLS: 40

²⁴² Tucker, *Union or Separation*, London 1799 NLS: 49

union var ”an invincible law of nature”,²⁴³ og han mente det var mulig å finne spor av den flere steder i de britiske øyenes historie.

Det middelalderske heptarkiet, sammenslåingen av syv anglosaksiske kongeriker under en felles konge, Egbert, var for Minto et godt eksempel på hvordan en union mellom flere likestilte stater kunne øke velstanden og sikkerheten i hver enkelt stat, samtidig som deres felles makt ville virke avskrekkende på eksterne fiender. Gjennom ensretting av skikker, holdninger og samfunn, som ville være resultat av et felles lovverk, ville regjeringen kunne skape et rike, der det ikke lenger eksisterte sjalusi og misnøye mellom hver av de gamle delene. Ifølge Minto lå heptarkiet til grunn for det moderne England, og samlingen av de anglosaksiske kongerikene var den eneste måten man kunne hindre at England i sin helhet ble erobret av danske vikinger.²⁴⁴ Unionen mellom de ulike småkongedømmene skapte derfor ikke bare England, hevdet Minto: den forhindrete også en invasjon av landet. De historiske parallellene mellom den anglosaksiske perioden og slutten av 1790-tallet var slående.

Wales' forhold til England i perioden fra Edward I til Henry VIII lignet, ifølge Minto, det eksisterende forholdet mellom Storbritannia og Irland. Edward I hadde innført en lov i Wales, *Statum Walliæ*, som var delvis lik den engelske loven, men bare delvis. Konsekvensen av dette ble at waliserne utviklet sin egen distinkte identitet, hvorav resultatet ble flere århundrer med grensetrefninger og uro i den vestlige delen av England. Henry VIIIs union med Wales i 1541 løste ifølge Minto dette problemet, da den innførte et felles lovverk mellom de to landene.²⁴⁵ Her argumenterer Minto igjen for forskjellen på to ulike former for union: en mangelfull som skaper ulike identiteter, og en fullstendig som gjennom et felles lovverk skaper et fellesskap på tvers av tidligere grenser.

Det var allikevel den skotske unionen av 1707 som var den mest populære referansen blant pro-unionistene, noe som trolig hang sammen med hendelsens relative nærhet i tid. Igjen hevdet lord Minto at forholdet mellom England og Skottland i årene før 1707 hadde lignet på forholdet mellom Storbritannia og Irland 90 år senere. Der man før hadde fryktet samarbeid mellom Skottland og Frankrike, fryktet man nå samarbeid mellom Irland og Frankrike. Der man tidligere hadde fryktet at det skotske parlamentet skulle vedta lover som gikk på tvers av engelske lover,²⁴⁶ gjorde man nå det samme i Irland. Unionen av 1707 fjernet grunnlaget for

---

²⁴³ *Impartial Report of the Debates* 1799: 567

²⁴⁴ *Ibid.*: 567 - 569

²⁴⁵ *Ibid.*: 570

²⁴⁶ Og det gjorde de. For eksempel ga Act of Security av 1705 det skotske parlamentet rett til å velge sin egen monark hvis den nåværende kongelinjen døde ut. Med en barnløs dronning Anne på tronen utgjorde en slik lov en stor sikkerhetspolitisk trussel for de engelske styresmakter, slik regentkrisen kom til å gjøre åtti år senere. Se McLean 2010: 53

uroen og misnøyen som eksisterte i Skottland, og ved å innføre et felles lovverk la man til rette for økt sivilisering, velstand og ro i hele Storbritannia.²⁴⁷ Regjeringen mente at det som hadde skjedd i Skottland hundre år tidligere nå ville hende i Irland. Bruce skrev i sin *Report* at dronning Anne, kort tid etter at unionsloven av 1707 ble gitt kongelig godkjenning, hadde hevdet at en union ville være den beste måten å ”extinguish all jealousies, regarding either civil or religious rights in the United Kingdom”.²⁴⁸ ”The effect of the union with Scotland”, hevdet lord Grenville, ”was an argument from experience”.²⁴⁹

Den skotske unionen kunne brukes som et ”argument from experience” også på andre måter. Unionen ville fjerne Irlands avhengighet av Storbritannia, og øke landets politiske innflytelse. Slik unionen av 1707 hadde utvidet skottenes maktområde fra den nordlige delen av Storbritannia til hele det britiske imperiet, kom også Irlands makt til å øke like mye.²⁵⁰ Ifølge Robert Peel ville Irland ikke lenger ha 300 parlamentsmedlemmer, men 658,²⁵¹ og William Wilberforce hevdet at introdueringen av 100 irske parlamentsrepresentanter ville gi den britiske kronen økt makt.²⁵² Den anglo-skotske unionen, snarere enn å undertrykke det skotske folk, hadde ført til en forbedring av deres tilstand; skotske politikere var nå med på å bestemme imperiets politikk. Henry Dundas var selv et bevis på at en union ville føre til utvikling og forbedring av lokale talenter, et faktum han ikke lot være å påpeke.²⁵³ Unionen med Irland ville heve irske politikere opp på et nytt nivå hva gjaldt evner og talent, slik den skotske unionen hadde gjort for skotske politikere.

Opposisjonens politiske motforestillinger

Som vi allerede har sett var ikke opposisjonen i Storbritannia enig i at UIs opprør i 1798 skyldtes franske prinsipper, eller et inkompetent irsk parlament som var ute av stand til å gjøre noe med den framvoksende radikalismen i befolkningen. De rettet isteden sin dømmende pekefinger mot innflytelsen fra den britiske regjeringen, og vanstyret til den irske administrasjonen. Ifølge Sheridan var det den undertrykkende politikken til ”wicked men” i

---

²⁴⁷ Se for eksempel Dundas i *Impartial Report of the Debates 1799*: 101; Sheffield i *ibid.*: 708. Merk, dog, at innføringen av en felles lov ikke førte til en ensretting over natten. Det tok flere tiår og to jakobitter-opprør før misnøyen i Skottland forsvant.

²⁴⁸ Bruce, *Report*, 1799 NLS: 358

²⁴⁹ *Impartial Report of the Debates 1799*: 441

²⁵⁰ *Ibid.*: 106-107

²⁵¹ *Ibid.*: 238. Robert Peel d.e., 1750-1830, engelsk politiker og forretningsmann. Hans sønn Robert Peel d.y., 1788-1850, var statsminister 1834-5, og senere fra 1841 til 1846. Hans rolle i gjennomføringen av Metropolitan Police Act av 1829 har ført til at politimenn i London siden har blitt kalt ”Bobbies”.

²⁵² *English Historical Documents XI, 1783-1832* 1959: 262. William Wilberforce, 1759-1833, engelsk politiker. Han var trolig mest kjent for sitt arbeid for opphevelsen av britisk slavehandel, som skjedde i 1807.

²⁵³ *Impartial Report of the Debates 1799*: 105

London som hadde gjort den irske befolkningen fiendtlig innstilt til den britiske stat. ”Government has caused all these evils” hevdet Charles Grey, ”[...] and [they] are now making use of all these evils as a pretext for taking away the liberty of the people of Ireland.”²⁵⁴ Den britiske regjeringen sto bak misnøyen i Irland, og de ville nå utnytte seg av denne misnøyen for å frata irene deres fremste symbol på frihet og uavhengighet, nemlig parlamentet. Ifølge opposisjonen var unionsforslaget et angrep på Irlands uavhengighet og de lovgivende rettighetene landet hadde fått i 1782.²⁵⁵ En union ville ikke føre til en sterkere forbindelse mellom landene, men snarere til ”discord and resentment [...] sowing dissention between the Commons and the Irish”. Sagt på en annen måte ville en union sette det britiske parlamentet opp imot parlamentet i søsterkongedømmet, og skape større grobunn for separatistiske tanker.²⁵⁶ Som general Fitzpatrick reagerte også Sheridan på det han så på som en nedlatende og sjåvinistisk holdning til irsk nasjonalfølelse, en følelse Pitt beskrev som ”an erroneous and mistaken sense of national pride.”²⁵⁷

For Sheridan ble det viktig å vise at det irske parlamentet etter 1782 var i stand til å løse alle saker som kom opp i Irland, og han mente at hovedgrunnen til at det i en del tilfeller ikke hadde lyktes i dette var fordi den irsk administrasjonen, som følge av innflytelse fra Storbritannia, gjennomgående var korrump.²⁵⁸ I et forsøk på å redde 1782-systemet la Sheridan derfor fram et forslag for Underhuset den 7. februar 1799 om to resolusjoner som skulle bevare det eksisterende systemet. Ifølge disse resolusjonene skulle alle lover som på noen måte påvirket forholdet mellom landene bli vedtatt av begge parlamenter etter frie valg. De personene som prøvde å påvirke utfallet av slike valg, og på den måten å tilrøve seg en godkjennelse av en lov som følge av trusler eller uærlig midler, skulle regnes som en fiende av den britiske krone og stat.²⁵⁹

I unionsforslaget som ble lagt fram for parlamentet 31. januar hadde det blitt foreslått å sende 32 irske representanter til Overhuset i London, og 100 representanter til Underhuset, når det imperiale parlamentet ble opprettet. Ikke alle så dette som en gunstig løsning. Et av ankepunktene var at inkluderingen av 100 irske parlamentsmedlemmer ville føre til en fundamental endring av parlamentets komposisjon, som kom nær til en reform av

---

²⁵⁴ Ibid.: 94

²⁵⁵ *Parl. Reg.* 1799: 586

²⁵⁶ *Impartial Report of the Debates* 1799: 38

²⁵⁷ Ibid.: 28

²⁵⁸ Ibid.: 79

²⁵⁹ Ibid.: 81

parlamentet.²⁶⁰ Flere fryktet også at kvaliteten på parlamentsdebattene ville forvitte. Sheridan var overbevist om at 100 irske parlamentsrepresentanter ville ”render the House of Commons [i det imperiale parlamentet] tumultous and disorderly,²⁶¹ fordi irske politikere var vant til den irske konstitusjon, og dermed var opplært i en mindre utviklet form for politikk enn det de britiske representantene i Westminster var.²⁶² Ifølge Thomas Johnes ville Storbritannia oppgi sin uavhengighet det øyeblikket de lot irske representanter ta plass i parlamentet i London,²⁶³ og både Henry Bankes og dr. Laurence mente antallet irske representanter var for høyt, og at de ville få for stor politisk innflytelse i forhold til befolkningen i Irland.²⁶⁴ Selv blant de som i utgangspunktet var for unionen var det ikke fullstendig enighet rundt antallet irer i det nye parlamentet; lord Lansdowne sa at han var positiv til alle punkter i unionsforslaget, med unntak av forslaget om 100 irske representanter.²⁶⁵ En rekke opposisjonspolitikere var dessuten redd for at de representantene som ble sendt fra Irland var spesialplukket av den britiske regjeringen, noe som dermed ville gi den større innflytelse i et imperialt parlament.²⁶⁶ Det var også en viss opposisjon innen Overhuset mot at irske lorder tok et sete i det imperiale Underhuset, samtidig som de bevarte sine adelsprivilegier. Noen mente dette brøt med den aksepterte maktfordelingen mellom de to parlamentshusene.²⁶⁷ Opposisjonen reagert også på regjeringens bruk av den skotske presedens, da de mente det hadde eksistert misnøye og uro i Skottland i lang tid etter 1707. De fryktet at det samme ville være tilfellet i Irland.²⁶⁸

Spørsmålet om antall irske representanter var i det hele tatt et av de mer flytende punktene i unionsforslaget. Irland hadde på slutten av 1700-tallet en befolkning som nærmet seg fem millioner; fikk irene samme andel representanter ut ifra befolkningen i Irland, som Skottland hadde fått i forhold til sin befolkning i 1707, ville irene ende opp med å sende 108 medlemmer til Overhuset, og hele 223 til Underhuset. Regjeringen vedtok derfor å bruke det irske befolkningstallet fra 1707, som lå på rundt to millioner.²⁶⁹ Dette ville returnere 40 irske medlemmer til Overhuset, og 120 til Underhuset, et antall som ble ytterligere nedjustert til

---

²⁶⁰ *Impartial Report of the Debates* 1800: 650. Regjeringen hevdet at dette ikke var tilfelle, i det minste ikke i Storbritannia. Se Pitt i *ibid.*: 387.

²⁶¹ *Impartial Report of the Debates* 1799: 219

²⁶² Et syn fremmet i en protest lagt fram for Overhuset av lordene Holland, Thanet og King. Se *ibid.*: 632

²⁶³ *Ibid.*: 242. Thomas Johnes, 1748-1816, engelsk politiker og forfatter.

²⁶⁴ *Impartial Report of the Debates* 1800: 496-498. Edward Laurence, 1757-1809, engelsk politiker. Han var ikke direkte tilknyttet opposisjon før etter at unionen ble vedtatt; før dette så han på seg selv som en ”independent”, og et alternativ til det motstridende forholdet mellom Pitt og Fox.

²⁶⁵ Han spesifiserte imidlertid ikke hvorfor han var negativ til akkurat dette forslaget. Se *Impartial Report of the Debates* 1799: 459

²⁶⁶ Se Grey i *Impartial Report of the Debates* 1800: 472; Wilberforce i *ibid.*: 490

²⁶⁷ *Ibid.*: 624

²⁶⁸ *Impartial Report of the Debates* 1799: 213

²⁶⁹ Geoghegan 1999: 12

henholdsvis 32 og 100 da unionsforslaget ble lagt fram i januar 1799. 100 pluss 32 ble sett på som det absolutt maksimale antallet.

Problemet ble da å redusere de 300 eksisterende parlamentssetene i Irland til de 100 som skulle overføres til det imperiale parlamentet i London. Her ble det foreslått ulike tilnærminger til en fornuftig framgangsmåte. Et forslag lagt fram for Pitt var at hver county og hver borough i Irland skulle sende en representant hver.²⁷⁰ I tillegg skulle de syv største byene samt universitetet i Dublin få et sete hver i det imperiale parlamentet. Dermed ville Irland sende 32 representanter fra countier, 32 fra borougher og åtte fra byer, noe som ville gi 72 medlemmer til parlamentet i London.²⁷¹ Lord Cornwallis, etter å ha mottatt et utkast av unionsforslaget i løpet av høsten 1798, skrev til Pitt at det var tre muligheter for hvordan de kunne redusere 300 seter til 100. Den ene var at hvert county og hver borough skulle sende en representant istedenfor to, og av de 150 som ble valgt skulle det velges 100 som skulle sendes til London. De resterende 50 representantene skulle ta seg av lokale saker. Den andre løsningen var at alle countiene og de 18 mest prominente boroughene skulle velge en representant hver direkte. Av de resterende 100 boroughsetene skulle 50 velges til London. Den tredje løsningen lignet den andre, med den forskjell at de 100 boroughsetene som var til overs skulle slås sammen to og to.²⁷² Det var motstand blant opposisjonen mot at det skulle velges irske representanter som bare skulle ta seg av lokale irske saker, og regjeringen falt tilslutt ned på en fjerde løsning.²⁷³

De forventede økonomiske følgene av unionen

Politisk misnøye ble ofte forsterket av økonomisk usikkerhet. De kommersielle manglene i Irland ble av mange trukket fram som en årsak til en relativt liten spredning av velstand blant det irske folk, særlig nedover i de lavere klassene. Dette skapte naturligvis en større følelse av ulikhet mellom høy og lav, som ble forsterket av politiske og religiøse forskjeller. Manglende velstand betydde manglende lykke, og manglende lykke skapte perfekt grobunn for misnøye og sjalusi. For Pitt var en av de største defektene ved Irland mangelen på handel og industri,

---

²⁷⁰ Boroughs sendte normalt to representanter hver.

²⁷¹ Ukjent til Pitt, ingen dato (trolig sendt i løpet av 1800) PRO 30/8/324/110 NA. Selv om slike forslag ble funnet blant statspapirene til Pitt må vi være forsiktig med å overdrive deres betydning i formingen av regjeringens politikk. Hvis det stemmer at dette forslaget ble lagt fram for Pitt i løpet av 1800 vil dens betydning bli enda mindre, da regjeringens politikk på det punktet var så godt som fastsatt. På den annen side viser den at det eksisterte en skepsis i folket mot forslaget om å sende et stort antall irske representanter til det imperiale parlamentet i London, og et ønske om å begrense den irske innflytelsen i imperiets lovgiver.

²⁷² Cornwallis til Pitt, november 1798, PRO 30/8/327/193 NA

²⁷³ Loven som vedtok unionen i juli 1800 de ga de hundre irske setene til to representanter for hver county, to for Dublin, to for Cork, en for Trinity College Universitet i Dublin, samt en representant fra hver av de 31 mest velstående byene og boroughene. Se *English Historical Documents, 1783-1832* 1959: 197

nettopp fordi dette skapte en sjalusi som forsterket eksisterende splittelser i befolkningen.²⁷⁴ Velstand betydde lykke, men det betydde også sivilisasjon, og de økonomiske forholdene i Irland hadde derfor ført til at "the advance of civilization was accordingly retarded more than in any country in the world."²⁷⁵ En velstandsøkning kunne bare komme av et tettere samarbeid med Storbritannia,²⁷⁶ fordi britene hadde en velutviklet industrisektor, en stor handelsflåte, og en rekke kolonier som fungerte både som marked og råvareleverandører.

Regjeringssidens viktigste argument var å vise hva Irland ville tjene på en union, og mange la vekt på at Irland var et fattig land, der levestandard og manglende utdanning hadde skapt et overtroisk, mistenksomt og usivilisert folk. En tettere forbindelse ville virke styrkende på den kommersielle sektoren i landet. Storbritannias velstand hadde økt betraktelig i løpet av 1700-tallet, og mange knyttet denne velstandsøkningen til økt handel. Liverpool var i 1800 Storbritannias nest største by, en utvikling som i stor grad hang sammen med byens gunstige plassering i forhold til handel med koloniene. Irland hadde en like, om ikke mer gunstig posisjon, og det ble viktig for den britiske regjeringen å vise at en union ville styrke Irlands stilling i kolonihandelen. Robert Peel sammenlignet Irland og Storbritannia med to handelshus, et fattig og et rikt, og han mente det var hevet over enhver tvil at et nærere samarbeid ville løfte den svakere part opp på nivå med den andre, uten at det ville gå utover styrken eller rikdommen til den overlegne part.²⁷⁷ En tettere forbindelse med Storbritannia ville også føre til vekst i den irske industrien, takket være innføringen av britiske produksjonsmetoder og teknologi. Dette ville også ha positive følger for jordbruket i Irland, både fordi mange irer jobbet i jordbruket, men også på grunn av den nære forbindelsen mellom jordbruk og industri i Irland.²⁷⁸

Irlands kommersielle og industrielle situasjon ville imidlertid aldri forbedres så lenge landet fulgte andre lover enn Storbritannia.²⁷⁹ Like lover ville ifølge lord Grenville forsikre britiske handelsmenn om at deres investeringer i Irland var trygge, mens ulikhet i lover, som fantes i det eksisterende systemet, ville hindre investering og kapitalflyt fra Storbritannia.²⁸⁰ Slik tilstanden var før unionen kom på plass var det ikke særlig vanskelig å forklare motviljen blant britiske investorer til å investere i det irske markedet når de så

---

²⁷⁴ *Impartial Report of the Debates* 1799: 17

²⁷⁵ *Ibid.*: 435

²⁷⁶ *Ibid.*: 552

²⁷⁷ *Ibid.*: 239

²⁷⁸ Tucker, *Union or Separation*, London 1799 NLS: 14

²⁷⁹ *Impartial Report of the Debates* 1799: 700

²⁸⁰ *Ibid.*: 435

a government infirm, dependent and mutable, a people unequal in civil rights, and distracted with religious prejudices, and an aristocracy controuling both [...] a country never exempt from local risings; whose tranquility, when uninterrupted, was always threatened; where the laws were without force; where politics engrossed the attention of all without the understanding of any; and sedition, publicly taught by societies and conventions, passed often with impunity.²⁸¹

Forholdene lå, ifølge regjeringen, til rette for økonomisk velstand i Irland; de hadde både rike naturressurser og stor tilgang til arbeidskraft. Fikk de på plass samme lovverk som Storbritannia ville britisk kapital fritt kunne flyte over landegrensene. Lord Buckingham var overbevist om at unionen ville gi et enhetlig lovverk, som igjen ville føre til økt fred, velstand og lykke i Irland,²⁸² og skal vi tro lord Lansdowne ville dette føre til at "their [Irlands] bogs [...] be converted into fields covered with smiling harvests".²⁸³ En slik uttalelse sier en del. Britisk kapital (og i overført betydning generell britisk innflytelse) ville omforme Irland fra en myr til et lykkelig og velstående land. Denne velstandsøkningen ville være med på å fjerne grunnlaget for misnøye og føre til at "all commercial jealousies and political jealousies will be annihilated."²⁸⁴ Ble det ikke skapt et lykkelig og tilfreds folk i Irland, ville landet heller aldri oppleve ro. Thomas Brook Clarke hevdet blant annet at "with regards to the lower orders, they must have decent raiment, comfortable dwellings, and wholesome and abundant food. Without this, civilized man is miserable, and misery creates indolence; and both immorality."²⁸⁵

Unionen ville derfor også spille inn på de sosiopolitiske forholdene i landet. Skal vi tro lord Auckland ville det, som følge av en generell velstandsøkning, skje en utjevning av den eksisterende jordfordelingen, og dermed også en jevnere fordeling av samfunnets byrder og fordeler. Dette ville få en slutt på opphopningen av velstand på få hender, og gjøre det irske samfunnet mer egalitært.²⁸⁶ På den måten ville også det spente forholdet mellom katolikker og anglikanere bedres. Katolikkenes sjalusi overfor den anglo-irske befolkningen ville falle bort, og anglikanerne ville ikke lenger føle noen trussel fra utbredt katolsk misnøye, som stadig manifesterte seg i voldelige utbrudd i jordbrukssektoren. Det var viktig å vise at økonomisk

---

²⁸¹ Geraghty, *Second Letter*, London 1799 BL: 41

²⁸² *The Senator: or, Parliamentary Chronicle (The Senator)* 1799: 11. George Nugent-Temple-Grenville, marki Buckingham, 1753-1813, engelsk politiker og statsmann. Han var irsk visekonge under regjeringen til lord Shelburne 1782-1783, deretter igjen visekonge etter lord Rutlands død i 1787.

²⁸³ *Impartial Report of the Debates* 1799: 552

²⁸⁴ *Ibid.*: 545

²⁸⁵ Tucker, *Union or Separation*, London 1799 NLS: 66 (74)

²⁸⁶ *Impartial Report of the Debates* 1799: 539

vekst ikke bare ville føre med seg generell økonomisk velstand, men at en økning i levestandarden også ville heve selve standarden i mennesket. Av den grunn kunne lord Morpeth hevde at unionen ville gi Irland tilgang til ”the immense resources in trade, arts and civilization for which Great Britain was admired and envied by surrounding nations.”²⁸⁷ Det var med andre ord et utbredt syn på en forbindelse mellom økonomisk velstand og et høyt sivilisasjonsnivå.

Denne forbindelsen vokste ut av en rekke samfunnsendringer som skjedde i løpet av 1700-tallet. Den ærerike revolusjonen og opplysningstenkerne hadde skapt troen på at individ og samfunn stadig ble forbedret. Handel hadde tidligere blitt sett på som et korrumpere gebet, men veksten i den kommersielle sektoren i det 18. århundret førte til at politiske tenkere ble nødt til å tilpasse handel til opplysningstenkningens idealer. Snarere enn nedbrytende ble den nå hyllet som siviliserende, og folk mente det var en nær forbindelse mellom høy velstand og høy moralsk karakter.²⁸⁸ Det var ut fra en slik tankerekke Thomas Brooke Clarke argumenterte da han hevdet at økt handel ville føre til økt lykke, og at bare et lykkelig folk kunne ta til seg den britiske sivilisasjon og de britiske *manners*.²⁸⁹ På samme måte betydde manglende handel et lavere nivå av sivilisasjon, noe som førte til at folket hadde lavere utdanning, og mindre utviklet *manners* og moral. Dette, hevdet en rekke pro-unionister, hadde vært tilfellet i Irland. Befolkningen i et fattig land ville for alltid være underlegen befolkningen i et velstående land, og de ville alltid være slaver av sine omstendigheter; bare økt handel kunne bryte dette mønsteret.²⁹⁰ Handel ble derfor sett på som noe mer enn en måte å øke velstanden i landet på, den ville også forbedre selve menneskekarakteren i det folket som opplevde den. Økonomisk vekst førte også til økt urbanisering; byer ble sett på som hovedseter for sivilisasjon og *manners*.²⁹¹

Den foreslåtte unionen skulle styrke Irlands handel og økonomi, og ville derfor også endre den rådende irske karakteren. ”The Genius of the [Irish] People [is not] well adapted to the calm mild and obliging spirit of commercial speculation” ble det hevdet i en unionsplan lagt fram for Pitt. ”The Irish will never conquer that silly passion, till they are civilized by the intercourse of trade, on the same basis, with the English.”²⁹² Irenes naturlige anlegg hindret

---

²⁸⁷ Ibid.: 243, min utheving. Fredrick Howard, jarl av Carlisle, kalt lord Morpeth, 1748-1825, engelsk politiker og diplomat, og en tidligere irsk visekonge.

²⁸⁸ Porter 2000: 383-394

²⁸⁹ Tucker, *Union or Separation*, London 1799 NLS: 66 (74)

²⁹⁰ Porter 2000: 392

²⁹¹ Borsay i Dickinson (red.) 2006: 203

²⁹² Jack Ferris til Pitt, 7. juni 1799, PRO 30/8/324/114-115 NA

økonomisk utvikling, og den eneste måten de kunne forbedre seg på var gjennom en tettere forbindelse med Storbritannia, som ville føre til vekst i den irske handelen.

For regjeringen var det viktig å vise at en union mellom Irland og Storbritannia ville heve førstnevnte opp på et høyere nivå både hva gjaldt velstand, handel, lykke og sivilisasjon. Men hva hadde egentlig den britiske regjeringen å tilby? Frihandelskonsesjonene i 1780 hadde gitt irske handelsmenn adgang til den britiske kolonihandelen, og ført til at restriksjoner på irske eksportvarer som ull og glass forsvant. Det ble i tillegg lagt lave toll og avgifter på varer irene eksporterte til Storbritannia, mens britiske handelsmenn måtte betale høye toll for varer de eksporterte til Irland.²⁹³ Den britiske regjeringen hadde derfor ikke så mye å tilby i form av faktiske økonomiske konsesjoner, fordi de hadde gitt så mye i 1780, og det var derfor minst like viktig å vise hva Irland ville tape hvis unionen ikke ble vedtatt, og hvor usikre deres eksisterende økonomiske rettigheter var i 1782-systemet. Siden det ikke var noen offisiell lovforbindelse mellom landene, kunne den britiske regjering når de ville trekke tilbake fordelene som hadde blitt gitt til Irland i 1780. Ble de to landene imidlertid forbundet gjennom en union ville disse privilegiene aldri kunne fjernes. Bak forslaget som skulle styrke irsk handel og økonomi lå det med andre ord en underliggende trussel. De irske handelsprivilegiene eksisterte nå som følge av den britiske regjeringens godvilje, men hvis britene følte at deres interesser ikke ble ivaretatt sto det dem fritt å fjerne dem når de ville.²⁹⁴

Regjeringssidens fokus på Irlands avhengighet av andre, sterkere stater, dukker med andre ord opp igjen også i økonomiske former. Irland manglet kapitalen og forbindelsene, og ifølge noen til og med den moralske karakteren, til å oppnå økonomiske storhet, og mangel på handel og industri ville for alltid gjøre dem til et underlegent og avhengig folk, preget av sjalusi, overtro og misnøye. Den britiske regjeringen tilbød dem nå en vei ut av denne situasjonen, og ifølge lord Auckland burde Irland være smigret over at Storbritannia hadde tilbudt dem "all those blessings of industry, order, and law, which have enabled Great Britain the glory and bulwark of civil society, and have secured to her the envy and admiration of the world."²⁹⁵ En unionsplan lagt fram for Pitt mente Irland "should rejoice to think that she has the option [om å bli med i union med Storbritannia], as the avenues of trade originally were explored at the hazard of Britain, who to make them clear and secure from the approach of

---

²⁹³ Ifølge lord Lansdowne utgjorde Storbritannias handel med Irland 1/9 av den totale britiske handelen, mens inntekten fra toll og avgifter fra denne handelen utgjorde 1/140 av den totale britiske handelsinntekten. Se *Impartial Report of the Debates* 1799: 543

²⁹⁴ Se *Parl. Reg.* 1799: 606, og *Impartial Report of the Debates* 1799: 23

²⁹⁵ *Ibid.*: 546

others, sustained infinite expence as well as equal effusion of blood”.²⁹⁶ Irene hadde ingenting å tape på å gjennomføre en union, mens det ville fjerne en stor bekymring for de britiske styresmaktene. Irland var avhengig av den økonomiske forbindelsen med Storbritannia; ble den fjernet, ville økonomisk ruin være den uunngåelige konsekvensen.²⁹⁷

Unionen utgjorde dermed en løsning som kunne sikre begge siders interesser. Ved å legge den irske lovgivningen inn under den britiske ville regjeringen legge forholdene til rette for økonomisk vekst i Irland, samtidig som den hindret at irske handelsmenn handlet med fiendtlige stater. For Irlands del ville en union gjøre det umulig for den britiske regjeringen å fjerne Irlands økonomiske fordeler, og hennes plass i kolonihandelen. Denne argumentasjonsrekken gikk med andre ord i litt forskjellige retninger. På en side hevdet den at unionen ville dele Storbritannias velstand og handelsfordeler med Irland. På den annen side truet den med hva som ville skje hvis en union ikke ble vedtatt. Forble 1782-systemet ville de britiske myndigheter når som helst kunne trekke tilbake de økonomiske fordeler de hadde gitt Irland, hvis de følte at deres sikkerhet sto i fare. Konsekvensene av dette ville være ruin for Irlands økonomi og handel.

Den skotske presedens

Det ble hevdet at de økonomiske følgene av den anglo-skotske unionen var noe som også kunne forventes av den foreslåtte anglo-irske. Både lord Hawkesbury og Henry Dundas slo fast at Skottland hadde opplevd en fantastisk økonomisk vekst siden 1707, og de var begge enige om at denne veksten hadde sitt utspring i den inkorporerende unionen mellom landene.²⁹⁸ Et av regjeringssidens viktigste argumenter ble derfor å vise hvor mye Skottland hadde tjent, både i form av økt handel, økt industri, og økt befolkning.

Ifølge John Bruce var det ingen tvil om 1707-unionens positive følger for den skotske kommersielle sektoren. Han hevdet at verdien på skotsk import økte fra £465 411 i 1755 til £1 493 084 i 1797, og at verdien på eksport i samme perioden økte fra £284 700 til £1 037 676.²⁹⁹ Han knyttet denne utviklingen til en jevn økning i antall skip som ankom skotske havner. En pamflettforfatter som skrev under navnet ”Colonel Tittler” så også denne sammenhengen. Han mente blant annet at Leith, Edinburghs havneby, hadde opplevd en vekst fra 13 skip med en samlet tonnasje på 1320 tonn i 1692, til 187 skip og 20 165 tonn i 1793.

---

²⁹⁶ John Williams til Pitt, udatert, PRO 30/8/234/232 NA

²⁹⁷ Ibid.: 24

²⁹⁸ Se *ibid.*: 57, 116. Robert Banks Jenkinson, jarl av Liverpool, 1770-1828, engelsk politiker og statsmann. Han tok tittelen lord Hawkesbury i 1796, som han holdt fram til sin fars død i 1808. Han var britisk statsminister i perioden 1812-1827.

²⁹⁹ Bruce, *Report*, 1799 NLS: 397

En lignende utvikling hadde skjedd i nesten samtlige av de store skotske kystbyene, og Tittler mente denne økningen var en konsekvens av Skottlands adgang til det engelske kolonimarkedet etter 1707.³⁰⁰ Ifølge Tittler hadde også lintøyhandelen, som var så viktig i Irland, men som i Skottland før 1707 hadde vært en relativt liten beskjeftigelse, vokst fra £103 312 i 1728 til £906 202 i 1796.³⁰¹ Det var med andre ord nok av empiriske bevis på at handelen i Skottland hadde økt etter 1707, og det var en utbredt holdning at det var en sammenheng mellom disse to hendelsene. Bruce konkluderte følgelig med at unionen hadde ”created in a great measure an extensive commerce and navigation in Scotland, adding thus generally to the resources and to the naval strength of the United Kingdom.”³⁰²

Handelsøkningen var samtidig både en konsekvens av og en årsak til at industrien i Skottland hadde vokst. Økt handel ga skotske manufakturer bedre tilgang til store og gunstige markeder, samtidig som voksende manufakturer produserte varer som handelshus kunne eksportere. Bruce hevdet at et nærmere samarbeid mellom England og Skottland hadde gitt skotsk industri en mulighet til å blomstre, da en rekke produksjonsmetoder og teknologiske hjelpemidler hadde blitt overført fra England til Skottland, som naturlig nok gjorde vareproduksjonen lettere i skotske manufakturer.³⁰³ Bedre metoder førte til en høyere produksjon og dermed billigere varer, noe som gjorde at en større del av befolkningen hadde råd til dem. Ifølge Ebenezer Marshal hadde den britiske inntekten fra den skotske forbruksavgiften (excise) økt fra £35 000 i 1707 til £340 056 i 1788, samtidig som skatteinntekten fra skotske postkontorer i samme periode hadde steget fra £1194 til £55 836.³⁰⁴ Marshal var overbevist om at denne økningen var et resultat av 1707-unionen.

Parallelt med at Skottland opplevde vekst innen handel og industri, vokste også befolkningen i landet, og spesielt byene opplevde en enorm økning i løpet av 1700-tallet. En rekke pro-unionister utnyttet denne tendensen som et argument for de positive følgene av 1707-unionen. Ifølge Tittler hadde den skotske befolkningen økt med 304 620 fra 1750, og han så det som sannsynlig at den totale veksten fra 1700 til 1799 lå på omkring en halv

---

³⁰⁰ Glasgow hadde gått fra åtte skip og 730 tonn i 1692 til 406 skip og 40 075 tonn i 1793; Dundee hadde gått fra 21 skip og 1086 tonn i 1692 til 127 skip og 8939 tonn i 1793. Den enorme økningen til Glasgow hang sammen med landets gunstige posisjon i forhold til handelen med Amerika. Se Tittler, *Ireland Profiting by Example*, London 1799 NLS: 12-13

³⁰¹ Ibid.: 8

³⁰² Bruce, *Report*, 1799 NLS: 397

³⁰³ Ibid.: 393

³⁰⁴ Ebenezer Marshal, *The history of the union of Scotland and England stating the circumstances which brought that event forward to a conclusion, and the advantages resulting from it to the scots (The history of the union)*, Edinburgh 1799 BL: 231. Boken var dedikert til ”Robert Dundas of Arniston”, som var sønn av Henry Dundas’ halvbror Robert Dundas (1713-1787).

million.³⁰⁵ Et stort antall av disse nye skottene hadde slått seg ned i byer; Pitt regnet med at befolkningen i både Edinburgh og Glasgow hadde blitt tredoblet siden 1707.³⁰⁶ Tittler, med sedvanlige nøyaktighet, opererte ut ifra litt andre tall, og hevdet at Edinburgh opplevde en dobling av befolkningen mellom 1722 og 1791, mens Glasgows befolkning femdoblet seg mellom 1662 og 1791.³⁰⁷ Den økte urbaniseringen var et viktig argument fordi byer i denne perioden ble sett på som seter for sivilisasjon. Hadde de skotske byene vokst, ville også de irske byene vokse, og dette ville være med på å heve levestandarden og sivilisasjonsnivået i Irland. Edinburghs New Town, bygget i 1767, ble ofte trukket fram som eksempel på de positive følgene unionen av 1707 hadde hatt for Skottland i forhold til befolkning og grad av urbanisering.

Bruken av den skotske presedens som argument for de antatte økonomiske følgene av den foreslåtte unionen ble naturligvis angrepet av samtidige motstandere av unionen, som ikke så noen sammenheng mellom union og nødvendig økt velstand. Senere historikere har dessuten pekt på at det politikerne i 1801 så på som positive økonomiske følger av unionen ikke kan ha vært i tankene på kommisjonærene som formulerte unionsartiklene i 1707. Pitt, Dundas, Grenville og resten av regjeringen (og for den saks skyld resten av parlamentet) var alle inspirert av den økonomiske liberalismen formulert i Adam Smiths *Wealth of Nations*, og de argumenterte derfor for at en union var et virkemiddel som kunne bryte ned eksisterende tollbarrierer og på den måten stimulere økonomi og handel. Imidlertid, som Iain McLean og Alistair McMillan har påpekt, så ikke de engelske og skotske kommisjonærene i 1707 på handel som en kilde til økt velstand og sivilisasjon, men snarere som et potensielt våpen, og som en kilde til fiendskap.³⁰⁸ Unionen av 1707 skulle forhindre at det utviklet seg ulike, og potensielt motstridende handelsinteresser mellom landene, for å forhindre et sammenbrudd i forholdet mellom England og Skottland. Unionen mellom Irland og Storbritannia skulle, som vi har sett, også forhindre en slik utvikling, men de som la vekt på de økonomiske endringene av 1707 fokuserte på økt handel og økonomisk utvikling, som om dette hadde vært et hovedmål med den anglo-skotske unionen. Opposisjonen reagerte imidlertid ikke på dette elementet ved regjeringssidens argumenter; istedenfor la de vekt på andre ting de så på som logiske brister i pro-unionistenes påstander.

---

³⁰⁵ Tittler, *Ireland Profiting by Example*, London 1799 NLS: 9

³⁰⁶ *Impartial Report of the Debates* 1799: 32

³⁰⁷ Mer nøyaktig: Edinburgh gikk fra 40 420 i 1722 til 84 866 i 1791, mens Glasgows befolkning steg fra 12 298 i 1663 til 61 945 i 1791. Tittler, *Ireland Profiting by Example*, London 1799 NLS: 11, 14

³⁰⁸ McLean 2010: 75

Motargumentene

Istedenfor gullet og de grønne skogene regjeringssidene hadde lovet, så opposisjonen for seg at unionen ville føre til at den irske befolkningen ville bli hardere beskattet, og at Irland ville bli tvunget til å betale ned Storbritannias gjeld, som Sheridan mente lå på om lag £250 millioner.³⁰⁹ Snarere enn økt handel og velstand kunne derfor den irske befolkningen forvente at deres økonomiske situasjon skulle gå fra dårlig til verre, og at den britiske regjeringen ville utnytte Irlands naturlige ressurser og befolkning til å betjene egen økonomi. Dr. Laurence advarte av den grunn mot å se seg blind på de økonomiske løftene regjeringssiden hadde lagt fram i forbindelse med unionen.³¹⁰

Det var ikke bare Irland som ifølge opposisjonen ville oppleve økonomisk nedgang; også Storbritannia ville tape på en tettere økonomisk forbindelse mellom de to landene. Sheridan spekulerte i om ikke en union ville "[excite] an alarm in John Bull by giving him two wives at a time, when he has found one so expensive already?"³¹¹ Det var ikke uvanlig å bruke ekteskapsmetaforen om politiske og økonomiske unioner i perioden, og ved å framstille unionen med Irland som en form for bigami (som var like ulovlig da som nå) kommer Sheridans syn på unionen klart til syne. Viktigere er likevel det siste han sier, nemlig at unionen med Skottland har kostet, og at en union med Irland vil koste enda mer. Han rettet seg dermed mot befolkningen i England, og fokuserte på det de ville tape på en union. Forslaget møtte da også en viss motstand fra deler av den britiske industrisektoren, som mente at unionen ville ha en nedbrytende effekt på ullindustrien i landet. 28 petisjoner fra sentrale industriområder klaget over at en fri flyt av ullprodukter mellom Storbritannia og Irland ville føre til at den britiske ullindustrien ble svekket. Fiendtlige nasjoner ville samtidig få tilgang til disse ullproduktene via det irske markedet, uten å betale toll på dem. Ullindustriens motstand baserte seg derfor på at unionen, slik den var foreslått, ville svekke den britiske industri samtidig som den ville styrke landets fiender.³¹² Sett bort fra dette var det imidlertid relativt begrenset opposisjon mot unionen fra den britiske industrisektoren, og selv om Sheridan hadde håpet på en repetisjon av 1785, da en koalisjon av industrimagnater stoppet den

---

³⁰⁹ Se Sheridan i *Impartial Report of the Debates* 1799: 50; Carew i *ibid.*: 226; Hobhouse i *ibid.*: 232. Trolig tok Sheridan litt for lite i når han hevdet at Storbritannias statsgjeld "bare" var på £250 millioner. Gjelden hadde ligget stabilt på rundt £243 millioner fra 1784 til krigsutbruddet i 1793. Deretter hadde den skutt i taket, og i 1801 hadde den nådd hele £456 millioner. Se Hilton 2006: 113

³¹⁰ *Ibid.*: 66

³¹¹ *Ibid.*: 131

³¹² Anon., *An Account of the proceedings of the merchants, manufacturers and others concerned in the wool and woolen trade of Great Britain in their application to parliament that the laws respecting the exportation of wool might not be altered in arranging the union with Ireland but left to the wisdom of the imperial parliament if such a measure should hereafter reappear to be just and expedient (An Account)*, London 1799 BL: 15-23

økonomiske unionen mellom Storbritannia og Irland, ble dette aldri tilfellet. Regjeringens repressive politikk på 1790-tallet hadde gitt ekstraparlamentarisk press langt mindre spillerom enn det hadde hatt 14 år tidligere.³¹³ I 1785 var dessuten den utenrikspolitiske situasjonen langt roligere enn hva som var tilfelle i 1799, og krigen mot det revolusjonære Frankrike bidro selvsagt til at en rekke gamle motsetninger ble lagt til side til fordel for kampen mot britenes gamle arvefiende.³¹⁴

Når det gjaldt argumentet om at unionen ville øke skattenivået i Irland henviste Josiah Tucker til skattenivået blant de fattige i England, og konkluderte med at ingen fattige engelskmenn betalte skatt som de ikke selv hadde påført seg.³¹⁵ Pitt refererte til Skottland for å vise at skattenivået der ikke hadde økt, på tross av at de hadde færre representanter i parlamentet enn det England og Wales hadde.³¹⁶ Det samme ville være tilfellet med beskatningen av de fattige i Irland, og unionen ville derfor ikke øke presset på de lavere klassene i landet. Opposisjonens argument om at unionen var en måte for Storbritannia til å utnytte Irland til å betale ned sin enorme statsgjeld ble også lett tilbakevist av Pitt, som henviste til den syvende artikkelen i unionsplanen, der det klart og tydelig sto at Storbritannia og Irland skulle fortsette å betjene sin egen gjeld.³¹⁷

Ved siden av de antatte konsekvensene av unionen la opposisjonen også vekt på at unionen ikke var nødvendig, og faktisk en unødvendig risiko, da de mente at Irlands økonomi og handel hadde forbedret seg betraktelig de siste årene. Denne utviklingen ble knyttet til 1782-systemet,³¹⁸ og Sheridan så på unionen som noe som i liten grad kunne bidra til høyere velstandsøkning enn det som allerede eksisterte, men som snarere kunne være med på å stoppe den økonomiske veksten Irland opplevde.³¹⁹ Dette argumentet ble også brukt til å motbevise henvisningen til den anglo-skotske unionen. Visst hadde Skottland opplevd både økt handel, industri og velstand siden 1707, men dette hadde de fleste europeiske land, og det var derfor ingen nødvendig korrelasjon mellom union og velstandsøkning, slik regjeringssiden hadde hevdet.³²⁰ Benjamin Hobhouse henviste til at Adam Smith aldri hadde sett en sammenheng mellom den anglo-skotske unionen og velstandsøkningen i Skottland,³²¹ noe

---

³¹³ McLean 2010: 80

³¹⁴ Vi skal allikevel være forsiktig med å trekke for definitive konklusjoner når det kommer til spørsmålet om en nasjonal oppvåkning i landet. Fortsatt var lokal og regional tilknytning vel så viktig som nasjonal, og gamle skikker og tradisjoner hang ved blant de lavere klasser.

³¹⁵ Tucker, *Union or Separation* London 1799 NLS: 6-10

³¹⁶ *Impartial Report of the Debates* 1799: 33

³¹⁷ Ibid.: 31, *English Historical Documents XI, 1783-1832* 1959: 202

³¹⁸ Se St. John i *Impartial Report of the Debates* 1799: 87; Laurence i ibid.: 196

³¹⁹ Ibid.: 48

³²⁰ Se Laurence i ibid.: 69; Sheridan i ibid.: 130

³²¹ Ibid.: 232

som er interessant fordi både regjering og opposisjon brukte samme person som autoritet for deres syn. Der den ene siden brukte Adam Smith til å bevise at Irland, gjennom et tettere økonomisk samarbeid, ville oppleve en velstandsøkning, brukte den andre siden den samme mannen til å skyte i stykker regjeringssidens argument.

Unionens betydning for den religiøse situasjonen i Irland

Turk, Jew, or Atheist,

May enter here –

But not a Papist. (John Joseph Dillon)³²²

I never can congratulate the Church of Ireland, nor any other church whatever, on converts obtained either by terror of civil punishment, or by the enticements of earthly rewards, by pains and penalties, in short, by Penal Laws. (Anonym)³²³

Spørsmålet om religion var trolig det som i størst grad splittet de etablerte politiske fraksjonene i unionsdebatten. Den store andelen katolikker i Irland gjorde at Pitt og regjeringen ikke kunne overse dem som en brikke i unionspuslespillet. Deres samtykke var nødvendig i spørsmålet om en inkorporerende union; samtidig måtte den britiske statsministeren også ta hensyn til den eksisterende politiske eliten i Irland, samt George III, som var kritisk til å gi katolikkene politiske rettigheter utover det de hadde fått i 1793. Denne uenigheten kom til å prege unionsdebatten og planen som kom ut av denne debatten. Det kom i siste instans også til å påvirke utfallet av unionen.

For Pitt handlet det katolske spørsmålet først og fremst om imperiets sikkerhet. Katolikkene ønsket utvidede politiske rettigheter; protestantene ville bevare sin posisjon som privilegert politisk elite. Fra regjeringens side handlet derfor det katolske spørsmålet om politikk, ikke religion. Motstanderne av katolsk frigjøring så imidlertid på UIs opprør som en repetisjon av det katolske opprøret i Irland i 1641,³²⁴ og de mente at dette var et bevis på at

---

³²² A member of the honourable society of Lincoln's Inn (John Joseph Dillon), *Legal Arguments occasioned by the project between Great Britain and Ireland on the exclusion of the Roman Catholic nobility and gentry in both kingdoms from parliament (Legal Arguments)*, London 1799 BL: 51

³²³ Anon., *The Catholic question considered in a letter addressed to the editor of the Anti-Jacobin Review and Magazine (The Catholic question considered)*, London 1800 BL: 45

³²⁴ Som innledet den engelske borgerkrigen. Se Tanner 2001: 188

den katolske befolkningen i Irland prøvde å ødelegge den protestantiske statsmakten.³²⁵ Dette synet var forståelig nok mest utbredt i Irland, der flere anti-katolske talsmenn forsøkte å legge skylden for all irsk urolighet på landets katolske befolkning. Richard Musgrave skrev i 1801 at

popery doctrinally teaches and sanctions treason and resistance to a protestant state; and the late rebellion proves, that the mass of the Irish people implicitly believe in, and think themselves religiously bound to obey, those abominable tenets, so long fatal to the peace and safety of Ireland[.]³²⁶

Dette var ifølge Musgrave trekk ved katolikkene som gjorde at de i flere århundrer hadde stått bak forræderi og opprør. Musgraves syn fant gehør hos andre samtidige, som prøvde å overse det faktum at nesten alle UIs ledere var protestanter, og at de delene av landet som var roligst også var de delene der katolikkene var i størst flertall (Munster og Connaught).³²⁷ I Storbritannia var synet på katolikkene blant den politiske eliten langt mindre negativt, og selv om det fortsatt fantes folkelig misnøye mot den katolske religionen (som hadde manifestert seg i det anti-katolske Gordon Riots i 1780) var den politiske eliten i økende grad åpen for å se mellom fingrene hva gjaldt overholdelsen av religiøse lover i Storbritannia.³²⁸

Pitt hadde vært med på gjennomføringen av to lover som bedret katolikkenes sivile posisjon i Storbritannia og Irland i 1792 og 1793 (se kapittel 2), og han så nå en fullstendig katolsk frigjøring som nødvendig for å få en endelig slutt på de sekteriske spenningene som eksisterte i Irland, og som truet imperiets sikkerhet.³²⁹ Da unionsforslaget ble nedstemt i det irske parlamentet i januar 1799 forsto både Pitt og den irske administrasjonen at støtte fra den katolske befolkningen i Irland var nødvendig for å kunne gjennomføre unionen. Samtidig ville det protestantiske lederskapet aldri akseptere en union som ga katolikkene samme rettigheter som protestantene.³³⁰ Den irske administrasjonen, nå ledet av den katolikk-vennlige general Cornwallis og lord Castlereagh,³³¹ var derfor nødt til å spille et dobbeltspill, der de formelt

---

³²⁵ Anon. (Edward Cooke), *Arguments for and against an Union between Great Britain and Ireland; to which is prefixed, a proposal on the same subject, by Josiah Tucker, D. D., Dean of Gloucester (Arguments for and against an Union)*, London 1798 BL: 14

³²⁶ Musgrave 1802: 522

³²⁷ Bartlett 1990: 238

³²⁸ Brown 1991: 126-127

³²⁹ *Impartial Report of the Debates* 1799: 18. Se også Geoghegan 1999: 12

³³⁰ Bartlett 1990: 248

³³¹ Robert Stewart, vicomte Castlereagh, andre marki Londonderry, 1769-1821, irsk unionist og statsmann. Han var Cornwallis' nærmeste mann i Irland mellom 1798 og 1801, og kom deretter til å fylle en rekke ulike verv for den britiske regjeringen i de påfølgende to tiårene. Hans rolle i Peterloo-massakren i 1819 var svært ødeleggende

støttet protestantene, men bak lukkede dører ga løfter om fulle konsesjoner til den katolske befolkningen, hvis unionen ble vedtatt. Resultatet av dette sidespranget ble at den katolske motstanden mot unionen var så godt som fraværende.³³²

Formelt sett var det derfor ikke noe forhold mellom unionen og katolikkens stilling, men det katolske spørsmålets betydning for imperiets sikkerhet gjorde at det ble blandet inn i unionsdebatten. Kort tid etter slaget ved Vinegar Hill skrev den tidligere visekongen lord Buckingham til Pitt, og uttrykte sin bekymring for den religiøse situasjonen i Irland. Han hevdet blant annet at "the temper both of Protestant and that of Catholic, is very little calculated for the restoration of confidence and good will; & [...] the cruelties of both parties will leave a lasting and festering wound."³³³ I to brev til Pitt høsten 1798 uttrykte Cornwallis et håp om at "England could make an union with the Irish nation, instead of making it with a party in Ireland",³³⁴ og der han så det som "a desperate measure for the British Government to make an [...] alliance with a small Party in Ireland [...] to wage eternal war with the Papists and Presbyterians of this kingdom."³³⁵ For Cornwallis var derfor en av forutsetningene for en vellykket union at også den katolske befolkningen ble tatt med i beregningen, og han gjorde Pitt klar over dette. Noen historikere har lagt vekt på det faktum at Cornwallis ble visekonge som et bevis på regjeringens endrede ståsted i forhold til det katolske spørsmål, da Cornwallis var en åpen forkjemper for rettigheter til katolikkene.³³⁶ Ifølge Patrick Geoghegan var imidlertid Cornwallis først og fremst motivert av imperiale faktorer, ikke religiøse. Det viktigste for ham var imperiets sikkerhet, ikke katolikkens rettigheter. I 1797 hadde Cornwallis avslått stillingen som visekonge da George III nektet ham tillatelse til å fremme forslag om videre katolsk avlastning, men han aksepterte året etter selv om det samme forbudet fortsatt var i kraft.³³⁷

For de som var positive til å forbedre katolikkens stilling var det bred enighet om at urolighetene som eksisterte mellom de to gruppene i stor grad handlet om politiske og økonomiske faktorer. Der avlastningsloven av 1793 har blitt kalt en "revolusjon", og i mange henseender var det, var den ufullstendig fordi den ikke ga katolikkene rett til å sitte i parlamentet. Adgang til politikkens øverste forum ble dermed et symbol på at du var politisk "akseptert" i det irske samfunnet; det å bli nektet adgang ble på den annen side et tegn på

---

for hans ettermæle, og han tiltrakk seg kritikk fra samtidige som Percy Shelly og lord Byron. Etter et nervøst sammenbrudd i 1822 begikk han selvmord.

³³² Ibid.: 255

³³³ Buckingham til Pitt, 8. juli 1798 PRO 30/8/325/204 NA

³³⁴ Cornwallis til Pitt, 8. oktober 1798 PRO 30/8/327/184 NA

³³⁵ Cornwallis til Pitt, 17. oktober 1798 PRO 30/8/327/186 NA

³³⁶ Bartlett 1990: 246

³³⁷ Geoghegan 1999: 16

mindreverdigheit. Det var denne situasjonen som skapte problemer i Irland, da protestantene følte at deres opphøyede posisjon ble truet av katolsk agitasjon, samtidig som katolikkene var misfornøyde med å bli utelatt fra den politiske prosessen.³³⁸ Katolikkene var også diskriminert når det gjaldt eiendomsfordelingen i Irland, som i overlegen grad favoriserte protestantene.³³⁹

Det var derfor den anti-katolske lovgivningen ble trukket fram som årsaken til det dårlige forholdet mellom de to religiøse gruppene. Disse lovene, populært kalt ”popery laws” eller ”penal laws” (fra nå kalt katolske straffelover), hadde blitt vedtatt i løpet av tre tiår etter den ærerike revolusjonen,³⁴⁰ men hadde fått redusert betydning som følge av avlastningslovene på 80- og 90-tallet. Test og Corporation Acts³⁴¹ besto imidlertid fortsatt, og katolikkene ble derfor fortsatt utestengt fra parlamentet og andre statsembeter. De katolske straffelovene ble av mange ansett som utdaterte og anakronistiske, og ble i en rekke pamfletter kritisert for å være årsaken til katolikkenes misnøye og uroen i Irland. En forfatter mente at de skapte grobunn for jakobinske meninger;³⁴² en annen kalte lovene

laws creating both public and private misery, sowing dissension in all families, embroiling children with parents, brother with brother, disturbing even the union of man and wife – laws in short, dissolving every social tie, perverting human nature, seeking to extirpate all industry, all morality, all religion (without which no state can enjoy happiness, or even existence); and effectually preventing all moral and political improvement whatever in the country.³⁴³

Det var med andre ord flere som så det som ”wanton tyranny to strip men of rights to which they are no less born than we are.”³⁴⁴ De katolske straffelovene bidro til å ivareta makten til den protestantiske eliten i Irland, ”that monopoly of power and patronage which hitherto depressed the people and disgraced the government.”³⁴⁵

---

³³⁸ *Impartial Report of the Debates* 1799: 17. Se også *ibid.*: 56

³³⁹ Geraghty, *Second letter*, London 1799 BL: 18. Katolikkene eide trolig ikke mer enn fem prosent av jorda på slutten av 1700-tallet. Se Brown i Dickinson (red.) 2006: 276

³⁴⁰ Haydon i Dickinson (red.) 2006: 241

³⁴¹ Test Acts av 1673 og 1678 ekskluderte katolikker fra parlamentet; Corporation Act av 1661 ekskluderte katolikker fra korporasjoner hvis de ikke mottok det anglikanske sakramentet, samt fornektet transsubstansjon. Disse lovene ble ikke fjernet før i 1829. Se *ibid.*

³⁴² Anon., *The Catholic question considered*, London 1800 BL: 50

³⁴³ Dillon, *Legal Arguments*, London 1799 BL: 29. Ifølge Tone var de katolske straffelovene ”framed with the art and the malice of demons, to plunder and degrade and brutalize the Catholics.” Se Bartlett (red.) 1998: 41

³⁴⁴ Anon., *Necessity of an Incorporate Union*, Dublin 1799 NLS: 73

³⁴⁵ Geraghty, *Second letter*, London 1799 BL: 6

Hvis de katolske straffelovene var årsaken til den spente situasjonen i Irland var den logiske løsningen på dette problemet en fullstendig opphevelse av disse lovene, ved å gi katolikkene sivile og politiske rettigheter på lik linje som protestantene i Storbritannia og Irland. Den protestantiske eliten i Irland fryktet imidlertid både for sin politiske innflytelse og sin fysiske sikkerhet hvis de ga katolikkene tilgang til parlamentet, og nektet å gjøre noe som kunne kompromittere deres posisjon. Historiene som verserte om den katolske befolkningens rolle i 1798-opprøret – sanne eller usanne – kan heller ikke ha hjulpet mye på forholdet mellom de to gruppene. De britiske styresmaktene konkluderte derfor med at katolsk frigjøring bare kunne skje innen en lovgivende union, fordi det kun var i denne formen at begge parter ville bli tilfredsstillt.³⁴⁶ Løsningen var basert på enkel, matematisk logikk: der Irland nå besto av tre millioner katolikker og en million protestanter (anglikanere og presbyterianere), ville et United Kingdom bestå av fire millioner katolikker mot 14 millioner protestanter.³⁴⁷ Sikkerheten til protestantene ville derfor ikke bli truet, samtidig som katolikkene kunne få de rettighetene mange mente de fortjente.³⁴⁸ En lovgivende union var derfor "the only possible and disposable case, by which the Protestant may concede without danger; and the Roman Catholic receive, without hazard to the state, or injury to protestants, collectively or individually."³⁴⁹ Lord Buckingham sa i parlamentet i London høsten 1799 at han hadde sett "with regret the many wounds suffered by the sister kingdom in the last two centuries, from her own internal weakdom", men at han var overbevist om at en lovgivende union ville være "the only salutary balm that can heal those wounds."³⁵⁰ En lovgivende union, fulgt av katolsk frigjøring, ville dessuten oppmuntre mange katolikker til å gjøre tjeneste i kongens klær, framfor å søke til andre europeiske hærer, slik de hadde hatt en tendens til å gjøre det siste århundret.³⁵¹ For andre ble unionen et bolverk mot det de så som ateistisk revolusjonisme, og et angrep på alle religioner, protestantisk som katolsk.³⁵² Alle kristne

---

³⁴⁶ *Impartial Report of the Debates* 1799: 18

³⁴⁷ *Ibid.*: 411; Cook, *Arguments for and against an Union*, London 1798 BL: 17

³⁴⁸ Se Lansdowne i *ibid.*: 447; Hobart i *ibid.*:476; Minto i *ibid.*: 588; Anon., *The Catholic question considered*, London 1800 BL: 37; Anon., *Necessity of an Incorporate Union*, Dublin 1799 NLS: 73

³⁴⁹ William Ogilvie, *Protestant ascendancy and Catholic emancipation reconciled by a legislative union, with a view of the transactions on 1782 relative to the independence of the Irish parliament, and the present political state of Ireland as dependant on the crown and connected with the parliament of Great Britain (Protestant ascendancy)*, BL: 6

³⁵⁰ *The Senator* 1799: 10-11

³⁵¹ Dillon, *Legal Arguments*, London 1799 BL: 30. Etter nederlaget ved Aughrim i 1791 hadde tolv tusen irske jakobitter gått over i tjenesten til Louis XIV. Se McNally i Dickinson (red.) 2006: 404

³⁵² Dette må ses i forhold til verdsliggjøringen av den franske revolusjon, spesielt under konventstiden.

måtte ”unite to oppose and keep from entering among you those who have no religion, and who are enemies to all.”³⁵³

Motstanden mot katolsk frigjøring

De som var uenig i at en lovgivende union skulle følges av katolsk frigjøring mente at katolisismen som religion var inkompatibel med et sekulært statsstyre. De mente at opprettholdelsen av de katolske straffelovene var nødvendig av nøyaktig samme grunner som at en del andre ville fjerne dem. Det var imidlertid ingen nødvendig sammenheng mellom det å være motstander av union og det å være motstander av katolsk frigjøring.³⁵⁴ I motsetning til protestantisme, ”Popery has no attachment to a monarchical government, and in Ireland has so often been employed to subvert as to support it.”³⁵⁵ Siden katolikkenes høyeste autoritet ikke var en sekulær konge, men paven i Roma, en fremmed makt, ble de styrt av en ånd som ikke fantes i nasjonen, men utenfor denne.³⁵⁶ Slike syn reflekterer på mange måter de som ble fremmet av Musgrave: den katolske religionen inneholdt dogmer som gjorde den ute av stand til å være lojale mot en sivil statsmakt. Av den grunn ville katolikkene for alltid være fiendtlige til ”the British name, to British influence and to British Connexion.”³⁵⁷ Andre fulgte en mer moderat linje, og mente at det ville være mulig å gi fulle politiske rettigheter til noen katolikker, hvis de hadde bevist sin lojalitet til konge og regjering. Dette kunne skje innen den eksisterende statsformen.³⁵⁸

Hvor utbredt var de anti-katolske følelsene blant den politiske klassen i Storbritannia? Flere historikere har påpekt at det negative synet på katolikker først og fremst var et trekk ved populærkulturen,³⁵⁹ og at de kondisjonerte klassene nærte lite mistillit til den katolske befolkning.³⁶⁰ De politikerne som var mot katolsk frigjøring var i overveldende grad moderate, og mente at lojale katolikker kunne få politiske rettigheter på samme linje som protestanter. Blant dem var lord Fitzwilliam, som tidligere hadde skapt furore i Irland da han hadde fremmet forslag om katolsk frigjøring i 1795 (se kapittel 2). Pressen var for det meste

---

³⁵³ *An Impartial Report of the Debates* 1799: 456. Se også Geraghty, *First Letter*, London 1799 BL: 38

³⁵⁴ Lord Auckland var for union, men mot å gi katolikkene utvidede rettigheter utover 1793-avtalen. Se *Impartial Report of the Debates* 1799: 547

³⁵⁵ Ukjent til Pitt, trolig 1800, PRO 30/8/324/138 NA

³⁵⁶ Ukjent til Pitt, udatert, PRO 30/8/324/195 NA

³⁵⁷ *Impartial Report of the Debates* 1799: 218

³⁵⁸ Se Bankes i *ibid.*, og Fitzwilliam i *ibid.*: 444

³⁵⁹ ’Populærkultur’ betyr noe annet når det brukes om 1700-tallet enn om dagens samfunn. I 1700-talls-betydning ble uttrykket første gang brukt av E. P. Thompson for å beskrive den arbeidende delen av den britiske befolkningen, som var en forløper til den viktorianske arbeiderklassen. Se Bushaway i Dickinson (red.) 2006: 344-345

³⁶⁰ Brown 1991:126-127; Kidd i Dickinson (red.) 2006: 374

positive til katolikkene.³⁶¹ Det var heller ingen britiske pamfletter som eksplisitt hevdet at katolisisme var inkompatibel med en moderne stat, selv om en irsk pamflett som forfektet dette synet, skrevet av Patrick Duigenan, ble utgitt i London i 1799.³⁶² Duigenans syn reflekteres også i to tekster funnet blant Pitts statspapirer.³⁶³ Det faktum at pamfletter i høy grad var stilet til de øvre klassene, i tillegg til at de to statspapirene tydelig er skrevet av utdannede menn,³⁶⁴ kan tyde på at anti-katolske meninger også eksisterte blant de kondisjonerte. Det at begge tekstene er usignerte (og udaterte) peker imidlertid mot at slike meninger i liten grad var akseptert som politisk korrekte. Selv om slike holdninger eksisterte blant etablissementet, var de lite godkjent.

De som var for katolsk frigjøring svarte på begge motforestillingene fra opposisjonen. Når det gjaldt katolikkens tilknytning til en fremmed makt var det en utbredt oppfatning om at katolikkens forhold til den britiske kronen var blitt styrket som følge av en rekke lover vedtatt i løpet av 1700-tallet, og at katolikkene nå så kongen som den øverste politiske makt, over paven. Dette var spesielt tilfelle etter James IIIs død i 1702, da paven ikke lenger anerkjente Charles Edward Stuart som en legitim tronprent i Storbritannia. De edene den katolske befolkningen nå måtte sverge ble dessuten sett på som så klare og konsise at de fraskrev paven all sivil autoritet på de britiske øyene, samt all spirituell autoritet som kunne komme i veien for politisk makt. Videre ble det hevdet at det å oppheve *30 Charles II*,³⁶⁵ loven som bestemte at alle katolikker måtte sverge "Oaths of Allegiance and Supremacy", og som med det hindret dem adgang til parlamentet, kunne gjøres uten fare for at det skapte juridisk presedens.³⁶⁶ Det utgjorde dermed ingen risiko å tillate katolikkene full adgang til samme politiske rettigheter som protestantene. Det fantes heller ingen beviser for at den katolske befolkningen i Irland på noen måte var opphavsmenn til UIs opprør; snarere tvert imot.³⁶⁷ "To maintain therefore, that the Roman Catholic religion is dangerous and subversive would be absurd and impious."³⁶⁸ Det å begrense de politiske rettighetene til de katolikkene

---

³⁶¹ De Nie 2004: 42

³⁶² Patrick Duigenan, *A fair representation of the present political state of Ireland, in a course of strictures on two pamphlets (A fair representation)*, London 1799 BL. Patrick Duigenan, 1734/5-1816, irsk jurist og politiker.

³⁶³ PRO 30/8/324/122-141 og PRO 30/8/324/194-200 NA

³⁶⁴ Den ene teksten henviser for eksempel til det 17. generalkonsilet ved Constance i 1414, noe de færreste håndverkere og kroppsarbeidere hadde hørt om. Se PRO 30/8/324/195 NA

³⁶⁵ Denne måten å navngi lover på henviser til det året i den kongens regjeringstid som loven ble vedtatt. 30 Charles II betyr dermed en lov vedtatt i Charles IIs 30. år som konge, altså 1679 (juridisk sett etterfulgte Charles II sin far Charles I fra 1649, da sistnevnte ble halshugget, selv om 1649 også så innføringen av den engelske republikk under Oliver Cromwell). Declaratory Act av 1720 blir dermed 6 George I, mens Poynings' Law blir 10 Henry VII.

³⁶⁶ Dillon, *Legal Arguments*, London 1799 BL: 14-15

³⁶⁷ Anon., *The Catholic question considered*, London 1800 BL: 10

³⁶⁸ Dillon, *Legal Arguments*, London 1799 BL: 47

som ble ansett som lojale møtte også motstand, da mange mente dette bare ville øke misnøyen.³⁶⁹

Det som skilte de som var for katolsk frigjøring fra de som var mot var i stor grad perspektivet: de som mente katolikkene med letthet kunne ta del i politiske beslutninger så på saken som et politisk problem. Dogmene i den katolske religion brøt ikke med moderne statsprinsipper; problemet var bare å gi katolikkene økte rettigheter uten å skape for mye problemer på andre fronter. De som var imot så på sin side det katolske spørsmålet med religiøse briller. For dem lå ikke problemet i den eksisterende statsforfatningen, men snarere i den katolske religion.

3. Oppsummering

Ønsket om sikkerhet gikk som en rød tråd gjennom alle regjeringens argumenter. Unionen ble sett på som et nødvendig tiltak i en spent situasjon, da både ytre og indre fiender syntes å drive en kile mellom Storbritannia og Irland. Trusselen fra Frankrike ga regjeringssiden grunnlag til å appellere til irenes følelser for det britiske imperiet, og deres imperiale ambisjoner. Urolighetene i Irland ble knyttet til feil ved de politiske, økonomiske og religiøse systemene, som hadde skapt gode vekstvilkår for doktrinene til de franske revolusjonspolitikere. Ifølge regjeringssiden ville unionen føre til at "what is now corrupt will be pure, what is rebellious will be loyal, what is prejudiced will be liberal; and Ireland, instead of being a scourge of war, must feel and cultivate the blessings of peace."³⁷⁰

Nødvendighet var derfor også et ord som gikk igjen i regjeringens argumenter. For myndighetene var det britiske imperiet det viktigste, og alt som kunne bidra til å styrke imperiets sikkerhet ble av den grunn sett på som nødvendig. Regjeringen viste derfor en pragmatisk og tildels kynisk holdning til unionsspørsmålet, der alle andre hensyn måtte vike for det som ble sett på som nødvendig for imperiet. Det irske parlamentet hadde sagt nei til en inkorporerende union da kongens tale ble lagt fram 22. januar, men de britiske myndighetene fortsatte å presse på for at det irske parlamentet på nytt skulle ta opp saken. Opposisjonen kritiserte denne standhaftigheten, og så den som et eksempel på regjeringens vilkårlighet, men regjeringen var ubøyelig når det kom til en sak som de så på som så essensiell. Den forsto imidlertid at den måtte endre taktikk etter det irske parlamentets avslag av kongens tale. Den kunne ikke bare tale Storbritannias sak; det ble viktig å vise både hva Irland ville tjene på

---

³⁶⁹ *Impartial Report of the Debates* 1799: 219

³⁷⁰ Geraghty, *Second Letter*, London 1799 BL: 47

unionen, og hva de ville tape hvis de sa nei. Denne balansegangen mellom velstand og tragedie går igjen i de fleste av regjeringens argumenter.

Det imperiale argumentet handlet i all enkelthet om at unionen ville styrke imperiets sikkerhet og velstand. Imidlertid, for å kunne selge dette til det irske parlamentet, så regjeringssiden det som nødvendig å vise at særlig Irland ville tjene på unionen. En måte å gjøre dette på var ved å appellere til en følelse av fellesskap innen imperiet. Mange irer var stolte medlemmer av det britiske imperiet, og enda flere fryktet sannsynligvis fransk ekspansjon til de britiske øyene. Noen politikere appellerte dessuten til Irlands ambisjoner. Gjennom en union ville Irland bli et fullverdig medlem av imperiet, og ville være med på å bestemme imperiets politikk.

Regjeringen satt flere ganger gledene det var mulig å oppnå gjennom en union, opp mot de ondene som ville komme av et brudd på den anglo-irske forbindelsen. Et brudd, mente de, ville gjøre irene til slaver av den franske republikk, og dermed fiender av det britiske imperiet. Resultatet ville bli en lang og blodig krig for hegemoniet på de britiske øyene. Noen mente til og med at Irland hadde en for liten befolkning og for få naturlige ressurser til å noensinne kunne hevde seg, og at de dermed fra naturens side var dømt til å være avhengig av større og sterkere stater. Den eneste måten Irland kunne oppnå storhet på var gjennom en union med det britiske imperiet. Denne sjåvinistiske holdningen overfor Irland dukker til stadighet opp i unionsdebatten. Opposisjonen i Storbritannia var i stor grad enige i prinsippet bak det imperiale argumentet, men mente måten det ble gjort på og tidspunktet for fremmingen av union som et middel for dette målet var feil. De hadde også lite til overs for den nedlatende måten Irland ble framstilt på av en rekke regjeringspolitikere.

Beviset for at unionen ville styrke imperiet fant regjeringen i fortiden. Det var hevet over enhver tvil at den anglo-skotske unionen i 1707 hadde styrket imperiet, nettopp fordi den hadde skapt varig fred mellom landene. 1707-unionen hadde dessuten vært svært formativ når det gjaldt britisk nasjonalisme, og var med på, over en lengre periode, å skape fred og velstand mellom to folk som tidligere hadde vært fiendtlige til hverandre. Skottene hadde blitt blant de fremste imperiebyggerne, og unionsforslaget ga det irske folk mulighetene til å ta del i de samme godene.

Regjeringen mente også at 1782-systemet utgjorde en trussel mot rikets sikkerhet. De fryktet *imperium in imperio*,³⁷¹ en tilstand der to parlamenter med ulike ønsker og interesser motarbeidet og i siste instans svekket hverandre. Regentkrisen i 1788-9 var et eksempel på

---

³⁷¹ Cooke, *Arguments for and against an Union*, London 1798 BL: 12

dette. Ønsket om enhet, som regjeringen var inne på også i det imperiale argumentet, kommer igjen her: det var nødvendig med en hær, en flåte, et parlament, og et lovverk. Å ha flere ville skape en ulikhet mellom tilhengerne av den ene og den andre siden, som i verste fall kunne føre til borgerkrig. En føderal union ble derfor i stor grad kritisert som mangelfull, nettopp fordi den videreførte skilnadene mellom de ulike statene i føderasjonen.

Et imperialt parlament ville skape et felles lovverk for både Storbritannia og Irland. Siden det britiske lovsystemet ble ansett som det beste i verden hevdet regjeringen at det ville ha positiv innflytelse på den sosiale situasjonen i Irland. Det irske lovverket ble sett på som en dårlig kopi av det britiske, og en av årsakene til at store deler av befolkningen i Irland var fattige, uvitende og mottakelig for opprørske tanker. Britisk lov ville ha en siviliserende effekt på det irske folk, og føre dem opp på nivå med britene. Denne tankegangen var inspirert både av misjonismen i den britiske nasjonaltenkningen og opplysningstidens fokus på idealer som framskritt og forbedring.

Bevisene fant regjeringen nok engang i fortiden. Samlingen av syv anglosaksiske kongeriker under kong Egbert hadde ”skapt” England, og gjort landet sterkt nok til å motstå en invasjon fra danske vikinger. Det walisiske *Statum Walliæ* hadde ført til en uoverensstemmelse mellom engelskmenn og walisere inntil den anglo-waliske unionen i 1541. Ulike lovverk hadde også gjort forholdet mellom England og Skottland vanskelig, selv om de to rikene var knyttet sammen ved samme konge siden 1603. En inkorporerende union løste disse potensielle faremomentene ved å legge begge land under samme lovverk.

Opposisjonen var sterkt uenig i at urolighetene i Irland var et resultat av at det irske parlamentet vedtok andre lover enn i Storbritannia. Isteden mente de at det nettopp var den sterke forbindelsen mellom de to landene som gjorde det irske parlamentet ute av stand til å ta seg av urolighetene i landet. Innflytelsen fra den britiske regjeringen hadde gjort parlamentet i Dublin korrumpert, og til et verktøy i Storbritannias hender. Unionen skulle ta fra irene den siste muligheten til å selv påvirke de politiske beslutninger i eget land. Selv om dette var regjeringssidens mål, var flere opposisjonspolitikere klare på at unionen ville gjøre mer for å splitte landene enn forene dem. Den ville gjøre uopprettelig skade på det anglo-irske forholdet ved å sette de to parlamentene opp mot hverandre.

Handelsstridigheter var en alvorlig kilde til konflikt på 1700-tallet. Den engelske navigasjonsakten, som forhindret utenlandske skip fra å frakte engelske varer til andre land enn det kom fra, hadde på slutten av det 17. århundret satt Skottland på kollisjonskurs med England fordi skottene ble utestengt fra en stor og svært lukrativ del av Englands handel. At det irske parlamentet formelt sett kunne undertegne handelsavtaler med hvilket land de ville,

uavhengig av dette landets forhold til Storbritannia, var på samme måte en potensiell kilde til fiendtlighet. For regjeringssiden ble unionen et tiltak mot denne fiendtligheten.

Imidlertid, istedenfor å fremme det sikkerhetsmessige aspektet ved union, la regjeringssiden snarere vekt på hva Irland ville tjene på en union, kontra hva de ville tape hvis de sa nei. Opprettelsen av et felles lovsystem for begge land ville gjøre britiske handelsmenn mer positivt innstilt til å investere i handelsforetak og industri i Irland, da de kjente til lovene i landet. Irsk handel ville øke, noe som ville bringe rikdommer til landet og dermed øke velstanden blant befolkningen. En ny flåtebase ble foreslått i Kerry, noe som både ville bedre landets sikkerhet, og føre med seg nye arbeidsplasser.³⁷² Regjeringen la også vekt på at økt handel og industri ville ha en siviliserende effekt på befolkningen i Irland. Økt velstand, som var en naturlig konsekvens av økt handel, ville føre med seg økt sikkerhet, og i siste instans økt lykke. Kun et lykkelig folk kunne motstå ødeleggende doktriner; misnøye skapte grobunn for uro.

Et annet aspekt ved regjeringens økonomiske argument var at Irland, på tross av gode naturlige forhold, ikke ville oppnå en slik vekst på egen hånd. Irene var for få, for usiviliserte, og for kapitalsvake til dette. Den eneste måten de kunne oppnå vekst var gjennom en tettere forbindelse med Storbritannia. Irland var med andre ord avhengig av britene for at landets industri og handel skulle vokse. Den økonomiske utviklingen i Skottland siden 1707 var et bevis på hvor positiv en tettere forbindelse ville være. Skotsk vareproduksjon hadde mangedoblet seg, og skotsk skipsfart var i sterk vekst nå som de fikk seile til britiske kolonier. Edinburghs New Town, ferdigstilt i 1767, var et klart bevis på de positive følgene av den inkorporerende unionen. Den skotske befolkningen, hevdet regjeringen, var i det hele tatt rikere, lykkeligere og mer siviliserte enn de hadde vært hundre år tidligere, og unionen spilte helt klart en rolle i denne utviklingen.

Opposisjonen stilte seg tvilende til om det var mulig for regjeringen å ettergi de økonomiske løftene de hadde gitt. For det første hevdet de at en union ikke ville gi det irske folk økt handel og industri, men økt skattlegging, fordi irene nå måtte betale ned Storbritannias gjeld. Krigen mot Frankrike hadde vært dyr, og skattenivået i Irland, som hadde vært omtrent 1/3 av hva det var i Storbritannia,³⁷³ ville følgelig øke for å kunne betale kostnadene for denne krigen. For det andre hadde Irland opplevd stor økonomisk vekst siden 1782, og opposisjonen så det som mer sannsynlig at unionen ville avbryte landets videre kommersielle utvikling, enn at den ville føre til en sterkere vekst. Regjeringen var uenig i

---

³⁷² Grey, *Practical Observations*, London 1800 BL: 31-35

³⁷³ Palmer 1989: 155

begge av opposisjonens motforestillinger. De mente at økningen i skattenivået bare ville bli merkbart for de rikeste jordeierne. Den fattige befolkningen i Irland, som utgjorde størstedelen av opprørerne i 1798, ville i liten grad bli påvirket av skatteøkningen.³⁷⁴ Det Storbritannia og Irland hadde i gjeld før unionen ville dessuten fortsatt bli behandlet av de respektive landene. Dette kom fram i unionsresolusjonene. Når det gjaldt Irlands økonomiske vekst mente flere at denne ikke hadde noe med 1782-avtalen å gjøre – hadde alle glemte at når Irland fikk sin parlamentariske uavhengighet hadde et nytt marked åpnet i Nord-Amerika?³⁷⁵

Den spesielle sosiale inndelingen i Irland, der den lille tilhengerskaren til den etablerte kirken eide nesten 90 prosent av jorda, og satt med så godt som all politisk makt, ble også sett på som en årsak til uro av en rekke regjeringsspolitikere. Mye av den samtidige, hovedsaklig irske propagandaen hadde utpekt katolikkene som bakmennene for 1798-opprøret, og hevdet således at UIs opprør var en repetisjon av det katolske opprøret i 1641, startskuddet for den engelske borgerkrigen. Sannhetsgehalten i dette var relativt liten, men faktum var at spenningen mellom katolikkene og protestantene i Irland potensielt kunne føre til et nytt opprør. Protestantene fryktet at de ville miste sin stilling som politisk elite; katolikkene var misfornøyde med at de fortsatt var utestengt fra parlamentet.

Flere av politikerne på regjeringssiden ønsket å gi katolikkene fulle politiske og sivile rettigheter, da de mente at dette var den eneste muligheten til å tilfredsstille begge religiøse grupper i Irland. Imidlertid, hvis spørsmålet om katolikkenes frigjøring eksplisitt ble knyttet til unionsforslaget ville det irske parlamentet konsekvent stemme imot, da det ville true deres politiske posisjon. Formelt sett ble derfor ikke katolikkenes stilling en del av unionsforslaget. Istedenfor gjorde Cornwallis og Castlereagh en rekke tilnærmelser til katolske ledere i Irland, og sikret katolsk støtte for unionen mot lønnlige lovnader om at denne ville bli etterfulgt av katolsk frigjøring. Resultatet ble at katolikkene nesten ikke gjorde motstand mot unionen.

Regjeringssiden mente at en lovgivende union var den eneste måten spenningene mellom katolikkene og protestantene kunne løses på en fredelig måte, og den eneste måten begge siders ønsker kunne tilfredstilles. Irland besto av om lag tre millioner katolikker og en million protestanter, hvorav de aller fleste var presbyterianere. Bare noen hundre tusen tilhørte Church of Ireland. Fikk katolikkene fulle politiske rettigheter ville anglikanernes posisjon være kompromittert, og mange av dem fryktet også at katolikkene i landet ville vedta lovgivning som marginaliserte protestantene enda mer. Så lenge Irland hadde sitt eget parlament ville ingen av sidene kunne tilfredstilles. Hvis unionen ble gjennomført, og

---

³⁷⁴ Anon., *Darby Tracy*, Dublin 1799 BL: 13-15

³⁷⁵ Geraghty, *Second Letter*, London 1799 BL: 23

Storbritannia og Irland ble erstattet av et United Kingdom, ville imidlertid dette problemet være løst. Den samlede protestantiske andelen av befolkningen ville da være omkring 14 millioner, mot katolikkenes knappe fire, og det ville ikke utgjøre noen trussel å gi katolikkene fulle politiske rettigheter.

Motstanderne av katolsk frigjøring baserte sitt argument på at den katolske tro var inkompatibel med en moderne statsmakt fordi katolikkenes høyeste autoritet ikke var den protestantiske kongen i London, men paven i Roma. Katolikkene hadde ikke den samme lojaliteten til den britiske krone som det protestantene hadde, og dette førte til at de måtte utelukkes fra et sete i parlamentet. I motsetning til regjeringssiden, som hadde lagt vekt på det politiske og sikkerhetsmessige aspektet ved det katolske spørsmål, mente motstanderne av katolsk frigjøring at det var en grunnleggende feil ved den katolske tro, som gjorde at den ikke passet i en moderne statsmakt.

Kapittel 4. Opposisjonens argumenter og debatten om dem

1. Tidspunktet

What! Will you repair your house in a hurricane? (George Tierney)³⁷⁶

Der regjeringssiden hadde argumentert for at en union var nødvendig ut ifra de rådende forholdene i Irland, hevdet opposisjonen i det britiske parlamentet at det var nettopp disse forholdene som gjorde unionsdebatten uønsket. Forholdene i Irland lå rett og slett ikke til rette for en slik diskusjon på det daværende tidspunktet.³⁷⁷ Selv om de var fattige, mente mange at irene hadde en følelse av ære, og at det i søsterkongedømmet hadde vokst fram en egen nasjonal bevissthet, uavhengig av den britiske.³⁷⁸ Kongens tale hadde hatt en vekkende effekt på denne nasjonalfølelsen, og Sheridan advarte regjeringen mot å fortsette å presse unionsforslaget på det irske parlamentet etter at denne hadde sagt nei til videre vurdering av forslaget. Økt agitasjon ville bygge opp under trangten etter frihet og identitet, og unionsforslaget kunne lett bli sett på som et angrep på det irske parlamentet.³⁷⁹ Det utkrystalliserte seg derfor to hovedargumenter mot agitasjon for union i den videre debatten. For det første mente noen at den oppiskede nasjonalfølelsen i Irland gjorde at spørsmålet ikke ville bli debattert i en nøytral atmosfære, og at det irske folket ville kunne bli forledet av nasjonale følelser, noe som ville føre til at det eventuelle svaret på forslaget ikke ville være basert på fornuft. For det andre hevdet opposisjonen at en videre agitasjon av unionsspørsmålet, etter at det irske parlamentet hadde stemt forslaget ned, ville føre til en gjennomblomstring av opprørsstemningen i Irland, som ville gi ny styrke til UI og andre radikale grupperinger.

Det første argumentet hadde minst farlige implikasjoner, og ble derfor fremmet av en del politikere som ikke var prinsipielt mot unionen, men som mente det ville gjøre større skade å raskt presse gjennom et forhastet unionsforslag enn å ha litt is i magen. Irland hadde akkurat opplevd et stort og ødeleggende opprør. Den politiske eliten hadde vist seg ute av stand til å styre, men nektet å gi fra seg makten. Forholdet mellom katolikker og protestanter i landet hadde dessuten opplevd et totalt sammenbrudd, mye takket være propagandaen til folk

---

³⁷⁶ *Impartial Report of the Debates* 1799: 140

³⁷⁷ Se Sheridan i *Parl. Reg.* 1799: 580; Johnes i *ibid.*: 608; St. John in *Impartial Report of the Debates* 1799: 87; Bankes i *ibid.*: 217, 250; lord Holland i *ibid.*: 256; lord Rawdon i *ibid.*: 258; lord Darnley i *ibid.*: 469; lord Moira i *ibid.*: 479; protesten til lordene Holland, Thanet og King i *ibid.*: 630; Laurence i *Impartial Report of the Debates* 1800: 425

³⁷⁸ *Impartial Report of the Debates* 1799: 456-457

³⁷⁹ *Parl. Reg.* 1799: 583

som Richard Musgrave og Patrick Duigenan. Lite tydet på at et spørsmål om lovgivende union, som hadde så store og viktige konsekvenser for begge land, ville bli diskutert i en rolig og nøytral tone, der fornuften var den ultimate rettesnor. Sheridan hevdet for eksempel at det var ”but mockery to say, that the manifest, fair, and free consent and concurrence of the Parliament could be expected.”³⁸⁰ Snarere ville debatten bli preget av de følelser og fordommer som hadde blitt vekket i løpet av de siste par årene,³⁸¹ og et forslag vedtatt ut ifra følelser hadde mindre politisk legitimitet enn et vedtatt ut ifra fornuft. En del opposisjonspolitikere argumenterte derfor for at styresmaktene i det minste burde utsette et slikt spørsmål inntil situasjonen i Irland hadde roet seg ned, og folk igjen kunne legge fornuft bak sine meninger.³⁸² ”Such a measure”, mente lord Lansdowne, ”should be the result of dispassionate judgement and of calm reflection.”³⁸³ Slike forhold eksisterte ikke i Irland.

Det andre argumentet hadde langt mer truende implikasjoner. Selv om sannsynligheten var liten,³⁸⁴ fryktet mange at et nytt opprør kunne bryte ut i Irland, og at dette opprøret kunne bli fulgt av en fransk invasjon. Opposisjonen så det derfor som tankeløst å fortsette agitasjonen for union etter at denne hadde blitt nedstemt. Dette, mente de, kunne bare resultere i ny uro og misnøye i Irland.³⁸⁵ Selv om unionen var

peculiarly calculated to benefit the sister kingdom, [it] has been received in that country with so much heat [...] that the present clearly is not the moment favourable to urging it further in the Irish Parliament, whatever the advantages great and able statesmen are convinced would result from it to the interests of the British Empire.³⁸⁶

Unionen var derfor ikke bare en fare hvis den ble gjennomført feil – selve diskusjonen av emnet ble sett på som en potensiell trussel mot rikets sikkerhet. Av den grunn ønsket Grey at Pitt hadde ”spared a debate, which in its best effect can be but useless, but which may become the most calamitous by inflaming discontents, and increasing jealousies.”³⁸⁷ Ingenting ville

---

³⁸⁰ *Impartial Report of the Debates* 1799: 86

³⁸¹ *Parl. Reg.* 1799: 586

³⁸² *Impartial Report of the Debates* 1799: 88

³⁸³ *Ibid.*: 447

³⁸⁴ Britene hadde 140 000 mann i Irland i 1799, hvorav minst halvparten var ”regulars”, altså ikke milit.

Dessuten var Napoleon som kjent opptatt i Nord-Afrika, og direktoriets entusiasme for en invasjon av Irland hadde avtatt betydelig etter general Lazare Hoche's død i 1797. Han hadde vært det fremste bindeleddet mellom UI og Frankrike, og dessuten den sterkeste forkjemperen for fransk intervensjon i Irland. Se Palmer 1970: 491, og ODNBs innlegg om Theobald Wolfe Tone.

³⁸⁵ Se Johnes i *Impartial Report of the Debates* 1799: 173; Wilberforce Bird i *ibid.*: 243; lord Darnley i *ibid.*: 469

³⁸⁶ *Ibid.*: v

³⁸⁷ *Ibid.*: 91

gjøre mer for å ”add fewel [sic] to the flame, than our perservering in it [debatten om union], with a total disregard to their [det irske folks] feelings”,³⁸⁸ og følgene av dette ville være å ”give to those who wished to separate the two countries an opportunity of employing all their artifice to accomplish their desire.”³⁸⁹ Unionsspørsmålet vekket en rekke følelser i Irland, og av den grunn ville en videre diskusjon av saken i siste instans utgjøre en trussel mot rikets sikkerhet.

Ironisk nok brukte opposisjonen den anglo-skotske unionen som argument for at det nåværende tidspunktet var feil for å fremme en lovgivende union. Skottene, hevdet de, hadde i liten grad vært vennlig innstilte mot England før 1707,³⁹⁰ og denne følelsen fortsatte også etter at unionen var et faktum. Lord Holland henviste til at en skotsk adelsmann i 1713 hadde foreslått å oppheve den anglo-skotske unionen, og han mente at dette beviste at en union ikke nødvendigvis ville fjerne misnøyen i Irland, men at en slik misnøye kunne fortsette å eksistere, og i noen tilfeller bli verre.³⁹¹ Hadde den franske invasjonen i 1708 vært vellykket var det derfor lite som tydet på at den skotske befolkningen ville holdt seg lojal mot den britiske krone. På samme måte kunne en agitasjon for en ny anglo-irsk union skape ny grobunn for misnøye i Irland, som i verste fall kunne true forbindelsen mellom de to landene. Selv om 1707 mot formodning ble en suksess fantes det ingen garanti for at en union mellom Irland og Storbritannia ville ha den samme effekten.³⁹²

Regjeringens motargumenter

Regjeringssiden mente en videre diskusjon av unionsspørsmålet var nødvendig, og de baserte dette på det de så på som feil i opposisjonens argument. De var enige i at spørsmålet som ble debattert var så viktig at det måtte vedtas under noenlunde nøytrale forhold, og at det var av stor betydning å motarbeide videre opprørsstemning i Irland. Allikevel så de union som så vital for imperiets sikkerhet at dette spørsmålet ikke kunne stilnes, men måtte diskuteres.

Noen pekte på diskrepansen i opposisjonens argument. Regjeringsmotstanderne hadde hevdet at den nåværende situasjonen ikke befordret fornuftig tenkning, og at bare en union vedtatt som følge av nøytral, rasjonell diskusjon kunne anerkjennes som gyldig. Allikevel hadde ikke opposisjonen noen problemer med å akseptere at det irske parlamentet hadde sagt

---

³⁸⁸ Ibid.: 480

³⁸⁹ Ibid.: 230

³⁹⁰ McLean 2010: 53-54

³⁹¹ *Impartial Report of the Debates* 1799: 485. Henry Richard Fox (senere Vassall), baron Holland, 1773-1840, engelsk politiker og statsmann, nevø av Charles James Fox.

³⁹² Ibid.: 211

nei til kongens tale.³⁹³ Andre mente debatten var viktig fordi det bare var på denne måten at den irske befolkningen ville kunne skille mellom argumenter formulert ut ifra følelser og fordommer, og de formulert ut ifra fornuft. Ifølge lord Auckland ville den videre unionsdebatten være med på å fjerne ”many ill-founded notions and misrepresentations which were prevalent in the sister kingdom.”³⁹⁴ Lord Minto skilte mellom det han kalte ”ekte” og ”falsk” patriotisme, og sa at den irske befolkningen var forledet av denne ”falske” patriotismen. I motsetning til den ”ekte” patriotismen, som var basert på fornuft og sosial nytteverdi, og som ikke ble påvirket av tid eller hendelser, ble den ”falske” drevet av blind entusiasme og metafysiske forestillinger, og var sterkt påvirket av tid og hendelser.³⁹⁵ Regjeringssiden håpet at videre diskusjon av unionsspørsmålet ville fjerne denne ”falske” patriotismen.

På samme måte håpet regjeringen også at en direkte konfrontasjon med opposisjonen i Irland ville motarbeide snarere enn å oppildne de nasjonale følelsene i landet. Pitt hevdet at han følte en plikt til å fortsette kampen for en union mellom landene, da han så dette som den eneste måten å oppnå fred og sikkerhet for det britiske imperiet.³⁹⁶ For Pitt var unionen en løsning som var basert på fornuft, og som ville ha positive følger for den irske befolkning; av den grunn ville han fortsette å kjempe for en legislativ union mellom landene, selv om det irske parlamentet hadde vist sin uvilje mot forslaget. Lord Grenville så også at ”mistaken conceptions of the question, ill-founded prejudices and false representations had assailed the measure in Ireland” – derfor, og nettopp derfor, var det viktig å fortsette diskusjonen om union.³⁹⁷ Dessuten ville det å stoppe den videre diskusjonen av unionsforslaget skape misnøye blant alle de som var for.³⁹⁸

Når det gjaldt opposisjonens henvisninger til 1707 mente regjeringssiden at det ikke gikk an å sammenligne misnøyen som eksisterte mot den anglo-skotske unionen med den som nå var synlig i Irland. For det første var misnøyen mot 1707-unionen langt mer omfattende: 82 petisjoner hadde blitt lagt fram for det skotske parlamentet før union ble vedtatt, og samtlige av disse var negative til unionen. Det irske forslaget hadde på sin side fått positive reaksjoner fra majoriteten i det irske Overhuset, de aller fleste irske storjuriene, samt countiene Cork og Galway.³⁹⁹ Det var med andre ord langt sterkere misnøye mot den anglo-

---

³⁹³ Se Windham i *ibid.*: 135; W. Grant i *ibid.*: 142

³⁹⁴ *Ibid.*: 527

³⁹⁵ *Ibid.*: 598-599

³⁹⁶ *Ibid.*: 3

³⁹⁷ *Ibid.*: 431

³⁹⁸ *Ibid.*: 181

³⁹⁹ Se Pitt i *ibid.*: 4; Douglas i *ibid.*: 690; lord Sheffield i *ibid.*: 696

skotske unionen, men siden den ble en suksesshistorie var det ingen tvil om at den langt mer aksepterte anglo-irske unionen i enda større grad ville bli vellykket.

2. Regjeringens metoder

[N]o art or influence which the policy of corruption and intimidation could put on play was left untried to gain over partisans to the Union. (Richard Brinsley Sheridan)⁴⁰⁰

Opposisjonen kritiserte også de metodene regjeringen brukte for å vedta unionen, og mente disse reflekterte et generelt nedverdiggende syn på Irland blant en del britiske politikere. Regjeringssidens retorikk framstilte ofte irene som et ufornuftig, følelsesladet og barnslig folk, den totale motsetningen til det fornuftspregede og ”voksne” Storbritannia, og dermed avhengig av britisk innflytelse.⁴⁰¹ Det som hindret en union var ifølge regjeringssiden irenes ”Pride and false ambitions”;⁴⁰² George Canning mente at fordi de fleste irer var følelsesmennesker var det liten vits i å appellere til deres fornuft.⁴⁰³ Dette nedlatende synet på Irland kjenner vi igjen fra debatten rundt spørsmålet om Irlands uavhengighet (se kapittel 3). Opposisjonen beskyldte også regjeringen for å komme med regelrette trusler om hva som ville skje hvis Irland sa nei til den foreslåtte unionen.⁴⁰⁴ Ifølge Sheridan var det en implisitt del av unionsforslaget at regjeringen kunne trekke tilbake både handelsfordelene og beskyttelsen som Irland nå nøy, men som Storbritannia sto for, hvis unionen ikke ble vedtatt i Dublin.⁴⁰⁵ Som vi har sett, var jo dette et gjennomgående trekk i regjeringens argumenter, og Sheridan mente dette var en bevisst taktikk fra regjeringens side for å få det irske parlamentet til å spille på lag. Han så på samme måte den store ansamlingen av britiske tropper i Irland som en måte å skremme irene til lydighet. Når de var der viste de Storbritannias militære makt; ble de fjernet ville de avsløre Irlands svakheter i forhold til intern uro. Istedenfor en fredsskapende og siviliserende union, slik regjeringen hadde lovet, så derfor Sheridan for seg ”a union accomplished by surprise, fraud, corruption and intimidation, and which must place the people of Ireland in a worse condition than they were before.”⁴⁰⁶ Opposisjonen hevdet at

---

⁴⁰⁰ *Impartial Report of the Debates* 1800: 426

⁴⁰¹ Geraghty, *First Letter*, London 1799 BL: 50

⁴⁰² Williams til Pitt, udatert, PRO 30/8/324/237 NA

⁴⁰³ *Impartial Report of the Debates* 1799: 28, 733

⁴⁰⁴ *Ibid.*: 1799: 696; Clarke, *Appendix to Union or Separation*, London 1799 NLS: 17

⁴⁰⁵ *Impartial Report of the Debates* 1799: 76

⁴⁰⁶ *Parl. Reg.* 1799: 586

regjeringen benyttet seg av et samspill av trusler og korrupsjon for å ”overbevise” befolkningen i Irland om å vedta unionen.⁴⁰⁷

Regjeringen kunne true på et generelt nivå, men de kunne også være mer spesifikke, enten ved å fjerne uønskede personer, eller kjøpe stemmene til andre. Charles Grey trakk fram et eksempel om en irsk embetsmann som hadde blitt fjernet fra sin post fordi han var en åpen motstander av unionen, og han hevdet at dette bare var et av mange eksempler på hvordan regjeringen sikret seg et flertall for unionsforslaget.⁴⁰⁸ Den irske ”pension list”, der alle statlige utbetalinger i form av sinekyrer og pensjoner sto, ble også framstilt som større enn den britiske.⁴⁰⁹ Det virket klart at irske politikere ikke gjorde sine valg i en atmosfære av frihet og nøytralitet, men snarere en formet av trusler, partipolitikk og penger. Mange delte derfor Thomas Johnes’ syn når han sa at unionen ”was attempted to be crammed down the throats of Irishmen by means of force and intimidation.”⁴¹⁰

Opposisjonen forsøkte å styrke sitt argument mot regjeringen ved å sammenligne metodene deres med de som ble brukt av Frankrike. Slik general Fitzpatrick hadde sammenlignet unionsforslaget med det franske direktoriets annektering av Sveits, slik hevdet også Sheridan at regjeringens framferd var ”the same as the most Jacobinical proceeding of the Directory.” En britisk regjering skulle ikke henfalle til franske metoder for å gjennomføre et vedtak.⁴¹¹ Han gikk til og med så langt at han hevdet at regjeringen på fem av seks punkter fulgte de samme prinsippene som UI.⁴¹² Det kan imidlertid være interessant å merke seg at tonen i debatten ikke var like krass hele tiden: da kongens tale ble lagt fram for parlamentet 22. januar sa Sheridan, selv om han var uenig i forslaget, at regjeringens intensjoner med forslaget var gode. En uke senere var denne tonen helt borte, og istedenfor å snakke om gode intensjoner framstilte han Pitt som Europas erke-jakobiner.⁴¹³

Retorikken som opposisjonen anvendte, med klar brodd mot en korrumpert regjering, speiler på mange måter språkbruken vi finner hos en rekke samtidige republikanske politiske tenkere, deriblant Theobald Wolfe Tone. Korrupsjon ble trukket fram som årsaken til at land opplevde politisk, sosialt og kulturelt forfall. Antitesen til korrupsjon i den republikanske diskursen var dygd (virtue), som naturlig nok hadde den motsatte effekten på et lands

---

⁴⁰⁷ Se Sheridan i *Impartial Report of the Debates* 1799: 43; Laurence i *ibid.*: 60

⁴⁰⁸ *Ibid.*: 84-85

⁴⁰⁹ Geraghty, *First Letter*, London 1799 BL: 15

⁴¹⁰ *Impartial Report of the Debates* 1799: 241

⁴¹¹ *Ibid.*: 175

⁴¹² *Ibid.*: 76-77

⁴¹³ *Parl. Reg.* 1799: 583; *Impartial Report of the Debates* 1799: 49

velstand, og som motarbeidet tyranni og vilkårlig styre.⁴¹⁴ Denne retorikken fulgte i en politisk tradisjon som hadde utviklet seg i årene like før og like etter den ærerike revolusjonen, da samtidens politiske teori ble blandet med en ny interesse for renessansens fokus på motsetningene mellom korrupsjon og dygd.⁴¹⁵ Fra 1760-tallet, etter oppsplittingen av whig-partiet, ble retorikken fortsatt av gruppen rundt lord Rockingham,⁴¹⁶ og etter hvert Charles James Fox,⁴¹⁷ og ble derfor en ordbruk som var nært knyttet til den britiske opposisjonen. Whig-gruppen rundt Fox protesterte mot det nære forholdet som utviklet seg mellom George III og en rekke av statsministrene som satt under hans regentstid (1760-1811),⁴¹⁸ deriblant William Pitt den yngre. De hevdet denne utviklingen førte til at makten ble fjernet fra de folkevalgte, og gitt tilbake til kongen og hans nærmeste krets. Fox-whiggene fryktet med andre ord et tilbakefall til de absoluttistiske tendensene til de siste Stuart-kongene.⁴¹⁹ Vi finner lignende protester i 1798, den gangen på spørsmålet om å sende britisk militær til Irland for å slå ned opprøret der. Ifølge lord Sydney hadde regjeringen skjult årsakene til opprøret for resten av parlamentet, noe som fikk Joseph Jekyll til å proklamere at regjeringen forsøkte å presse militærloven gjennom parlamentet, uten å ta hensyn til opposisjonen. Han så på dette som et autorativt trekk ved regjeringen.⁴²⁰

Når vi ser på diskusjonen om regjeringens metoder i behandlingen av unionssaken er det nesten umulig å ikke stille spørsmålstegn ved Pitts rolle i UIs opprør. Visste han om det på forhånd? Lot han det skje for å ha et påskudd til å gjennomføre unionen, sitt ”favorittprosjekt”? Boyd Hilton har pekt på at Pitt ikke var spesielt interessert i å verifisere ryktene som gikk om et opprør blant franske *emigres* i 1792, da det ble klart for ham at han kunne bruke dette ryktet til å drive en kile inn mellom ytterpunktene i opposisjonspartiet.⁴²¹ Dette peker på en utbredt opportuniste og en relativt stor grad av kynisme i statslederen. Pitt

---

⁴¹⁴ Bartlett i Dickson, Keogh & Whelan (red.) 1993: 5. Republikanisme må her ikke anses som et klart politisk program, men snarere et svært løst tankesystem med noen få konvergerende punkter, deriblant synet på korrupsjon og dygd.

⁴¹⁵ Edwards i Dickinson (red.) 2006: 294

⁴¹⁶ Charles Watson-Wentworth, andre marki Rockingham, 1730-1782, engelsk politiker og statsmann. Han var statsminister en kort periode mellom Norths fall og sin egen død. Han ble etterfulgt av lord Shelburne.

⁴¹⁷ Charles James Fox, 1749-1806, engelsk politiker og statsmann. Han var en del av den kortlivede Fox-North-kollisjonen i 1783, og siden med i ”the Ministry of all the Talents” før sin død i 1806. Med unntak av dette var han det fremste symbolet på opposisjonen i slutten av det 18. århundret, og en av Pitts største rivaler på 1780- og 1790-tallet.

⁴¹⁸ George III levde fram til 1820, men et nytt tilfelle av sinnssykdom i 1810, utløst som følge av flere dødsfall i familien, inkludert kongens yngste datter Amelia, gjorde at parlamentet i 1811 vedtok Regency Act, som overførte en del av kongens fullmakter til prinsen av Wales, som ble titulert prinsregent fram til farens død. Se ODNBs innlegg om George III.

⁴¹⁹ *Impartial Report of the Debates* 1799: 75-76

⁴²⁰ *Impartial Report of the Debates* 1798: 672, 717. Thomas Townshend, vicomte Sydney, 1733-1800, engelsk politiker. Joseph Jekyll, 1754-1837, engelsk politiker og jurist.

⁴²¹ Hilton 2006: 62

var også uvillig til å gjøre noen undersøkelser for å finne årsaken til UIs opprør i 1798, noe som førte til George Tierneys erklæring om at han, ”when called upon to aid and abet in sending troops to Ireland, [...] would not give a man, nor a guinea, until the cause of the rebellion was known.”⁴²² Pitts politiske innflytelse og realpolitiske holdning har naturlig nok ført til at det har blitt stilt spørsmålstegn ved hans rolle i 1798-opprøret, både av samtidige og historikere. Sheridan spurte blant annet om hvordan ”the right hon. Gentleman occasion all the massacres and torters [sic], and all the horrors that had been felt in Ireland.”⁴²³ Skal vi tro tidlige irske nasjonalistiske historikere som Jonah Barrington var unionen et siste ledd i en langsiktig plan som gikk ut på å frata Irland de frihetene de hadde oppnådd i 1782.⁴²⁴ Moderne historikere har i stor grad avvist teorien om at Pitt tillot opprøret i 1798 fordi det ville gi han et påskudd til å fremme unionen, men de har allikevel lagt vekt på at han hadde unionen i tankene, og at opprøret i så måte ikke kom ubeleilig. Dagen etter at nyheten om UIs opprør kom Pitt for øre, skrev han til lord Camden i Irland og foreslo en union.⁴²⁵ Slik sett var Pitt snarere en opportunistisk pragmatiker enn en konspirerende megaloman.

Regjeringen avfeide opposisjonens kritikk uten å ta særlig standpunkt til den. En del av de som var for unionen hevdet at de tok avstand fra korrupsjon – lord Lansdowne sa at han ville trekke sin støtte til unionen hvis det kom fram at regjeringen hadde brukt ulovlige metoder for å sikre seg et flertall.⁴²⁶ Imidlertid, som Charles Grey selv påpekte, forelå det ingen slike beviser,⁴²⁷ et faktum flere på regjeringssiden refererte til for å vise at de handlet i god tro.⁴²⁸ Pitt selv betydret at unionsforslaget på ingen måte var ment å diktere noe som helst, men snarere var en invitasjon til Irland for å bedre deres økonomiske, sosiale og politiske tilstand.⁴²⁹ Det at unionen ble sett på som så viktig for rikets sikkerhet har sannsynligvis også vært med på å trumfe gjennom en videre agitasjon for forslaget. Nødvendighet ble av noen sett på som et ledende juridisk prinsipp, og når en lovgivende union ble framstilt som imperiets redning kan vi lett forstå at regjeringen forsøkte å legitimere en mer pragmatisk tilnærming til politikken.⁴³⁰ Selv når dette innebar lovbrudd.

Historikerdebatten om korrupsjon har på mange måter gjort en fullstendig pendelbevegelse. De fleste regjeringer på 1700-tallet anvendte såkalt ”old corruption”, et

---

⁴²² *Impartial Report of the Debates* 1798: 707

⁴²³ *Impartial Report of the Debates* 1799: 155

⁴²⁴ Kelly i Brown, Geoghegan & Kelly (red.) 2003: 15; Barrington 1848: 341-342

⁴²⁵ Bolton 1966: 53, Geoghegan 1999: 5-6, 10

⁴²⁶ *Ibid.*: 458

⁴²⁷ *Ibid.*: 84

⁴²⁸ Se Sir W. Grant i *ibid.*: 89; Martin i *ibid.*: 217

⁴²⁹ *Ibid.*: 156

⁴³⁰ Clarke, *Appendix to Union or Separation*, London 1799 NLS: 2

samlebegrep som omfattet bruken av blant annet pensjoner og sinekyrer, for å kontrollere og påvirke den politiske eliten, og få dem til å stemme med myndighetene. Det ble i stor grad regnet som vanlig praksis. Kritiske røster forsøkte å kvitte seg med denne politiske praksisen ved å reformere statsapparatet,⁴³¹ men Storbritannias innblanding i den franske revolusjonskrigen førte til en ny oppblomstring.⁴³² Det er også liten tvil om at den britiske regjeringen benyttet seg av korrupsjon når den anglo-irske unionen ble vedtatt. Blant Pitts statspapirer kan vi finne to dokumenter merket ”Civil Engagements” og ”Legal Engagements”. Dette er lister over mottakere av pensjoner og sinekyrer, der de som spilte en viktig rolle i gjennomføringen av unionen er merket med et kryss. Blant de 30 navnene på Civil Engagements-listen er ikke mindre enn 23 merket med kryss, mens hele ti av tretten navn på Legal Engagements-listen er merket på samme måte.⁴³³ Dette synes å tyde på at den britiske regjeringen ikke var fremmed for å bruke penger for å påvirke folks oppfatning av unionen, selv om Pitt kuttet ned på de utgiftene som ble brukt til patronage.⁴³⁴ Det var dette synet mange historikere på 1800- og store deler av 1900-tallet satt igjen med da de skulle skrive beretningen om den anglo-irske union. Jonah Barringtons historiske framstilling av unionen fra 1833, med den apokalyptiske tittelen *Rise and Fall of the Irish Nation*, startet på mange måter en skole i irsk historieskrivning, der unionen ble framstilt som ufullstendig og et resultat av en korrumpert britisk regjering.⁴³⁵ Dette synet kan oppsummeres i et dikt tilskrevet en irsk dommer:

How did they pass the union?
By perjury and fraud;
By slaves who sold their land for gold
Like Judas sold his God.
By all the savage acts that yet
Have followed England's track—
The pitch-cap and the bayonet,
The gibbet and the rack;
And thus was passed the union.
By Pitt and Castlereagh;

---

⁴³¹ Society for Constitutional Information (SCI), grunnlagt i 1780, krevde blant annet at parlamentsmedlemmer skulle få betalt for den jobben de gjorde i parlamentet, nettopp for å bli kvitt korrupsjonen.

⁴³² Hellmuth i Dickinson (red.) 2006: 27

⁴³³ PRO 30/8/324/312-314 NA.

⁴³⁴ Hilton 2006: 118-119

⁴³⁵ Kelly i Brown, Geoghegan & Kelly (red.) 2003: 14

Could Satan send for such an end
More worthy tools than they?⁴³⁶

Helt fram til 1960-tallet var dette fortsatt det generelle synet blant irske historikere: ifølge J. C. Beckett var den irske administrasjonen ”backed by bribery more extensive than any yet known in the Irish parliament.”⁴³⁷ Det nasjonalistiske synet ble først virkelig utfordret i 1966, da den australske historikeren G.C. Bolton publiserte *The Passing of the Irish Act of Union*, der han hevdet at regjeringens metoder var aksepterte og anerkjente i sin samtid, og at fokuset på korrupsjon hadde blitt overdrevet av senere nasjonalistiske historikere. Myndighetene handlet i god tro, og i tråd med daværende politiske normer.⁴³⁸ Boltons bok møtte kritikk på midten av 1990-tallet, da det ble funnet en rekke hittil ukjente statspapirer ved det britiske nasjonalarkivet som beviste at myndighetene i Storbritannia hadde brukt store summer på å kjøpe stemmer i det irske parlamentet. Patrick Geoghegan har vist at den britiske regjeringen overførte ihvertfall £63 650 i ”secret funds” til den irske administrasjonen i perioden mellom 1798 og 1801, som skulle brukes til bestikkelser, kompensasjon for tapte seter, og kjøp av stemmer.⁴³⁹ Dette oversteg grensen for ”secret funds”, fastsatt av Civil List Act av 1782, fra 1793 også gyldig for Irland, som vedtok at det ikke var lov til å bruke mer enn £5000 per år i ”secret funds”.⁴⁴⁰ Iain McLean og Alistair McMillan har imidlertid vist at andelen parlamentsmedlemmer som skiftet side som følge av et løfte om kompensasjon for tapt sete i parlamentet var relativt begrenset.⁴⁴¹

3. 1782: Endelig eller ikke?

I say, Sir, I cannot be of this opinion, because when I find it stated that it is the principal object of the message from the crown to invite the Commons of Great Britain to the consideration of the means of finally adjusting the interests in common between Great Britain and Ireland, I am naturally led to inquire how the terms of the final adjustment made and agreed to by the Parliaments of the two countries, in 1782, came to fail their object. (Richard Brinsley Sheridan)⁴⁴²

---

⁴³⁶ Swift MacNeill 1917: 382

⁴³⁷ Beckett 1967: 127

⁴³⁸ Bolton 1966: 217

⁴³⁹ Geoghegan i Keogh & Whelan (red.) 2001: 40

⁴⁴⁰ Geoghegan 1999: 87; Bew 2007: 61

⁴⁴¹ McLean 2010: 83

⁴⁴² *Parl. Reg.* 1799: 580

[T]here is no reason whatever for calling it a final adjustment! (William Pitt)⁴⁴³

Debatten rundt spørsmålet om 1782-avtalen som en ”final adjustment” (endelig avtale) i det konstitusjonelle forholdet mellom Storbritannia og Irland vokste på mange måter ut av opposisjonens kritikk av tidspunktet som ble valgt for å fremme et unionsforslag, og metodene som ble brukt for å gjennomføre det. Siden 1782-avtalen formelt sett hadde gitt Irland lovgivende uavhengighet ville ethvert angrep på denne avtalen bli sett på som et angrep på Irlands uavhengighet,⁴⁴⁴ og en rekke anti-unionister så med sterk misnøye på retorikken brukt av regjeringssiden, som framstilte 1782-avtalen som ”frivolous and childish”, og ”a question of pride more than policy”.⁴⁴⁵ Det var allikevel ikke angrepet på Irlands parlamentariske uavhengighet som kom til å prege debatten om 1782-avtalen, men snarere et langt mer trivielt poeng. Uenigheten dreide seg om hvorvidt endringen i det konstitusjonelle forholdet mellom Storbritannia og Irland juridisk sett var en endelig avtale, som dermed forhindret videre endringer i forholdet mellom landene, eller om 1782-avtalen bare var en lovendring som alle andre, og at den ved behov kunne endres, hvis omstendighetene påkrevde dette.

Opposisjonen hevdet hårdnakket at 1782-systemet var endelig med tanke på forholdet mellom landene, og at det var svært lite motstand mot forslaget da det ble gjennomført.⁴⁴⁶ Alle daværende politikere, mente de, hadde ansett avtalen som endelig, og videre endringer i systemet ble ikke sett på som nødvendig.⁴⁴⁷ Bevisene for dette fant opposisjonen i parlamentsreferatene fra perioden, samt korrespondansen til noen av de mest sentrale aktørene i gjennomføringen av forslaget. Særlig brevene til lord Portland, som på det tidspunktet var irsk visekonge, ble trukket fram.⁴⁴⁸ Opposisjonen hevdet at det her kom klart fram at regjeringen som hadde vedtatt 1782-avtalen ikke hadde noen intensjoner om en videre konstitusjonell endring utover det som hadde blitt gitt. Det ble blant annet lagt vekt på at George III hadde bedt det irske parlamentet om å vurdere hva som kunne gjøres ”in order to such a final adjustment as may give mutual satisfaction to both kingdoms.”⁴⁴⁹ At kongen brukte ordene ”final adjustment” ble sett på som et bevis på at avtalen måtte regnes som

---

⁴⁴³ Ibid.: 1799: 615

⁴⁴⁴ Se Sheridan i *ibid.*: 582; Fitzpatrick i *Impartial Report of the Debates 1799*: 161

⁴⁴⁵ Se Pitt i *ibid.*: 150; Geraghty, *First Letter*, London 1799 BL: 24

⁴⁴⁶ *Impartial Report of the Debates 1799*: 159

⁴⁴⁷ Se Grey i *ibid.*: 98; Fitzpatrick i *ibid.*: 164; Sheridan i *ibid.*: 174

⁴⁴⁸ *Ibid.*: 251

⁴⁴⁹ *Parl. Reg. 1799*: 615

endelig. General Fitzpatrick hevdet at han hadde blitt autorisert av Portland, kun få dager etter at avtalen ble vedtatt, til å si til det irske parlamentet at ingen videre endringer var planlagt for forbindelsen mellom de to landene. Han så på dette som et bevis for at avtalen var endelig.⁴⁵⁰ Sheridan påpekte også at hvis regjeringen hadde ønsket å endre det konstitusjonelle forholdet mellom landene allerede i 1782, hvorfor hadde de ventet i 15 år med å fremme et slikt forslag?⁴⁵¹ At Pitt hadde foreslått en økonomisk union i 1785 var heller ikke noe bevis på at 1782-avtalen ikke var endelig, for endringene i 1782 handlet kun om det konstitusjonelle forholdet mellom Storbritannia og Irland, og utelukket ikke forandringer i det økonomiske forholdet.⁴⁵² 1782-avtalen måtte ifølge opposisjonen regnes som en ”final adjustment”, og dette utelukket framstøt for å erstatte den med en inkorporerende union.

Opposisjonens argument om de konstitusjonelle endringene i 1782 ble sterkt kritisert av regjeringssiden, som mente avtalen på ingen måte kunne regnes som endelig.⁴⁵³ Snarere var det et vedtak nødvendiggjort av en prekær situasjon, som kunne – og skulle – endres hvis situasjonen tilsa det.⁴⁵⁴ Bevisene for dette fant regjeringen på samme sted som opposisjonen. Både Canning og Pitt hevdet at George III krevde en ytterligere styrking av forholdet mellom Storbritannia og Irland, utover det som hadde blitt gjennomført som følge av 1782-avtalen.⁴⁵⁵ Ifølge William Ogilvie la den britiske regjeringen 17. mai 1782 fram en resolusjon der den hevdet at ”it is indispensable to the interests and happiness of both kingdoms that the connexion between them should be established, by mutual consent, upon a solid and permanent basis.” Dette var ifølge Ogilvie et bevis på at regjeringen i 1782 ikke anså lovendringene som en ”final adjustment”.⁴⁵⁶ Grunnen til at saken nå ble heftig debattert var fordi britiske og irske politikere hadde en ulik tilnærming til spørsmålet. Ifølge Ogilvie hadde det britiske parlamentet akseptert George IIIs resolusjon, mens det irske parlamentet hadde unnlatt å ta stilling til spørsmålet. Det hadde ført til at den britiske regjering anså 1782-avtalen som et steg på vei mot en endelig avtale, mens irske politikere anså den som endelig.⁴⁵⁷

---

⁴⁵⁰ Dette skjedde bare få dager etter at Fitzpatrick hadde mottatt et brev fra Portland, der hertugen hadde ”entertained some vague idea of some further arrangement for consolidating the connexion between the two countries.” Se *Impartial Report of the Debates* 1799: 715

⁴⁵¹ *Ibid.*: 46

⁴⁵² Se Grey i *ibid.*: 96; Sheridan i *ibid.*: 174

⁴⁵³ Se Pitt i *Parl. Reg.* 1799: 615 og i *Impartial Report of the Debates* 1799: 169; Dundas i *ibid.*: 122; Sir W. Grant i *ibid.*: 145; Martin i *ibid.*: 217; Carlisle i *ibid.*: 490; lord Beringdon i *ibid.*: 627; John Grey, *Practical Observations*, London 1799 BL: 55

⁴⁵⁴ Se D. Ryder i *Impartial Report of the Debates* 1799: 162; Spencer Perceval i *ibid.*: 183; Grenville i *ibid.*: 433; Lansdowne i *ibid.*: 451

⁴⁵⁵ *Parl. Reg.* 1799: 583, 620-621

⁴⁵⁶ Ogilvie, *Protestant Ascendancy*, BL: 11. William Ogilvie, 1736-1819, engelsk politisk forfatter.

⁴⁵⁷ *Ibid.*: 20

Canning og Pitt henviste også til Portlands korrespondanse, og mente at denne klart viste at regjeringen ikke hadde ansett 1782 som endelig.⁴⁵⁸

Regjeringssiden stilte også spørsmålsteget ved de konstitusjonelle implikasjonene ved opposisjonens argument. Hvis 1782-avtalen var endelig betydde det at forholdet mellom Storbritannia og Irland aldri kunne bli endret, uansett hvor mange svakheter som ble oppdaget ved den eksisterende forbindelsen. Det var uhørt at en lovendring skulle hindre videre lovendringer.⁴⁵⁹ Sylvester Douglas stilte seg sterkt kritisk til at en parlamentarisk beslutning skulle forhindre framtidige beslutninger, og dermed låse hendene til alle framtidige parlamerter.⁴⁶⁰ Alle lover kunne endres, så hvordan kunne en konstitusjonell endring i 1782 hindre en videre konsolidering mellom landene? Opposisjonen hevdet dessuten at unionsforslaget ikke bare brøt med avtalen inngått i 1782, men at bare det å diskutere emnet var skadelig for forholdet mellom Storbritannia og Irland. For Pitt var det utenkelig at to uavhengige land ikke skulle kunne diskutere det videre forhold dem imellom.⁴⁶¹ Et år etter at det britiske parlamentet hadde vedtatt å oppheve Declaratory Act og endre Poynings' Law krevde en radikal fraksjon innen det irske parlamentet, ledet av Henry Flood, at det britiske parlamentet formelt skulle si fra seg enhver rett til å lage lover for Irland, i form av en "Renunciation Act".⁴⁶² Denne loven ble dermed en slags "final adjustment of a final adjustment",⁴⁶³ som viste at det irske parlamentet heller ikke anså 1782-avtalen som endelig. Dette beviste at unionsforslaget ikke var et brudd på konstitusjonell norm.

Opposisjonens argument om at 1782-avtalen var endelig var i det hele tatt et relativt lett argument, særlig etter at det mistet sine nasjonalistiske undertoner, og det ble derfor bekjempet av regjeringen uten store problemer. Allikevel er det et interessant argument, nettopp fordi det belyser hvordan regjering og opposisjon tilnærmet seg politikk på ulike måter. Regjeringen var pragmatisk, opposisjonen mer prinsipiell. Det kan synes rart at opposisjonspolitikere la slik vekt på det som kan anses som et trivielt poeng, men ved å framstille unionsavtalen som et angrep på den britiske konstitusjonen kunne de utnytte den nasjonalistiske følelsen som var utbredt i Storbritannia etter at krigen mot det revolusjonære Frankrike hadde brutt ut. "Let the Constitution be preserved", stod det i en pamflett, "uncorrupt and unimpaired [slik at] [...] the Constitution of Great Britain, like the *word of*

---

⁴⁵⁸ *Impartial Report of the Debates* 1799: 717, 734

⁴⁵⁹ *Ibid.*: 490

⁴⁶⁰ *Ibid.*: 687

⁴⁶¹ *Ibid.*: 168

⁴⁶² Bartlett 1992: 104. Henry Flood, 1732-1791, irsk politiker. Han var blant de mest hølytne patriotene som krevde økonomiske og politiske konsesjoner på 1760- og 1770-tallet. På 1780-tallet ble han stadig mer radikal.

⁴⁶³ Ogilvie, *Protestant Ascendancy*, BL: 22

*God, may operate [...] 'as a lantern unto our feet, and a light unto our paths'.*⁴⁶⁴ Et liknende argument hadde blitt reist sommeren 1798 da parlamentet drøftet forslaget om å sende britisk militær til Irland for å slå ned opprøret der. Michael Angelo Taylor hadde da spurt om Storbritannia var ”in so desperate a state as to be called upon to act unconstitutionally, in order to supply the army”, da han mente militærstyrker skulle tjene i det landet der de ble reist, og ikke sendes utenlands.⁴⁶⁵ Både militærloven (Militia Bill) og unionsforslaget ble ansett som ukonstitusjonelle fordi de brøt med det som av mange ble regnet som et etablert juridisk prinsipp: militæravdelinger skulle bare gjøre tjeneste i det landet der de ble samlet; Irlands lovgivende uavhengighet skulle ikke endres utover det som hadde blitt gjort i 1782. Opposisjonen viste derfor en langt mer prinsipiell tilnærming til politikken enn hva regjeringen gjorde, som i større grad baserte sine beslutninger på det de så på som nødvendig. William Windham hevdet at situasjonen i 1798 nødvendiggjorde militærloven,⁴⁶⁶ og Pitt mente forholdene i Irland året etter legitimerte gjennomføringen av en union. Bruken av nødvendighet som eneste ledende prinsipp ble da også kritisert fra en rekke hold, og noen medlemmer av opposisjonen hevdet at ”*State necessity [...] may serve as the pretext to any diminution of the just prerogative of the crown, and of the liberties of the people, that best suits the designs of AMBITION.*”⁴⁶⁷

4. Spørsmålet om parlamentets kompetanse

De fleste av opposisjonens argumenter la vekt på at unionsforslaget var konstitusjonelt feil, og argumentet om det irske parlamentets manglende kompetanse til å vedta et slikt forslag må i så måte sees på som selve kroneksempelen. Det var to sider ved dette argumentet. For det første stilte noen opposisjonspolitikere spørsmålsteget ved med hvilken rett det irske parlamentet kunne stemme for en union, og med det oppløse seg selv. Disse politikerne la vekt på at en union brøt med alle irers naturlige, nasjonale rett til å styres av et eget parlament. Den andre siden av argumentet hadde langt mer alvorlige implikasjoner, fordi den stilte spørsmålsteget ved de konstitusjonelle prinsippene som hadde blitt anerkjent etter den ærerike revolusjonen i 1688, og isteden fremmet en annen kilde til makt: folkesuverenitet.

---

⁴⁶⁴ Earl of Abingdon, *Constitutional Strictures, on Particular Positions advanced in the speeches of the Right Hon. William Pitt (Constitutional Strictures)*, London 1799: 25

⁴⁶⁵ *Impartial Report of the Debates 1798*: 681. Michael Angelo Taylor, 1756/7-1834, engelsk politiker.

⁴⁶⁶ *Ibid.*: 688

⁴⁶⁷ Abingdon, *Constitutional Strictures*, London 1799: 15. Det er viktig å merke seg at ordet ”ambisjon” (ambition) hadde langt mer negative konnotasjoner på 1700-tallet enn hva det har i dag. Ambisjon ble regnet for å være den negative konsekvensen av et aristokratisk styre, slik den negative konsekvensen av demokrati var anarki, og den negative konsekvensen av monarki var absolutisme. En blanding av de tre styreformene ble derfor sett på som den mest fordelaktige løsningen. Se Brown 1991: 34

Det var Sheridan som var det irske parlamentets fremste forkjemper i London, og det var derfor han som var den mest høylytte motstanderen av at parlamentet i Dublin – eller for den saks skyld noe parlamentet på jorden – hadde kompetanse til å stemme seg selv ut av eksistens. Dette handlet ikke om juridiske fullmakter, men om at parlamentet ikke hadde rett til å stemme for dette. Parlamenter kunne vedta nye lover, ikke nye lovgivere. Sheridans hovedargument var imidlertid at unionen ville ha en svært nedbrytende effekt på den irske nasjonalfølelsen, fordi episentret for irsk politisk liv ble fjernet fra landet. Han appellerte derfor til britenes egen nasjonalfølelse, og ba dem sette seg i irenes sko:

What would have been thought if Philip the Second, succeeding to the crown of this country, the English had been required to send their Parliament to Madrid; or, had Prince George of Denmark lived to succeed Queen Anne, they had been called upon to send Lords and Commons to Denmark? Would they not have said they had no right to do such a thing [...]?⁴⁶⁸

For lord Lansdowne var spørsmålet om det irske parlamentets rett til å stemme seg selv ut av eksistens umulig å besvare før det ble skapt enighet om hvilke prinsipper parlamentets rettigheter hvilte på.⁴⁶⁹ Spørsmålet ble derfor hvor store rettigheter parlamentet hadde.

Tre ulike konstitusjonelle teorier hadde tre ulike svar på hvor grunnlaget for politisk makt lå i 1700-tallets Storbritannia. Et syn, som var utbredt under Stuart-dynastiet på 1600-tallet, hevdet at kongens rettigheter var gitt av Gud. Ingen jordlige institusjoner kunne derfor begrense monarkens makt. Synet sto sterkt blant en rekke av støttespillerne til Charles II og James II, og overlevde inn på 1700-tallet først og fremst gjennom jakobittismen. Den klassiske whig-tolkningen av historien har hevdet at synet på guddommelig rett så godt som forsvant etter 1688, og bare fantes blant jakobittiske elementer, som ble mer og mer marginaliserte, spesielt etter slaget ved Culloden i 1746, og James IIIs død i Roma i 1766. Allikevel har noen moderne historikere hevdet at flere 1700-tallspolitikere fortsatte å forsvare kongens opphøyde posisjon, og at de hanoverianske kongene kjempet for å bevare sine gudegitte rettigheter.⁴⁷⁰

Det som på mange måter var antitesen til synet på guddommelig rett vokste ut av den ærerike revolusjonen. Som en reaksjon på de autoritære tendensene til Charles II og James II

---

⁴⁶⁸ *Impartial Report of the Debates* 1799: 216-217

⁴⁶⁹ *Ibid.*: 549

⁴⁷⁰ Brown 1991: 36-37, Dickinson i Dickinson (red.) 2006: 4

(og sistnevntes katolisisme) gjorde en rekke adelige opprør mot Stuart-regimet. Stattholderen av Nederlandene, William of Orange, og hans kone, Mary, James IIs protestantiske datter, ble invitert til å etterfølge James II som monarker, og det ble opprettet et konstitusjonelt monarki der parlamentet fikk økte fullmakter på bekostning av kongen. En rekke lovstatutter begrenset kongens makt, deriblant Bill of Rights fra 1689 og Act of Settlement fra 1701, som vedtok at bare medlemmer av den anglikanske kirken kunne bli konger (eller dronninger) i England. Den ærerike revolusjonen og innføringen av en begrenset kongemakt sees på som *genesis* innen whig-tolkningen av den britiske historien, og synet på parlamentets overhøyenhet var på mange måter det etablerte konstitusjonelle synet i slutten av det 18. århundret.

Et tredje syn plasserte politisk makt i hendene på folket. Demokratiske tenkere hadde lenge hevdet viktigheten av folkets mening, men fra andre halvdel av 1700-tallet fikk teorien om folkesuverenitet sterke forkjempere i politiske filosofer som Jean-Jacques Rousseau og Thomas Paine. Disse var kritiske både til adelsstyre og monarki, og hevdet at folket fra naturens side hadde rett til å delta i politikken og være med på statlige beslutninger.⁴⁷¹ Selv om folkesuvereniteten ofte ble begrenset av institusjoner som konge, adel og parlament, var det bare stater som styrte ut fra allmennviljen som styrte i henhold til det legitime grunnlaget for maktutøvelse.

En rekke opposisjonspolitikere later til å ha vært inspirert av folkesuverenitetsprinsippet, og la stor vekt på dette i debatten om parlamentets kompetanse. Sheridan kalte folkesuvereniteten "the foundation and security of all free governments upon earth", og et av de viktigste prinsippene i det britiske lovsystemet.⁴⁷² At konge og parlament skulle sitte på all politisk makt ble sett på som et tegn på absolutisme. Jarlen av Abingdon beskrev det slik:

If any ambitious man can be so intoxicated and infatuated as to pronounce, that *all the natural and unalienable rights* of mankind are ceded and forfeited forever, by any *social compact*, made for the support and maintenance of the *people themselves*, I must consequently think him, as fit, if not fitter, for the straight waistcoat, than most other fanatics of the present enlightened age (as it is deemed) we live in.⁴⁷³

---

⁴⁷¹ Hill i *ibid.* 2006: 55; Vincent Macleod i *ibid.* 2006: 115

⁴⁷² *Impartial Report of the Debates* 1799: 132

⁴⁷³ Abingdon, *Constitutional Strictures*, London 1799: 3-4. Bertie Willoughby, jarl av Abingdon, 1740-1799, engelsk politiker. Han var i utgangspunktet en uavhengig, men støttet svært ofte opposisjonen. Han var sterkt kritisk til teorien om parlamentets overhøyenhet, og beskrev denne en gang til Shelburne som "that Hellish Doctrine of an Omnipotency of Parliament." Se innlegget om jarlen av Abingdon på ODNB.

For dem var det hevet over enhver tvil at det irske parlamentet skulle følge folkets vilje,⁴⁷⁴ men problemet ble da hvordan man på best mulig måte skulle kunne samle inn folkets mening. Benjamin Hobhouse mente at den beste løsningen ville være å oppløse parlamentet, for deretter å stille valg til et nytt parlament som hadde som hovedoppgave å stemme på unionsspørsmålet.⁴⁷⁵ Han foreslo derfor å bruke folkeavstemning og direkte demokrati for å styre. Siden folket hadde makten måtte representantene ved parlamentet stemme i henhold til ønskene og interessene til folket i den valgkretsen som hadde valgt dem. Ifølge William Wilberforce Bird var parlamentsmedlemmene bundet av tilliten til de som valgte dem, og derfor pålagt å gi sine stemmer i henhold til deres interesser.⁴⁷⁶ George Tierney valgte derfor å stemme mot den sjette resolusjonen i unionsforslaget, fordi han mente denne brøt med interessene til folk i hans valgkrets.⁴⁷⁷ Opposisjonen forfektet dermed ikke en ren form for folkesuverenitet, da de aksepterte at parlamentet også spilte en viktig rolle i styret av staten. Men de mente allikevel at folket burde få større makt på bekostning av parlamentet og kongen. Hobhouse erkjente at folkesuverenitet potensielt kunne degenerere til anarki, men han mente at de negative følgene av monarki og aristokrati, despoti og slaveri, var langt mer sannsynlige, og langt mindre ønskelige.⁴⁷⁸

Debatten om parlamentets kompetanse springer ut av spenningen mellom to ulike konstitusjonelle prinsipper, som særlig i siste del av 1700-tallet stod i skarp motsetning til hverandre. Det aksepterte og etablerte konstitusjonelle systemet etter den ærerike revolusjon var troen på at det eksisterende lovsystemet hadde sitt opphav i den anglosaksiske perioden på 600- og 700-tallet, og at den ”franske” normanner-invasjonen i 1066 hadde ført til at dette lovsystemet hadde brutt sammen. Den ærerike revolusjonen gjenopprettet ”the ancient constitution”, som la vekt på at parlamentet satt med den ultimate makten i samfunnet.⁴⁷⁹ Motstanderne av ideen om et gammelt lovsystem la på sin side vekt på kontraktteorien, og hevdet at stater ble opprettet ved at alle medlemmene gikk sammen om en kontrakt, som fastslo hvordan staten skulle styres, og hvilke rettigheter styresmaktene skulle ha i forhold til folket. John Locke hadde fremmet dette synet i *Two Treatises on Government* så tidlig som på 1690-tallet, men det var med Jean-Jacques Rousseau og Thomas Paine i andre halvdel av det

---

⁴⁷⁴ *Impartial Report of the Debates* 1799: 139

⁴⁷⁵ *Ibid.*: 233

⁴⁷⁶ *Ibid.*: 253. William Wilberforce Bird, 1758-1836, engelsk politiker og finansmann, og som sin fetter William Wilberforce en motstander av slavehandelen.

⁴⁷⁷ *Ibid.*: 252

⁴⁷⁸ *Ibid.*: 234

⁴⁷⁹ Dickinson i Dickinson (red.) 2006: 5-7

18. århundret at kontraktteorien kom til å få sine fremste ideologiske forkjempere.⁴⁸⁰ På 1780- og 1790-tallet kom kontraktteorien til å bli hyllet av de som så seg undertrykt av et rigid og gammeldags statssystem, og sett på som en teori som fremmet (det mannlige) individets frihet og rettigheter. Samtidig ble teorien fryktet av de som så på parlamentet som en nødvendig moderator mellom konge og folk, og som mente at Rousseaus kontraktteori i siste instans oppfordret til revolusjon.

Regjeringens motforestillinger

Regjeringen protesterte mot opposisjonens argument både på praktisk og ideologisk grunnlag. Blant annet hevdet de at folkesuverenitetsprinsippet ikke bare hadde konstitusjonelle feil ved seg, men at den heller ikke kunne fungere i praksis. For hvordan var det mulig å samle stemmene til hele folket for hver sak som skulle bestemmes?⁴⁸¹ Der Hobhouse hadde bedt om folkeavstemning og direkte demokrati hevdet lord Falkland at folkeavstemninger var ukonstitusjonelle.⁴⁸² Ifølge Spencer Perceval var alle regjeringer drevet ut fra samme prinsipp: representativt demokrati.⁴⁸³

For regjeringssiden var det også viktig å spørre seg hvem som kunne vedta en union hvis autoriteten til det ikke fantes i parlamentet.⁴⁸⁴ Opposisjonens argument om at parlamentsmedlemmene var bundet av ønskene og interessene til de som hadde valgt dem møtte nærmest unison misnøye fra regjeringssiden, som mente at parlamentsrepresentanter var uavhengige mennesker med fri vilje, og at de ikke var tvunget til å følge noen andre interesser enn de som gagnet staten.⁴⁸⁵ Å hevde det motsatte var farlig, fordi en slik tankegang gjorde lokale saker viktigere enn nasjonale, noe som kunne true sikkerheten til hele riket.⁴⁸⁶ Skal vi tro Sylvester Douglas hadde velgerne derfor ”no authority to prescribe to their representatives. To say they have, would have lead to all the mischief which had been so often expressed of it; and it led to that doctrine, the Sovereignty of the People.”⁴⁸⁷

---

⁴⁸⁰ Ibid.: 4-5. Se også Porter 2000: 185-188

⁴⁸¹ *Impartial Report of the Debates* 1799: 143

⁴⁸² Charles John Cary, Viscount Falkland, *Considerations on the competency of the Parliament of Ireland to accede to an union with Great Britain. By the Right Hon. Charles, Viscount Falkland (Considerations on the competency)*, London 1799 NLS: 6. Charles John Cary, vicomte Falkland, 1768-1809, skotsk statsmann. Det har bare en gang blitt holdt en nasjonal folkeavstemning i Storbritannia, og det skjedde i 1973, og handlet om hvorvidt Storbritannia skulle fortsette å være et medlem av EF. Se McLean 2010: 5

⁴⁸³ *Impartial Report of the Debates* 1699: 244

⁴⁸⁴ Se Sir W. Grant i *ibid.*: Douglas i *ibid.*: 686; Falkland, *Considerations on the competency*, London 1799 NLS:

6

⁴⁸⁵ Ibid.: 8

⁴⁸⁶ *Impartial Report of the Debates* 1799: 253

⁴⁸⁷ Ibid.: 686

Regjeringssidens syn på folkesuverenitetsprinsippet var gjennomgående negativt. I 1688 hadde parlamentets makt blitt hevet over både konge og folk, og ingenting kunne begrense denne makten, unntatt parlamentet selv.⁴⁸⁸ Ifølge lord Minto hvilte parlamentets suverenitet på ”the vices and inabilities of all other modes by which the voice of the people can be expressed”,⁴⁸⁹ og han mente med det at et parlamentsstyre var den beste måten å representere folket. Folkesuverenitetsprinsippet ble sett på som en årsak til anarki og nedbrytning av eksisterende autoriteter,⁴⁹⁰ og ved å stille spørsmålsteget ved parlamentets kompetanse fremmet opposisjonen dette anarkistiske systemet som hadde gjort slik skade på det europeiske kontinentet.⁴⁹¹ Regjeringen snudde nå opposisjonens våpen mot dem selv, og hevdet at de eneste i Irland som betvilte det irske parlamentets kompetanse var dr. William James MacNeven, en av lederne av UI, og Edward Lewins, som en periode var UIs ambassadør i Frankrike.⁴⁹² Ifølge Perceval skal MacNeven ha hevdet at bare ”a traitor to his country and his king” kunne mene at det irske parlamentet hadde kompetanse til å stemme for sin egen opphevelse, og Lewins var like negativ til forslaget.⁴⁹³

Igjen kom den anglo-skotske unionen regjeringen til unnsetning. For hvis det engelske og det skotske parlamentet hadde vedtatt en union i 1707, uten å spørre folket i de respektive landene, hvorfor kunne ikke det samme skje nå?⁴⁹⁴ Hvis opposisjonens argument stemte, og parlamentet ikke var kompetent til å vedta en union, ville alle deres andre argumenter, samt hele den britiske stat, falle fra hverandre. Alle de skotske parlamentsmedlemmer som i dag satt i London ville være for usurpatorer å regne,⁴⁹⁵ og alle lover som var blitt vedtatt av det britiske parlament ville på samme måte bli annullert, fordi de ble vedtatt av et ugyldig parlament.⁴⁹⁶ 1782-systemet, som formelt sikret Irlands parlamentariske uavhengighet, ville derfor være ”A nullity – an act of usurpation.”⁴⁹⁷

---

⁴⁸⁸ Ibid.: 608

⁴⁸⁹ Ibid.: 616

⁴⁹⁰ Ibid.: 243

⁴⁹¹ Falkland, *Considerations on the Competency*, London 1799 NLS: 4

⁴⁹² William James MacNeven, 1763-1841, irsk nasjonalist og United Irishman. Han var en av lederne som ble arrestert 12. mars 1798, og satt derfor internert i Skottland under opprøret. Etter at han ble frigjort som følge av Amiens-freden bodde han en periode i Sveits og Frankrike, før han i 1805 emigrerte til Amerika. Han var sterkt kritisk til Pitts forslag om union, noe som kommer fram i *An Argument for Independence* (1799).

Edward Lewins, 1756-1828, irsk nasjonalist og United Irishman. Han dro til Frankrike i 1797 for å forhandle fram en avtale med det franske direktoriet, og ble en av UIs fremste menn der, spesielt etter at Wolfe Tone og Napper Tandy forlot landet i 1798.

⁴⁹³ *Impartial Report of the Debates* 1799: 182

⁴⁹⁴ Se Douglas i ibid.: 687; Falkland, *Considerations on the Competency*, London 1799 NLS: 18

⁴⁹⁵ *Impartial Report of the Debates* 1799: 244

⁴⁹⁶ Falkland, *Considerations on the Competency*, London 1799 NLS: 19

⁴⁹⁷ Clarke, *Appendix to Union or Separation*, London 1799 NLS: 3

I motsetning til opposisjonen var regjeringssiden ute etter å vise at nødvendighet legitimerte politisk handling, og siden unionen ble sett på som nødvendig for sikkerheten og velstanden til det britiske imperiet, var den av den grunn også en politisk legitim handling. ”The essence of all power is necessity – Necessity is the good of society” hevdet James Stanier Clarke,⁴⁹⁸ og et slikt syn forsvarte i så måte unionsforslaget, selv om noen mente det brøt med visse konstitusjonelle prinsipper. Slike prinsipper hadde imidlertid blitt formulert i rolige perioder, og var derfor dårlig tilpasset den spente utenrikssituasjonen som eksisterte på 1790-tallet, da Storbritannia opplevde trusler både innenfra og utenfra. Under slike spesielle forhold ble ”extraordinary remedies” sett på som nødvendige for å bevare sikkerheten og velstanden til alle innbyggerne på de britiske øyer.⁴⁹⁹ Konstitusjonelle prinsipper hadde blitt endret eller oversett ved tidligere anledninger, også da i spente situasjoner, fordi de ble sett på som ufullstendige og ute av stand til å løse eksisterende problemer. Lovene som bestemte den kongelige arvelinjen hadde blitt endret flere ganger, uten at noen hadde hevet et øyebryn.⁵⁰⁰ Slike endringer kunne legitimeres fordi det var behov for dem, og fordi de var formålstjenlige. Ifølge lord Minto burde alt som tjente et formål kunne vedtas av et parlament.⁵⁰¹

5. Union vil føre til sosialt og økonomisk forfall i Irland

Ikke alle opposisjonens argumenter dreide seg om konstitusjonelle prinsipper. Siden jordeiendom var en forutsetning for å sitte i parlamentet ville de jordeierne som ble valgt til det imperiale parlamentet være nødt til å forlate sine eiendommer i lengre perioder av året. Flere anti-unionister, både i Irland og Storbritannia, mente dette ville ha en nedbrytende effekt på det irske samfunnet, både økonomisk og sosialt.⁵⁰² Verdien på jorda ville falle, mindre penger ville bli investert i industri, og antallet arbeidsplasser ville minske. Resultatet ville være økt fattigdom, utflytting og nød, og alle de nedbrytende konsekvenser dette har på et samfunn. Det var allikevel Dublin som mange hevdet ville oppleve størst forfall.⁵⁰³ Fjerningen av parlamentet fra den irske hovedstaden ville være svært nedbrytende for store deler av byens næringsliv, men kanskje spesielt advokatyret. Jurister var overrepresentert blant de 300 irske parlamentsmedlemmene, og disse kombinerte en praksis i Dublin med et

---

⁴⁹⁸ Ibid.: 2

⁴⁹⁹ Falkland, *Considerations on the competency*, London 1799 NLS: 14

⁵⁰⁰ Geraghty, *Second Letter*, London 1799 BL: 55

⁵⁰¹ *Impartial Report of the Debates 1799*: 608

⁵⁰² For Irland, se f. eks. Sir J. Parnell i: *A Report of the Debate in the House of Commons of Ireland (A Report of the Debate)*: 7

⁵⁰³ McDowell 1979: 690

sete i College Green.⁵⁰⁴ Ble unionen vedtatt og parlamentet flyttet, ville disse advokatene måtte gjøre et valg mellom å bli i Dublin, og dermed gi opp alle politiske ambisjoner, eller følge etter parlamentet til London, der de hadde en økonomisk og sosialt usikker framtid i vente.⁵⁰⁵ En regelrett utvandring av jordeiere og jurister var altså det man hadde i vente hvis unionen ble vedtatt.

Ifølge Sheridan var det en nær sammenheng mellom sosialt sammenbrudd og fravær av jordeiere. En av hovedgrunnene til at store deler av det irske folk var fattige og overtroiske var nettopp fordi det var lite kontakt mellom de øvre og de lavere delene av samfunnet. At regjeringen derfor foreslo en "absentee government" som løsning på dette problemet var for Sheridan helt absurd.⁵⁰⁶ Snarere enn å skape fred og økonomisk vekst ville unionen føre til sosial uro og utvandring, både blant rike og fattige. Den ville også skade den økonomiske utviklingen, og derfor hemme velstanden til Dublin, fordi ingen britiske handelsmenn ville være villige til å investere i et usikkert irsk marked (se kapittel 3).⁵⁰⁷

Som vi har sett var et av hovedargumentene til regjeringen at unionen ville ha en positiv innvirkning på den sosiale og økonomiske utviklingen i Irland, og de så på det som usannsynlig at antallet fraværende irske jordeiere ville øke betydelig.⁵⁰⁸ Robert Peel mente at den økonomiske nedgangen som i verste fall kunne skje, ville bli mer enn kompensert av industriveksten landet ville oppleve.⁵⁰⁹ Dublin ville blomstre, ikke forfalle.⁵¹⁰ Beviset for dette fant regjeringen nok en gang i fortiden. En pamflett vedkjente at antallet skotter i England hadde økt (noe som tydet på sterk utvandring), men at det ikke var noen beviser på at dette hadde hatt negative følger for utviklingen i Skottland. Antallet engelskmenn i Skottland var dessuten beregnet til å være tyve ganger høyere enn før 1707.⁵¹¹ Ble utviklingen den samme i Irland, var det liten tvil om at også dette landet ville tjene på å vedta en union.

Det ble også sådd tvil om hvorvidt unionen faktisk ville ha negative følger for advokatyret i Dublin, eller om de positive følgene av unionen ville være større enn de negative. Snarere enn å skade den irske advokatpraksisen ble det hevdet at unionen ville gjøre irske advokater flinkere og bedre innstilt til å gjøre en god jobb enn det de var.⁵¹² Ifølge en

---

⁵⁰⁴ Cooke, *Arguments for and against an Union*, London 1799 BL: 20

⁵⁰⁵ Bolton 1966: 77

⁵⁰⁶ *Impartial Report of the Debates* 1799: 50

⁵⁰⁷ *Ibid.*: 232

⁵⁰⁸ Se Pitt i *ibid.*: 1799: 31; Hawkesbury i *ibid.*: 57; Anon., *Necessity of an Incorporate Union*, London 1799 NLS: 94

⁵⁰⁹ *Impartial Report of the Debates* 1799: 237

⁵¹⁰ *Ibid.*: 703

⁵¹¹ Grey, *Practical Observations*, London 1799 BL: 53

⁵¹² Cooke, *Arguments for and against an union*, London 1798 BL: 21

pamflett skrevet av en britisk advokat var det faglige nivået blant irske advokater lavt, og hvis unionen skapte færre irske parlamentsseter ville dette skape en sunn konkurranse mellom de gjenværende juristene.⁵¹³ Fordi det ville bli vanskeligere å få tilgang til parlamentet, ville de advokatene som hadde politiske ambisjoner måtte jobbe langt hardere for å få denne muligheten. Resultatet ville være at kompetansen blant advokatene ville øke, noe som ville ha positive følger for hele det irske samfunnet.

6. Oppsummering

Som tidligere nevnt sto opposisjonen mot unionen langt svakere i Storbritannia enn den gjorde i Irland, og deres posisjon ble ytterligere svekket da Sheridan fulgte Charles James Fox' eksempel fra to år tidligere, og annonserte at han ikke ville møte opp i parlamentet så lenge unionen ble debattert.⁵¹⁴ Opposisjonen i Storbritannia besto av en høylytt, men ganske liten gruppe politikere, og selv om de fikk vist sin misnøye mot unionsforslaget, hindret deres begrensede antall dem i å argumentere like grundig mot unionen som regjeringssidens hadde gjort for den. Det var allikevel noen som hevdet at unionsdebatten var med på å konsolidere opposisjonen som parti: der antallet regjeringsmotstandere hadde gått ned siden 1794 som følge av oppsplittingen av gruppen rundt Fox, mente forfatteren av *Impartial Report of the Debates* at det den siste tiden hadde skjedd en oppblomstring på opposisjonsbenkene i parlamentet, som han ikke hadde sett maken til siden før 1794.⁵¹⁵ Unionsspørsmålets betydning, dets implikasjoner, både innenriks- og utenrikspolitiske, samt regjeringens metoder og språkbruk for å få det vedtatt, var alle faktorer som trolig lå til grunn for denne konsolideringen.

Der sikkerhet var en rød tråd som gikk gjennom alle regjeringssidens argumenter, var opposisjonens meninger om unionsspørsmålet i stor grad et resultat av en annen holdning til konstitusjonelle prinsipper. De ønsket at politikk skulle drives på en oppriktig måte, der frie valg, ikke bestikkelser og korrupsjon, bestemte utfallet av politiske spørsmål.⁵¹⁶ En slik holdning kan igjen sies å være et resultat av å være i opposisjon kontra regjering. Det moderne, opposisjonelle whig-partiet sprang ut av misnøyen mot George IIIs politiske ambisjoner på 1760-tallet, og det var deres stilling som opposisjon som på mange måter tvang disse politikerne til å organisere seg som et parti. De var sterkt kritiske til det de så på som

---

⁵¹³ Anon. (Alexr Marsden), *Letter from a retired barrister in London to a practicing barrister in Dublin*, London 1799 BL: 7, 11

⁵¹⁴ Se McLean 2010: 81; *Impartial Report of the Debates* 1799: 217

⁵¹⁵ *Ibid.*: vii

⁵¹⁶ Ifølge Boyd Hilton var politisk oppriktighet (political sincerity) en av de viktigste tingene for Fox. Se Hilton 2006: 111

vilkårlig maktutøvelse av konge og regjering, og så forslaget om en anglo-irsk union som et eksempel på denne vilkårligheten. Det at opposisjonen aksepterte prinsippet bak det imperiale argumentet, og erkjente at en videre forbindelse mellom Storbritannia og Irland var nødvendig for begge lands videre sikkerhet, tyder dessuten på at regjeringsmotstanderne, i det minste i unionsdebatten, i liten grad var preget av en ”opposisjon for opposisjonens skyld”-holdning.

Opposisjonen hevdet at tidspunktet for agitasjon av unionsspørsmålet var feil, fordi situasjonen i landet lot følelser råde, ikke fornuft, og fordi en slik agitasjon, i møte med en oppisket nasjonalistisk stemning i Irland, kunne føre til en ny oppblomstring av opprørske holdninger. Opposisjonen var derfor også ute etter sikkerhet, men det som skilte den fra regjeringen var et ulikt syn på hva som ville skape sikkerhet.

Når det gjaldt kritikken av regjeringens metoder ser vi klart at opposisjonens argument er basert på en annen konstitusjonell holdning enn hva regjeringen hadde. En rekke opposisjonspolitikere hevdet at regjeringen i London forsøkte å presse unionsforslaget gjennom begge parlamenter, og at de ville oppnå dette ved en blanding av skremsel og korrupsjon. Tilstedeværelsen av en hærstyrke i Irland ble sett på som en trussel (og dessuten et trekk ved tyranniske regjeringer); det samme ble de vage implikasjonene om at Storbritannia ville oppheve alle økonomiske fordeler Irland hadde fått siden 1779, og at de ville bygge ned store deler av sin militære støtte til Irland, hvis irene fortsatte å motarbeide unionen. Dette var stikk i strid med regjeringens ønske om økt sikkerhet for Irland og imperiet, og sannsynligheten for at Storbritannia faktisk ville gjennomføre noe slikt er relativt liten, men allikevel kan trusselen sees på som en nødvendig bløff fra regjeringens side for å skremme den irske opposisjonen til føyelighet. Myndighetenes tilbakeholdenhet om informasjon i de tidlige fasene av opprøret, og deres motvillighet til å undersøke årsakene til det (utover å skylde på franske doktriner) bygde opp under opposisjonens misnøye overfor det de så på som en vilkårlig regjering, som ikke tok hensyn til folkets mening. Ordbruken opposisjonen benyttet seg av kom tett opp til den klassiske republikanske retorikken, og dens fokus på korrupsjon og dygd. Opposisjonen fortsatte derfor en politisk tradisjon som sammenhengende hadde eksistert siden 1760-tallet, men som også tidligere hadde blomstret opp i perioder med sterk partipolitisk rivalisering.

Argumentet om at 1782-systemet var en endelig avtale, som dermed hindret videre endringer i forholdet mellom Storbritannia og Irland, var i utgangspunktet et argument som baserte seg både på sikkerhetsmessige og konstitusjonelle spørsmål. Det irske parlamentet etter 1782 var på mange måter symbolet på det uavhengige Irland, og det ble derfor påpekt at et angrep på denne avtalen var et angrep på den irske nasjonalfølelsen. Imidlertid falt det

nasjonale aspektet ved dette argumentet tidlig ut, og det ble mer en diskusjon om hvorvidt de som hadde vedtatt 1782-avtalen hadde ansett den som endelig. For opposisjonen var det ingen tvil om at dette var tilfellet; for regjeringssiden hadde 1782-avtalen snarere blitt ”dictated by the spirit of momentary popularity, and was not founded on the solid interests of the country.”⁵¹⁷ En prekær situasjon hadde skapt et behov for en endring i forholdet mellom Storbritannia og Irland i 1782; 1798-opprøret hadde, ifølge regjeringssiden, vist et større behov for en tettere forbindelse mellom landene. Dundas sammenlignet opposisjonens argument med å bokse med sin egen skygge.⁵¹⁸

Spørsmålet om parlamentets kompetanse til å stemme for sin egen opphevelse var det argumentet som i størst grad rokket ved etablerte konstitusjonelle aspekter, fordi det stilte spørsmålsteget ved hvor den politiske makten i samfunnet lå. Der den ærerike revolusjonen, ”that fountainhead of authority”,⁵¹⁹ hadde plassert makten hos de jordeiende klassene i parlamentet, hevdet flere opposisjonspolitikere at parlamentet i for liten grad tok hensyn til folkets ønsker. George Tierney nektet å stemme for den sjette resolusjonen i unionsforslaget fordi han mente den brøt med ønskene til de som hadde valgt ham, og Benjamin Hobhouse fremmet folkeavstemning og direkte demokrati som den beste måten å styre i henhold til folkets interesser. Også dr. Laurence mente at det å bruke den offentlige opinion ville gi regjeringen nye impulser,⁵²⁰ men han var sterkt kritisk til teorien om folkesuverenitet, som han kalte ”That itch [that] was the first symptom of the epidemic that raged through Europe.”⁵²¹

Det var også den generelle holdningen til en nær samlet regjeringsside. Ifølge lord Auckland var opposisjonens argument om parlamentets manglende kompetanse ”exploded in the beginning of this century” fordi det var en etablert doktrine at makten skulle ligge i parlamentet, ikke i folket.⁵²² Folkestyre ledet uunngåelig til anarki, og selv om dette ikke skulle være tilfelle, var det ingen praktisk måte å samle inn meningene til folket på. Ved å henvise til den kjente britiske juristen Sir William Blackstone fikk regjeringen dessuten en juridisk autoritet på sin side, som hevdet at makten lå i parlamentet, og ikke i folket.⁵²³ Hvis det irske parlamentet manglet kompetanse til å stemme for sin opphevelse hadde det skotske parlament gjort det samme. Den anglo-skotske unionen var dermed for ”null-and-void” å

---

⁵¹⁷ *Parl. Reg.* 1799: 615

⁵¹⁸ *Impartial Report of the Debates* 1799: 118

⁵¹⁹ *Ibid.*: 204

⁵²⁰ *Ibid.*: 188

⁵²¹ *Ibid.*: 204

⁵²² *Ibid.*: 528

⁵²³ *Ibid.*: 441. Sir William Blackstone, 1723-1780, engelsk dommer og juridisk forfatter. Hans mest kjente verk, *Commentaries on the Laws of England*, kom ut mellom 1765 og 1769.

regne, og alle lover vedtatt siden 1707 måtte derfor være ugyldige. Hvis parlamentet manglet kompetanse, var 1782-systemet ugyldig.⁵²⁴

Der de aller fleste av opposisjonens argumenter handlet om, eller i det minste kom inn på konstitusjonelle aspekter ved den foreslåtte unionen, fryktet de også at en lovgivende union ville føre til fraflytting fra Irland, særlig blant de jordeiende klassene som hadde politiske ambisjoner. Dette ville ha både sosiale og økonomiske følger. Når jordeierne var fraværende store deler av året ville jordeiendommene deres ligge brakke og ukultiverte, noe som ville føre til at jordverdien falt. Samværet mellom fattig og rik i Irland ville bli mindre enn det allerede var, og de lavere klassene ville forbli i en tilstand av overtro og fattigdom, der revolusjonære doktriner fikk gode vekstvilkår. Dublin, som mistet sitt parlament, ville kanskje bli hardest rammet, og dette ville særlig gå ut over advokatstanden i byen, som utgjorde en betydelig del av de 300 parlamentsmedlemmene som satt i College Green.⁵²⁵ Regjeringen svarte på dette argumentet med å hevde at fraflytningen ville bli mindre enn den hadde blitt spådd av opposisjonen, og at de negative følgene unionen ville ha ville bli mer enn kompensert for av de positive følgene den ville ha. Snarere enn sammenbrudd ville Dublin oppleve vekst, og istedenfor et forfall ville kompetansen til irske advokater øke, da de nå ville møte større konkurranse, noe som tvang dem til å være mer flittige.

---

⁵²⁴ Ingen påpekte det, hverken blant regjeringen eller opposisjonen, men hvis 1707-unionen var ugyldig var Declaratory Act av 1720 det samme. I 1782 ville man da ha opphevet en lov som i utgangspunktet aldri juridisk sett hadde trådt i kraft.

⁵²⁵ En irsk karikaturtegning, med tittelen "Union Street – or ease and Plenty", framstiller Dublin etter unionen som en overgrodd og fattig by, der geiter spiser ugresset som vokser på statuen av William III. Kunstneren er ukjent. Se Plate 21 i Keogh & Whelan (red.) 2001

Kapittel 5. Konklusjon

Våren 1800 vedtok tilslutt det irske parlamentet å vurdere unionsforslaget, og de aksepterte da Pitts unionsresolusjoner, dog i noe forandret form. En rekke økonomiske konsesjoner ble lagt til den sjette resolusjonen, som omhandlet handelsforholdet mellom landene. Pitt godtok alt.⁵²⁶ Unionen var for viktig for imperiet til at han risikerte at den møtte på problemer i Irland.⁵²⁷ Unionen mottok Royal Assent 2. juli 1800, og trådte i kraft 1. januar 1801. Det nye året førte dermed med seg en ny statsdannelse – United Kingdom of Great Britain and Ireland. Det irske parlamentet ga fra seg sine lovgivende rettigheter, og hundre irske parlamentsrepresentanter ble innlemmet i det nye imperiale parlamentet, som hadde sitt første møte 22. januar.⁵²⁸

Gjennomføringen av unionen hadde møtt hindringer, men var nå tilslutt et faktum. Pitt hadde imidlertid antydnet at han ville følge opp unionen med å forbedre katolikkenes sivile og politiske situasjon, og det var her de store problemene begynte. Da nyheten om regjeringens planlagte forslag om katolsk emansipasjon nådde George III, svarte han med sinne og vantro. Den britiske Lord Chancellor Loughborough,⁵²⁹ sammen med den irske Lord Chancellor Clare,⁵³⁰ hadde overbevist kongen om at katolsk emansipasjon ville være et brudd på hans kroningsed fra 1760. Dundas, en sterk forkjemper for katolikkenes rettigheter, forsøkte å snakke fornuft i kongen, men fikk til svar at ”I shall consider every man who supports that measure as my personal enemy.”⁵³¹ Pitt, som var i en ekstremt presset situasjon, fikk et nervøst sammenbrudd, og kort etter fikk også kongen et nytt anfall av sinnssykdom, som gjorde den politiske situasjonen i landet usikker. Pitt så nå ingen annen mulighet enn å trekke seg fra posten som regjeringssjef, og han ble fulgt i politisk eksil av nesten hele sin regjering. Tidligere Speaker i Underhuset, Henry Addington, ble ny statsminister, og satt i tre år, før Pitt på ny ble beordret til å ta over roret.

---

⁵²⁶ *The Parliamentary Register; or, History of the Proceedings and Debates of the Houses of Lords and Commons (Parl. Reg.)* 1800: 3-8

⁵²⁷ McLean 2010: 80

⁵²⁸ Beckett 1967: 129

⁵²⁹ Alexander Wedderburn, jarl av Rossllyn, kjent som Lord Loughborough, 1733-1805, skotsk politiker og statsmann. Lord Chancellor var medlem av regjeringen, med ansvar for at britiske ”courts of law” ble drevet effektivt og uavhengig.

⁵³⁰ John Fitzgibbon, jarl av Clare, 1748-1802, irsk politiker og statsmann.

⁵³¹ Sitert i Fry 1992: 238

Unionens bakgrunn

Et av målene med unionen hadde vært å få en slutt på den sekteriske uroen mellom katolikker og protestanter i Irland, for dermed å øke sikkerheten til det britiske imperiet. På dette punktet var unionen helt mislykket. Snarere enn å forene de to religiøse gruppene hadde unionen forverret forholdet, og den sekteriske uroen fortsatte, spesielt i perioder med økonomisk nedgang. Den første alvorlige reaksjonen på unionen viste seg allerede i 1803, da Robert Emmet⁵³² gjorde opprør mot den dårlige britiske behandlingen av Irland. Den anglo-irske unionen hadde blitt en protestantisk union, som forsvarte posisjonen til den anglikanske eliten i Irland. Katolikkene hadde blitt snytt for politiske rettigheter, og de vendte dermed ryggen mot den britiske regjeringen, og utviklet sin egen irske nasjonalidentitet, der katolisisme var den fremste identitetsskaperen. Sammensmeltingen av UI og Defender-bevegelsen på 1790-tallet kom til å prege den irske republikanismen slik den utviklet seg på 1800-tallet, og republikanisme og irsk-katolsk nasjonalisme ble så godt som synonyme i løpet av det 19. århundret.⁵³³ Defender-bevegelsen hadde vært bærere av en gryende kulturnasjonalisme, og hadde lagt stor vekt på tradisjonell irsk kultur, fra tiden før innvandringsbølgene fra England og Skottland etter reformasjonen.⁵³⁴ Vi finner igjen disse impulsene i den irske nasjonalismen som utviklet seg på 1800-tallet, og som krevde utvidede politiske rettigheter, både i og utenfor parlamentet.⁵³⁵ At parlamentet i 1829 vedtok en lov om katolsk emansipasjon kom for sent, og katolsk nasjonalisme kom til å prege det videre forholdet mellom Storbritannia og Irland gjennom det 19. århundret, fram til opprettelsen av den irske Fristaten i 1922, og etter dette i Nord-Irland.

Ønsket om en union vokste ut av en rekke ulike faktorer på slutten av 1700-tallet. Storbritannias deltakelse i frigjøringskrigen i Amerika, samt en europeisk storkrig mot Frankrike og Spania på slutten av 1770-tallet, viste hvor sårbar Irland var. Krigen mot det revolusjonære Frankrike på 1790-tallet begynte også dårlig, og flere politikere ble nå oppmerksomme på at den løse forbindelsen mellom Irland og Storbritannia kunne virke forlokkende for fremmede makter, som ønsket å slå en kile mellom de to kongerikene, for

---

⁵³² Robert Emmet, 1778-1803, irsk nasjonalist. Hans rolle i, og endelikt som følge av, det irske opprøret i 1803, ga ham en sentral posisjon i irsk nasjonalisme. Hans siste ord ved galgen 19. september gjorde ham til en martyr i den irske nasjonalistiske tradisjonen: "Let no man write my epitaph [...] and when I am prevented from vindicating myself, let no man dare to calumniate me. Let my character and my motives repose in obscurity and peace, till other times and other men can do them justice; *Then* shall my character be vindicated. *Then* may my epitaph be written." Se ODNBs innlegg om Robert Emmet; Bew 2007: 68-74

⁵³³ Elliot i Dickson, Keogh & Whelan (red.) 1993: 231

⁵³⁴ Whelan i *ibid.*: 273-274

⁵³⁵ For kampen om katolsk emansipasjon se Jackson 2010: 36; for utviklingen av Irish Republican Brotherhood/Fenian Movement se Bew 2007: 245-246; for Home Rule se Jackson 2003: 9

med det å svekke det britiske imperiets makt. Tre franske invasjonforsøk på slutten av 1790-tallet viste den britiske regjeringen hvor følsomt dens grep på Irland var i det nåværende systemet. Den interne situasjonen i landet var heller ikke bra. Økonomiske nedgangstider, som følge av at krigen avbrøt handelen, skapte grobunn for radikale tanker. Tankegods fra både den amerikanske og den franske revolusjonen førte til etableringen av en rekke forskjellige politiske grupperinger i Irland, som krevde ulik grad av politiske, økonomiske og religiøse konsesjoner. Den amerikanske revolusjonen var formativ for etableringen av de irske frivillige, som spilte en sentral rolle både i frihandelskonsesjonene av 1779-80 og den parlamentariske uavhengigheten i 1782, og på samme måte var Theobald Wolfe Tone og flere av UIs ledere sterkt inspirert av revolusjonen i Frankrike. Den britiske regjeringen fryktet innflytelsen fra disse ekstraparlamentariske grupperingene, og vedtok en rekke tiltak som hadde som formål å undertrykke dem, og fjerne grunnlaget for at slike tanker kunne spre seg. Disse vedtakene virket imidlertid mot sitt planlagte formål. I stedet for å undertrykke de ulike grupperingene ble de presset under jorden, gjort mer radikale, mer hemmelige, og mer voldelig, noe som tilslutt drev dem i armene til det franske direktoriet. UIs opprør i 1798 var kulminasjonen av denne prosessen, men irsk radikalisme døde ikke med Theobald Wolfe Tone, noe Emmet's Riots viste fem år senere.

Jeg har tidligere nevnt at regjeringen så det som nødvendig å fremme forslag som økte imperiets sikkerhet, og det virker hevet over enhver tvil at krigene og revolusjonene i de siste 25 årene av det 18. århundret var en svært viktig drivkraft for hvorfor den britiske regjeringen fremmet forslaget om union. Pitt la flere ganger fram et ønske om at unionen skulle øke forsvarsevnen og dermed sikkerheten til både Storbritannia og Irland. Ble forholdet mellom landene styrket, ville britene ikke lenger trenge å frykte at Irland ble invadert av fiendtlige stater. Overføringen av "the blessings of British life" ville dessuten fjerne misnøyen som skapte grobunn for slike revolusjonære politiske grupperinger, og som truet stabiliteten til det britiske imperiet.

Det politiske forholdet mellom landene ble på samme måte sett på som et svakt ledd i kjeden. Opprettelsen av et formelt uavhengig irsk parlament i 1782 gjorde at forbindelsen mellom Storbritannia og Irland ble redusert til en de facto personalunion, der kongen var den eneste formelle fellesnevneren mellom landene. De konstitusjonelle debattene under George III's første tilfelle av sinnssykdom viste hvor ustabil dette forholdet var, og denne faktoren må ha veid tungt i Pitts hode når han vurderte en inkorporerende union som løsning på problemet. Etableringen av et eget anglikansk patriot-parti i Dublin, som ville bevare sin uavhengighet fra britisk innflytelse, men som allikevel var avhengig av britisk militærmakt både mot indre

og ytre fiender, var også et problem fordi de ofte hadde andre interesser enn de britiske myndighetene. Patriotenes eksklusive posisjon bidro også til blokkdannelse i Irland, mellom de med og de uten adgang til parlamentet. En pamflett tilskrev det anglikanske aristokratiet svært mye av skylden for den interne situasjonen i Irland: ”*Ascendancy*, Sir! I detest, I abhor the very word; it fills me with horror when I reflect on the profusion of blood and tears which it has so often caused to flow [...] *Ascendancy* is a term appropriate to the tyrannic government of faction, and it is well adapted to the Constitutions of Republican France”.⁵³⁶ Den løse forbindelsen mellom Storbritannia og Irland, og den eksklusive irske politiske eliten, var to politiske årsaker til at regjeringen ønsket union.

Irland slet økonomisk på 1780- og 1790-tallet. Selv om frihandelskonsesjonene i 1779 og 1780 førte til en viss økonomisk vekst, var denne begrenset til de nordlige delene av Irland, og forbeholdt middelklassen. Den store majoriteten av den irske befolkningen var fremdeles fullstendig avhengig av jordbruket, og derfor svært utsatt for uår. Irland hadde en tradisjon for voldelige opprør knyttet til jordbruket, og landet opplevde flere perioder med ressursknapphet i løpet av 80- og 90-tallet. I slike perioder blomstret de hemmelige selskapene. Defender-bevegelsen og Peep o’ Day Boys vokste for eksempel fram i 1784, etter en sann ”winter of discontent” der mer enn tjue tusen mennesker i Dublin gikk på fattigstøtte. Nød skapte grobunn for de revolusjonære tankene som ble importert fra Amerika og Frankrike, og ofte var slike tanker bare en utløsende faktor for latent misnøye i befolkningen.

Politisk og økonomisk misnøye forsterket ofte også religiøse skiller. Etter hvert som den britiske regjeringen så verdien av den katolske befolkningen som en rekrutteringsbase for soldater, begynte en gradvis prosess av politisering av katolikkene. Avlastningslover i 1778 og 1782 skapte en forventning om at fulle politiske rettigheter ikke var langt unna. Avlastningsloven av 1793 fjernet alle tidligere restriksjoner, med unntak av muligheten til å sitte i parlamentet. Parallelt med katolikkenes gradvise emansivering svarte den anglikanske befolkningen med å bygge en stadig tettere mur om seg selv og sin privilegerte posisjon. I løpet av 1790-tallet forfalt forholdet mellom katolikker og protestanter mer og mer, ettersom katolikkene krevde utvidede politiske og sosiale rettigheter, mens protestantene forsøkte å tegne et bilde av katolikkene som en fiende av staten. Fitzwilliam-affæren kom i så måte på et svært ugunstig tidspunkt, og den førte til at forholdet mellom de to gruppene opplevde et ytterligere sammenbrudd. Pitt hadde lenge sett på en union som den eneste måten å forene Irlands katolikker og protestanter om samme sak. Allerede i 1792 luftet han tanken for den

---

⁵³⁶ Anon., *The Catholic question considered*, London 1800 BL: 36

irske visekongen, lord Westmorland, for "how the violence of both parties may be turned on this occasion to the advantage of England".⁵³⁷ George III's nei til katolsk emansipasjon ødela imidlertid alle muligheter til å forbedre forholdet mellom anglikanere og katolikker i Irland.

Slik var forholdene på de britiske øyene da UIs opprør brøt ut. På en side var dette en hendelse som gjorde vondt verre: krigen mot Frankrike gikk dårlig, den første koalisjonen hadde kollapset, og Pitt begynte å kjenne følgene av å ha vært konstant overarbeidet i nesten 15 sammenhengende år som statsleder. Et opprør i Irland på toppen av alt dette var på mange måter det siste ønskelige. På den annen side ga opprøret også en mulighet til å reparere det hanglende anglo-irske forholdet. "[T]he thing in Ireland may be of the happiest consequences to that country" skrev Dundas i et brev til lord Spencer.⁵³⁸ Argumentene regjeringen brukte må sees i lys både av tilstanden før, og situasjonen som unionsforslaget vokste ut av.

Argumenter og drivkrefter – Regjeringssiden

Unionen var et resultat av ønskene til den politiske eliten i Storbritannia. Den ble utformet av den britiske regjeringen, og deretter debattert og vedtatt av det britiske parlamentet. I motsetning til den anglo-skotske unionen, der regjeringsskommisjoner fra begge land formulerte en gjensidig akseptert avtale, ble den anglo-irske unionen utarbeidet fra et klart britisk ståsted. De gangene det ble tatt hensyn til irske ønsker skjedde dette fordi regjeringen ikke ville at irsk misnøye skulle sette forslaget i fare. Regjeringen ønsket større sikkerhet for det britiske veldet, og forsto at en tettere forbindelse mellom Storbritannia og Irland var den eneste måten å fjerne alle de feilene som hadde oppstått de siste 25 årene.

Studiet av unionen er derfor definitivt en studie av høypolitikk. Patrick Geoghegan har imidlertid påpekt at forståelsen av høypolitikk like mye handler om forståelse av karakter, og da fortrinnsvis karakteren til de ledende aktørene som formulerte og sterkest argumenterte for unionen.⁵³⁹ William Pitt hadde, da unionen trådte i kraft, sittet som statsleder i 17 år, og hadde i løpet av denne perioden opparbeidet seg stor politisk makt i parlamentet. Slik en rekke lengesittende statsledere hadde gjort før ham satt også Pitt i Underhuset, og der var regjeringen ytterligere representert ved Dundas fra 1788 og Windham fra 1794.⁵⁴⁰ Dette ga Pitts kabinett større innflytelse over Commons enn hva tidligere regjeringer hadde hatt, siden

---

⁵³⁷ Sitert i Geoghegan 1999: 4

⁵³⁸ Sitert i Fry 1992: 235. George John, jarl av Spencer, 1758-1834, engelsk politiker og samler av bøker.

⁵³⁹ Geoghegan 1999: ix

⁵⁴⁰ I tillegg satt William Grenville, Pitts fetter, i Underhuset fram til 1790. Det året ble han imidlertid tilbudt en adelstittel og flyttet opp til Overhuset. Grenville (1759-1834) var innenriksminister en kort periode mellom 1789 og 1790, utenriksminister mellom 1791 og 1801, og deretter statsminister i den kortlivede Ministry of All the Talents, 1806-1807.

de hovedsaklig hadde vært representert i Overhuset. Selv om han manglet en stor personlig skare av følgesvenner, var Pitts taleevner til stor hjelp for å skape et flertall for regjeringens politikk i Underhuset.⁵⁴¹ Lord Grenville kontrollerte resten av regjeringen i Overhuset, og sikret Pitt støtte derifra. Selv om forholdet til George III hadde begynt å skranke på slutten av 1790-tallet, og selv om det var uenighet rundt en del strategiske valg mellom regjeringens tre mektigste menn Pitt, Dundas, og Grenville,⁵⁴² spilte allikevel Pitt en stor rolle både i formuleringen og argumenteringen for unionen. Det er derfor viktig å forstå Pitt for å kunne forstå hva unionen skulle løse.

Det britiske imperiet veide tyngst i Pitts tanker. Hans følelse av plikt overfor Storbritannia og imperiet lå til grunn for så godt som alle hans politiske beslutninger, inkludert unionen.⁵⁴³ Alt som økte imperiets sikkerhet og velstand ble sett på som nødvendige politiske handlinger. En pamflett fra 1799 oppsummerte på mange måter Pitts politiske syn når den hevdet at "All constitutions, and charters, and laws, are varied in their constructions, either by *imperious necessity* or *concurring circumstances*."⁵⁴⁴ Hans politiske valg ble ikke drevet av definerte politiske prinsipper, men snarere en pragmatisk tilnærming til hver enkelt sak når den oppsto.⁵⁴⁵ Pitts drivkraft var imperiet, og alt som gagnet imperiet ble derfor ansett som politisk legitimt. Han tok de beslutningene han gjorde fordi han mente at det ville være til det beste for det britiske imperiet.

Ønsket om å fremme imperiets sikkerhet og velstand preget derfor i høy grad regjeringens argumenter, spesielt etter at det irske parlamentet hadde stemt mot vurderingen av kongens tale i slutten av januar 1799. Regjeringssiden benyttet seg av to argumentasjonsgrep for å overbevise den irske politiske eliten om at den ville tjene på unionen. Selv om unionen skulle tjene imperiet, var det like viktig å vise at den også ville styrke Irland. "[T]hough we wish to make Great Britain greater" sa Pitt våren 1800, "we are equally desirous to make Ireland keep pace with our strength, with our resources, with our prosperity, and with our greatness".⁵⁴⁶ Regjeringen framstilte derfor forholdet mellom Storbritannia og Irland som et med felles skjebne, en følelse som ble forsterket av den geografiske nærheten mellom landene. "No man", hevdet lord Lansdowne, "could look at a map without seeing how extremely advisable it was that Great Britain and Ireland should

---

⁵⁴¹ Ehrman 2004: 481-482

⁵⁴² Fry 1992: 209

⁵⁴³ Geoghegan 1999: 220

⁵⁴⁴ Joseph Cawthorne, *An hasty sketch of Mr Pitt's celebrated administration, most respectfully inscribed to the right honourable Lord Auckland (An hasty sketch)*, London 1800 BL: 45, min utheving.

⁵⁴⁵ Brown 1991: 57

⁵⁴⁶ *Impartial Report of the Debates* 1800: 384

consolidate their strength; the one island is a security to the Eastern coast of the other, and the other island a security to the western coast of the former.”⁵⁴⁷ Referanser til den britiske nasjonalfølelsen ble hyppig brukt i regjeringsretorikken for å bygge opp under følelsen av fellesskap mellom de to landene. Krigen mot Frankrike, et land som representerte den totale motsetningen til Storbritannia, forsterket denne følelsen av felles skjebne. George Rose skrev blant annet: ”The prosperous state of the empire which affords the power, furnishes also the motive for continuing the contest; a contest, the support of which to a succesful issue is to secure the enjoyment of every national advantage, and to protect us from the infliction of every national calamity.”⁵⁴⁸

Det andre argumentasjonsgrepet var å appellere til irenes ambisjoner. Regjeringen framstilte unionen som den beste måten Irland kunne oppleve storhet på, og, som Dundas sa det, få sine stemmer ”extend[ed] to every corner of the world.” Implisitt i dette argumentet lå imidlertid også en oppfatning om at Irland var avhengig av Storbritannia for å oppnå storhet, og at en fortsettelse av 1782-systemet ville ende med splittelse fra den britiske staten. Separasjon ville være kroken på døren både for imperiet og Irland, fordi Irland, på grunn av sin størrelse, befolkning og grad av sivilisasjon fra naturens side var avhengig av forbindelse med en sterkere stat for å eksistere. For irene sto valget mellom slaveri under Frankrike eller frihet under Storbritannia. Kun ved å knytte Irland til det britiske imperiet ville begge sider oppnå økt sikkerhet, økt velstand, og økt ro.

Tyngden i regjeringens politiske argument, som baserte seg på at etableringen av et felles lovverk i både Storbritannia og Irland ville ha positive følger for begge land, er hentet både fra britisk nasjonaltenkning, og den rådende opplysningstenkningen. Mange samtidige så på den britiske konstitusjonen som den ypperste i verden, og den ble ofte trukket fram som årsaken til det britiske imperiets styrke. Britisk lov ble regnet for å ha en forbedrende og siviliserende effekt på mennesker som levde under andre, og derfor mindre utviklede lovsystemer, slik som det irske. Opprettelsen av et felles lovgivende organ for begge land ville derfor virke siviliserende på det irske folk, noe som ville fjerne intern misnøye, og hindre utviklingen av en irsk nasjonalfølelse som var fiendtlig til Storbritannia. Den britiske nasjonalismens misjonistiske egenskaper, som på 1800-tallet kom til å legitimere den britiske imperialismen, ble brukt som argument for at gjennomføringen av en lovgivende union mellom Storbritannia og Irland ville ha positive følger for Irland. Et slikt syn trakk inspirasjon fra opplysningstenkningen, som blant annet la vekt på begreper som forbedring

---

⁵⁴⁷ Ibid.: 526

⁵⁴⁸ Rose, *A brief examination*, London 1799 BL: 75

(improvement) og framskritt (progress). Et enhetlig lovverk ville forbedre forholdene i Irland, noe som lå til grunn for politisk, økonomisk og sosialt framskritt. Det politiske argumentet avslører samtidig også et svært negativt britisk syn på Irland, og en rekke opposisjonspolitikere kritiserte regjeringen for dette.

De positive økonomiske følgene unionen ville ha for Storbritannia og Irland var på samme måte inspirert av denne opplysningstenkningen. Regjeringen fryktet at økonomisk misnøye ville skape grobunn for radikal tenkning, og argumenterte derfor for at en tettere økonomisk forbindelse mellom landene også ville forbedre de sosiale forholdene i Irland. Også denne gangen gikk et ønske om økt sikkerhet gjennom hele argumentet.

Dette argumentet samlet på mange måter opp i seg flere aspekter ved de andre argumentene for unionen. En tettere økonomisk forbindelse ville som nevnt heve velstanden og sikkerheten til det britiske imperiet. Samtidig var irene avhengige av at det eksisterte et enhetlig lovverk mellom de to rikene for å oppfordre til britisk investering i Irland. Den religiøse splittelsen i landet bidro også til å gi det økonomiske argumentet viktighet, fordi størstedelen av de fattigste bøndene var katolikker. Økonomisk misnøye kunne derfor fort ta form av sekterisk uro.

Regjeringen kunne bevise at unionen ville ha positive økonomiske følger ved å henvise til den skotske økonomen Adam Smith, som hadde en nær forbindelse til Henry Dundas og, via han, til Pitt. Dundas så blant annet på økonomisk krigføring som den beste måten å overvinne trusselen fra Frankrike på;⁵⁴⁹ unionen med Irland må i så måte også forstås i denne sammenhengen. Allikevel bør ikke det økonomiske argumentet overvurderes. Mange mente at de økonomiske følgene av unionen ville være viktige for Irland; for andre hadde de sekundær betydning. George Rose skrev blant annet: "What tariff shall settle the difference between national independence and inexorable tyranny? – between personal liberty and requisitions, prisons, and murder? – between the blessed comforts of religion and the gloomy despair of atheism?"⁵⁵⁰ lord Lansdowne mente likeledes at han "had no invincible attachment to indigo or sugar, but that he had to the *Habeas Corpus* Act and the trial by jury."⁵⁵¹

Pitt var en svært verdslig mann i en relativt verdslig tidsperiode, og flere av hans nærmeste regjeringsskolleger var heller ikke spesielt gudfryktige menn.⁵⁵² De var drevet av

---

⁵⁴⁹ Fry 1992: 209

⁵⁵⁰ Rose, *A brief examination*, London 1799 BL: 77

⁵⁵¹ *Impartial Report of the Debate* 1799: 453

⁵⁵² Se Palmer 1989: 192; Geoghegan 1999: 93; Hilton 2006: 191. Selv om den såkalte "evangelical revival", en ortodoks bevegelse innen den anglikanske kirken, begynte å bre seg i perioden, hadde den politiske eliten foreløpig gått relativt fri for dens påvirkningskraft. Med unntak av William Wilberforce var det få parlamentsmedlemmer som var uttalte "evangelicals". Se *ibid.*: 174-184.

opplysningstenkningens fokus på fornuft, og tolket opprøret i 1798 som et resultat av jakobinske påvirkninger, ikke katolske prinsipper. Dette ligger med all sannsynlighet til grunn for at Pitt, og en rekke andre på regjeringssiden, klarte å skille det religiøse aspektet ved de irske katolikkene fra det politiske, noe som gjorde at han så på katolsk emansipasjon som nødvendig fra et sikkerhetspolitisk ståsted. Den spente situasjonen i Irland var et resultat av at den politiske styringen av landet lå i hendene på en liten gruppe mennesker som hadde en annen religiøs oppfatning enn resten av befolkningen. Det ble derfor klart at denne minoriteten ikke lenger kunne legitimere sin privilegerte posisjon i den irske politikken.⁵⁵³ Ga regjeringen fulle politiske rettigheter til katolikkene ville det bidra til å øke deres følelse av lojalitet til den britiske staten. Samtidig ville det få slutt på den sekteriske uroen som lenge hadde plaget Irland, og som truet den interne sikkerheten i det riket.

Det religiøse spørsmålet var også det som i størst grad brøt med etablerte politiske linjer. Folk som i utgangspunktet var imot regjeringens union, så ingen problemer med å støtte et forslag om katolsk emansipasjon, og vice versa. Lord Holland, på ingen måte en venn av unionen, hevdet for eksempel at "The emancipation of the Catholics [...] appeared a measure absolutely necessary to tranquilize men's minds in Ireland".⁵⁵⁴ Det religiøse argumentet var derfor også drevet av ønsket om og nødvendigheten av økt sikkerhet for det britiske imperiet. Grunnet den anglo-irske elitens motvilje mot katolsk emansipasjon ble denne ikke knyttet eksplisitt til unionsforslaget. Unionen forble formelt en protestantisk union, men Cornwallis og Castlereagh ga lønnlige løfter til den katolske eliten om at også deres ønsker ville bli ettergitt hvis de ga sin støtte til unionsforslaget.

Selv om opplysningstenkningen la stor vekt på framtiden, sluttet ikke samtidige politikere å hente inspirasjon og legitimitet i fortiden. Idealiseringen av det antikke Sparta hadde gradvis blitt skiftet ut til fordel for det mer kommersialiserte Athen, og visse romerske politikere hadde mistet noe status på grunn av sine republikanske sympatier, men den britiske eliten levde allikevel i stor grad, da som nå, i fortiden. Unionsdebatten var intet unntak. Parallellene til den anglo-skotske unionen i 1707 var mange og lette å utnytte. Også da skulle unionen hindre farene for invasjon utenfra, og opprør innenfra. Det politiske forholdet mellom England og Skottland før 1707 hadde vært usikkert, slik det nå var mellom Storbritannia og Irland. En union hadde vært løsningen i 1707; regjeringen regnet med at det samme ville være tilfelle i 1801. Den anglo-skotske unionen hadde dessuten ført til en enorm økonomisk og kommersiell vekst i Skottland i løpet av det snaue hundreåret som hadde gått etter at den var

---

⁵⁵³ Bew 2007: 55

⁵⁵⁴ *Impartial Report of the Debates* 1800: 521.

gjennomført. Anerkjente økonomer som Adam Smith gikk god for at det samme ville skje i Irland, hvis de vedtok unionen. Når det gjaldt det religiøse spørsmålet kom imidlertid den skotske presedensen til kort. Som en del av unionsplanen i 1707 fikk Skottland beholde sin statskirke, den presbyterianske Kirk, som representerte størstedelen av den skotske befolkningen. Skottland hadde også en stor katolsk befolkning, men ikke på langt nær den samme andelen som i Irland. Løsningen på det religiøse spørsmålet i Skottland var med andre ord uappliserbart til Irland.

Pitt representerte en politisk tradisjon som en del senere historikere ofte har beskrevet som ”tory”.⁵⁵⁵ For å forstå de politiske drivkreftene i det britiske samfunnet på 1700-tallet bør noen ord og uttrykk beskrives litt klarere. Uttrykkene ”whig” og ”tory” ble første gang brukt under Exclusion Crisis mellom 1678 og 1681, og da som nedlatende betegnelser på motstandergruppen i parlamentet. Whig var opprinnelig et navn på skotsk-presbyterianske banditter, men ble brukt for å beskrive den såkalte ”country”-fraksjonen i det engelske parlamentet, som ville beskytte jordeiernes og derfor parlamentets rettigheter, og som var positive til å gi sivile og religiøse konsesjoner til protestantiske dissenter. Torier var opprinnelig katolske landeveisrøvere i Irland, men fra slutten av 1600-tallet beskrev uttrykket den gruppen som sterkest forsvarte Charles IIs, og deretter James IIs, rettigheter. Toriene kan best beskrives som et ”court”-parti, energisk opptatt av å forsvare monarkens fullmakter mot innflytelsen fra parlamentet. Country- og court-begrepene har begge sitt opphav på 1600-tallet for å beskrive forholdet mellom adelsmenn og konge, og de overlevde inn på 1700-tallet for å beskrive politikere som enten beskyttet parlamentets eller kongens rettigheter. Whig og tory ble likeledes fortsatt brukt på 1700-tallet, men uttrykkene mistet en del av sin opprinnelige politiske mening i løpet av århundret. Toriene ble, som følge av sin støtte til James II, assosiert med jakobittismen, og mistet så godt som all politisk legitimitet etter slaget ved Culloden i 1746, konklusjonen på det andre jakobitter-opprøret i Skottland. I siste halvdel av 1700-tallet beskrev nesten alle politikere seg som whigger, uavhengig av hvilke meninger de måtte ha. Ifølge Stephen M. Lee utviklet det seg imidlertid en egen tory-ideologi fra 1760-tallet, på tross av at forkjemperne for denne ideologien kalte seg whigger. Viktige trekk ved denne ideologien var et forsvar av det etablerte konstitusjonelle systemet, av den etablerte kirken og av de kongelige rettigheter.⁵⁵⁶

Noen av disse trekkene finner vi igjen hos Pitt. Han var definitivt konservativ når det gjaldt det konstitusjonelle systemet (på tross av at han i sine yngre dager hadde foreslått å

---

⁵⁵⁵ Derry 1990: 59

⁵⁵⁶ Lee i Dickinson (red.) 2006: 76-77

reformere parlamentet), og han hadde en sterk pliktfølelse overfor kongen, som i Pitts øyne var det øverste symbolet både for den britiske konstitusjonen og det britiske imperiet. På en rekke andre punkter passer imidlertid ikke bildet av Pitt som en tory. Under regentkrisen fremmet han for eksempel forslag om at parlamentet skulle få økt politisk makt på bekostning av kongen, hvis kongen ikke var i stand til å styre. Denne makten skulle ikke gå ubegrenset til prinsen av Wales, slik opposisjonen ønsket. Pitts ønske om katolsk emansipasjon avvek også fra en ideologi som ønsket å beskytte den etablerte kirken. Pitt selv ville heller ikke kjent seg igjen i å bli kalt en tory – han så på seg selv først og fremst som en uavhengig whig.⁵⁵⁷ Selv om han anså seg selv som en forkjemper for det eksisterende konstitusjonelle systemet, tolket han dette systemet på en måte som ikke kan plasseres i en klart definert tory-ideologi. Pitts pragmatiske holdning var snarere drevet av et utilitaristisk og realpolitisk ønske om å alltid gjøre det som var best for det britiske imperiet.⁵⁵⁸ Dette forklarer hvorfor hans politiske handlinger i noen tilfeller kom på tvers av det han hadde fremmet eller gjort tidligere. ”[S]entiments”, hevdet Pitt, ”must give way to times and circumstances”.⁵⁵⁹ Den gjeldende situasjonen bestemte hvilken politikk regjeringen skulle følge. I 1799 nødvendiggjorde situasjonen en union.

Argumenter og drivkrefter – Opposisjonen

Der Pitt ønsket å forsvare det konstitusjonelle systemet i Storbritannia, ønsket opposisjonen paradoksalt nok akkurat det samme. Det fantes radikale krefter i Storbritannia som åpent ønsket å endre det politiske systemet: Thomas Paine, den meste kjente av dem, var negativ både til aristokratisk og monarkisk styre, og mente at folket hadde en medfødt rett til å være med på å bestemme.⁵⁶⁰ Paine var en høylytt radikal stemme i det britiske samfunnet på begynnelsen av 1790-tallet, men det er allikevel ingen grunn til å overdrive betydningen av hans syn. Som Jeremy Black har påpekt har det vært en tendens blant historikere til å overvurdere radikale stemmer nettopp fordi de ropte høyest, og fremmet et syn som brøt med *status quo*. Det er derfor viktig å ikke glemme den konservative impulsen som også var til

---

⁵⁵⁷ Ibid.: 2006: 77; Derry 1990: 54

⁵⁵⁸ Ifølge Patrick Geoghegan var det også denne holdningen som lå til grunn for at Pitt trakk seg som statsleder i 1801. Forslaget om katolsk emansipasjon førte til at George III fikk et tilbakefall av den sinnssykdommen han hadde hatt i 1788-9, og som, da som nå, forvansket og gjorde usikker den politiske situasjonen i landet. Hvis Pitt fortsatte som statsminister ville sannsynligvis denne diagnosen vedvare; av hensyn til statens og imperiets videre sikkerhet og velstand valgte han derfor å trekke seg fra regjeringen i mars 1801. Se Geoghegan 1999: 225-226

⁵⁵⁹ *Impartial Report of the Debates* 1800: 389

⁵⁶⁰ Dickinson i Dickinson (red.) 2006: 5. Paine hevdet blant annet at ”an hereditary king made as much sense as an hereditary mathematician”. Se Bartlett i Dickson, Keogh & Whelan (red.) 1993: 4

stede i befolkningen, både blant høy og lav.⁵⁶¹ Den parlamentariske opposisjonens skjebne på 1790-tallet eksemplifiserer dette. Charles James Fox, som i mange år ble regnet som opposisjonens leder, gikk i 1789 ut og ga sin støtte til de franske revolusjonære, noe som i og for seg ikke var uvanlig i Storbritannia i revolusjonens åpningsfase. Støtten vedvarte imidlertid, selv etter kongemordet, Terroren, og Storbritannias innblanding i krigen på kontinentet. Dette svekket opposisjonens politiske omdømme, og bidro også til å desimere dem numerisk. I 1792 brøt Edmund Burke med sine gamle kampfeller; to år senere fulgte nye avhopp, denne gangen i form av den konservative fraksjonen rundt Portland.⁵⁶² Regjeringen møtte av den grunn svært redusert motstand i parlamentet da den la fram unionen i 1799.

På tross av Fox' innbitthet til å støtte den franske revolusjonen må allikevel opposisjonen i unionsdebatten sees på som en gruppe politikere som ønsket å forsvare det konstitusjonelle systemet i Storbritannia. Forskjellen mellom dem og regjeringssiden lå i en ulik tolkning av hva den britiske konstitusjonen innebar.

Selv om trekk ved opposisjonens ideologi kan spores tilbake til den ærerike revolusjonen, var kroningen av George III kanskje den viktigste og mest formative hendelsen som lå til grunn for etableringen av et eget whig-parti på begynnelsen av 1760-tallet, et parti med en egen ideologi klart inspirert av tradisjonell whig- og country-tenkning. En rekke av kongens handlinger etter at han ble kronet, spesielt utnevningen av hans gamle privatlærer, jarlen av Bute,⁵⁶³ til britisk statsminister, ble av mange politikere sett på som klar absoluttistisk adferd. Dette resulterte i en splittelse innen det gamle whig-partiet, der en gruppe fortsatte å være lojale mot kongens rettigheter, mens en gruppe, ledet først av Rockingham, deretter av Fox, kritiserte det de så på som kongelige overtramp på parlamentets rettigheter. Det som skilte de to grupperingene var synet på kongens rolle i politikken. Fox-whiggene mente at kongens rettigheter var blitt begrenset etter 1688, og de så på det som sin oppgave å hindre at monarken økte sin politiske makt på bekostning av parlamentet. De var sterkt kritisk til det nære forholdet mellom kongen og en rekke statsledere, som de mente var et eksempel på "secret influence" mellom kongemakt og regjering. Bute var selve kroneksempelen, men også Pitt ble kritisert for å være styrt av George IIIs ønsker og midlertidige nykker.⁵⁶⁴ Whiggene legitimerte sin opposisjonssposisjon ved å hevde at de forsvarte det rettmessige konstitusjonelle systemet. De var motstandere av korrupsjon, økt

---

⁵⁶¹ Black 1987: 114

⁵⁶² Derry 1990: 95-96

⁵⁶³ John Stuart, jarl av Bute, 1713-1792, skotsk statsmann, og en av George IIIs favoritter.

⁵⁶⁴ Lee i Dickinson 2006: 74-75. Se også O'Gorman 1997: 209-210

kongemakt og hemmelig styring, og forkjempere for åpen og fri politikk drevet av et parlament som var uhemmet av innflytelsen fra kongen.⁵⁶⁵

Det er denne tankegangen som ble fortsatt av Richard Brinsley Sheridan og de andre opposisjonspolitikere i debatten om unionen. I nesten samtlige av opposisjonens argumenter mot unionen henvises det til at regjeringen handlet ukonstitusjonelt, enten ved å benytte seg av ulovlige metoder for å gjennomføre forslaget, eller ved at forslaget brøt med det de så på som aksepterte konstitusjonelle sannheter. Ikke alle opposisjonspolitikere var prinsipielt imot en tettere forbindelse mellom landene – Sheridan erkjente at ”if union should be put to the people of Ireland in a probable shape, he would suspend his opinion”. Det var tidspunktet, metodene, og måten unionen ble lagt fram på som opposisjonen reagerte på – Sheridan måtte ”oppose it if pressed on them [befolkningen i Irland] by force, by fraud, and by corruption.”⁵⁶⁶ Der regjeringen hevdet at den rådende situasjonen legitimerte en union, mente de fleste opposisjonspolitikere at det motsatte var tilfellet. Implikasjonene i forslaget – først og fremst det at det irske parlamentet skulle oppløses, og de irske representantene skulle reduseres i antall og sendes til London – ville bygge opp under den oppiskede nasjonalfølelsen som hadde bredt om seg i Irland siden UIs opprør startet. Opposisjonen fryktet at regjeringens standhaftighet i unionsspørsmålet ville radikaliserer den irske nasjonalfølelsen ytterligere. Dette ville i sin tur føre til en gjenoppblomstring av radikale grupperinger, som igjen ville øke trusselen for en gjentakelse av 1798.

Et viktig aspekt ved dette argumentet var at opposisjonen følte at den britiske regjeringen ikke tok hensyn til følelsene til det irske folk. Regjeringen benyttet seg av en retorikk som framstilte Irland som et tilbakestående land, som fra naturens side var avhengig av andre, sterkere stater, uten mulighet til å hevde seg på egen hånd, og med en befolkning som var gjennomsyret av overtro og fattigdom. Siden irene var på et lavere sivilisatorisk nivå, ville de lettere bli forledet av folkeforførere som appellerte til deres følelser, og i mindre grad gjøre politiske avgjørelser basert på fornuft. Flere politikere på opposisjonssiden hadde en personlig tilknytning til Irland, og reagerte på denne nedlatende holdningen til irenes følelser og interesser. Både Sheridan og general Fitzpatrick var født i Irland, og Tierney hadde irske foreldre, men var født på Gibraltar, og hadde derfor nok en kolonial tilknytning.⁵⁶⁷ De likte dårlig at regjeringssiden framstilte irenes nasjonsfølelser som ”Pride and false ambitions.”

---

⁵⁶⁵ Brown 1991: 49

⁵⁶⁶ *Impartial Report of the Debates* 1800: 429

⁵⁶⁷ Dette argumentet kan imidlertid ikke strekkes for langt, for også Canning og lord Lansdowne, som begge forfektet regjeringens syn, kom fra Irland. En annen ting som kan være verdt å merke seg er at det var svært få

Opposisjonen protesterte også på de midlene regjeringen benyttet seg av for å få unionen vedtatt. Truende retorikk, fjerning av plagsomme personer fra offentlige stillinger, samt en omfattende bruk av korrupsjon var noe av det regjeringen ble beskyldt for. Selv om bruken av "old corruption" var akseptert praksis i 1700-tallets Storbritannia, har Patrick Geoghegan vist at summene som ble benyttet av den irske administrasjonen i "secret funds" faktisk oversteg det som var lov. Vi kjenner igjen kritikken av korrupsjon fra en republikansk retorikk som vokste fram på slutten av 1600-tallet, og som ble opptatt i opposisjonswhiggenes ideologi på 1760-tallet. Land som måtte styres gjennom korrupsjon var ukonstitusjonelle – bare en politikk drevet av prinsippet dygd var konstitusjonelt akseptabelt.

Opposisjonens neste argument gikk ut på at 1782-avtalen måtte regnes som endelig, og at det derfor var umulig å gjøre endringer utover det som hadde blitt gjort i 1782. Regjeringen var naturlig nok uenig. Noe av det interessante ved dette argumentet er måten regjering og opposisjon brukte kilder for å bevise sine synspunkter. Regjeringen hevdet at parlamentsopptegnelsene fra 1782 klart og tydelig viste at Irlands parlamentariske frihet ikke var å regne som en "final adjustment"; samtidig mente opposisjonen at bevisene for dens syn var å finne på nøyaktig samme sted. Begge sider henviste også til lord Portlands korrespondanse fra 1782, og hevdet at denne korrespondansen var et bevis på at deres holdning til 1782-systemets finalitet var det riktige. Ulikheten i kildebruk reflekterer den ulike tolkningen av det konstitusjonelle systemet.

Argumentet om det irske parlamentets kompetanse var farlig fordi det stilte spørsmålsteget ved hva som legitimerte politisk makt i datidens britiske samfunn. Det var på 1700-tallet tre aksepterte konstitusjonelle modeller utbredt i Storbritannia. Synet på at kongen satt med visse gudegitte rettigheter hadde stått sterkt i det 17. århundret, men hadde etter den ærerike revolusjonen møtt motstand i form av tanken på parlamentets overhøyenhet. Kongen bevarte imidlertid en del makt inn på 1700-tallet, noe maktkampen mellom Pitt og George III om katolsk emansipasjon viser. Folkesuverenitetsprinsippet, som også hadde sitt opphav på 1600-tallet, fikk sterke ideologiske forkjempere i slutten av det 18. århundret. I åpningsfasen av den franske revolusjon sympatiserte mange briter med likhetstanken i folkesuverenitetsteorien, selv om de fleste snudde når revolusjonen begynte å spise sine egne.

Selv om visse av opposisjonspolitikere var inspirert av teorien om folkesuverenitet, blir det feil å si at dette var hoveddrivkraften i deres argumenter. Opposisjonen så seg selv som whigger som forsvarte det politiske systemet som hadde vokst ut av den ærerike

---

skotter som fremmet opposisjonens synspunkter i unionssaken. De som uttalte seg i saken støttet i høy grad regjeringen, deriblant Dundas og lord Minto.

revolusjonen. Tanken på at politikere måtte stemme ut ifra ønskene og interessene til de som hadde valgt dem sto sentralt i country-tradisjonen.⁵⁶⁸ På 1760- og 1770-tallet kjempet opposisjon for å redusere kongens innflytelse over politikken, og den samme holdningen finner vi igjen også på slutten av 1790-tallet. Grey, for eksempel, fryktet at de 100 irske parlamentsrepresentantene som skulle sitte i det nye parlamentet var håndplukket for å øke regjeringen og kongens makt: "All the hopes, all the views of the members will center on the Minister, and they will naturally be led to add themselves to the ranks of his constant and unalterable supporters."⁵⁶⁹ Opposisjonen var derfor i en betydning klassiske whigger, selv om en del av dem naturlig nok også hadde blitt inspirert av hendelsene i Frankrike.

Regjeringens konstitusjonelle tilnærming kan sies å være plassert et sted midt mellom guddommelig rett og parlamentets overhøyenhet, selv om den trakk mest mot sistnevnte. Den forsto og aksepterte at den var avhengig av kongens godvilje for å ha en stabil og framgangsrik regjeringstid, og den var lojal mot monarken som øverste leder for stat og imperium. Regentkrisen er imidlertid et av flere eksempler som viser at regjeringen ikke helhjertet støttet kongens gudegitte prerogativer. Situasjonen bestemte hvilke konstitusjonelle prinsipper som skulle vektlegges. Regjeringens pragmatiske holdning gjorde at Pitt til og med kunne hevde at "There may be occasions, but they will ever be few, when an appeal to the people is the just mode of proceeding on important subjects."⁵⁷⁰ Selv om regjeringen i utgangspunktet hadde et negativt syn på folkesuvereniteten på grunn av dens tilknytning til hendelsene i Frankrike, hadde allikevel folket betydning også for den. En pamflett med tittelen *An hasty sketch of Mr Pitt's celebrated administration, most respectfully inscribed to the right honourable Lord Auckland* hevdet at lord North i sin tid hadde blitt fjernet av "the loud voice of the people";⁵⁷¹ ifølge en annen pamflett, som også var positiv til unionen, var det "several circumstances [...] which in England limit the extent of this influence, [aristokratiets, altså parlamentets innflytelse] and secure to the public voice a decisive controul over the administration."⁵⁷² Hvis situasjonen krevde det, kunne også regjeringen appellere til folket.

Det siste av opposisjonens hovedargumenter hadde ingen konstitusjonelle implikasjoner. Det baserte seg isteden på en oppfatning om at unionen ville føre til sosialt og økonomisk forfall i Irland, og var dermed på mange måter en fortsettelse av opposisjonens

---

⁵⁶⁸ Brown 1991: 41

⁵⁶⁹ *Impartial Report of the Debates* 1800: 409

⁵⁷⁰ *Ibid.*: 430

⁵⁷¹ Cawthorne, *An hasty sketch*, London 1799 BL: 4

⁵⁷² Geraghty, *First Letter*, London 1799 BL: 10

motforestillinger mot de økonomiske følgene som regjeringen forespeilte Irland etter en union. En rekke anti-unionister hevdet at Irland siden 1782 hadde opplevd både sosial og økonomisk framgang, og at unionen nå sto i fare for å avbryte denne veksten, og kaste Irland inn i ny fattigdom og misnøye. Det var av den grunn, hevdet opposisjonen, at forslaget hadde blitt nedstemt i Irland: ”it had been opposed in Ireland not upon any principle of faction, but upon a full and honest conviction that it would prove highly injurious to Ireland, and consequently detrimental to the British Empire”.⁵⁷³ Opposisjonen fryktet spesielt at antallet fraværende jordeiere ville øke, noe som ville ha negative konsekvenser for jordbruksbefolkningen i Irland, og at Dublin skulle forfalle i takt med byens advokatstand, som rømte byen ifølge med parlamentet.

Regjeringens viktigste drivkraft, og grunnlaget for alle dens argumenter i unionsdebatten, var det britiske imperiet. Jo mer imperiet ble styrket og beriket, jo mer ville Irland oppleve lignende velsignelser. For å oppnå dette måtte Irlands interne forhold bedres, og den eneste måten dette var mulig var gjennom en tettere forbindelse med Storbritannia og imperiet. Følelsen av britiskhet, et nøkkelbegrep i det britiske imperiet, ville legge et lokk over alle eksisterende motsetninger, og alle innbyggerne på de britiske øyene ville få samme interesser, og kjempe for samme mål. Selv om unionen mellom landene slo feil, er det mye som tyder på at irene opplevde en form for likhet i det britiske imperiet, og at unionen, i det minste fra et imperialt ståsted, i så måte var vellykket.⁵⁷⁴

Opposisjonen fryktet at unionen, snarere enn å harmonisere, ville ha en ødeleggende effekt på forholdet mellom de to landene, en frykt som litt over hundre år senere kom til å bli en realitet. Inspirert av country-tenkning og republikansk retorikk, og svært opptatt av åpenhet og oppriktighet i det politiske liv, protesterte opposisjonen mot regjeringens intensjoner, deres holdninger, og deres metoder. Den fikk rett i at unionen etter hvert kom til å sette Storbritannia og Irland opp mot hverandre, men det var motstanderne av katolsk emansipasjon som bidro mest til at unionen endte opp som et ”dead letter”, som snarere enn å samle folket, var med på å så splid i rekkene mellom dem.

---

⁵⁷³ *Impartial Report of the Debates* 1800: 660

⁵⁷⁴ Bartlett i Keogh & Whelan (red.) 2001: 257; Bartlett i Brown, Keogh & Whelan (red.) 2003: 15

Kilder og litteratur

Arkivkilder

Durham University Library, Special Collections

NRA 6228 Grey – Letters (from George Tierney) to 2nd Earl Grey

National Archives, det britiske nasjonalarkivet

PRO (Public Record Office)

PRO 30/8/12 Letters of William Pitt to his Mother 1st series

PRO 30/8/324 Letters relating to Ireland, to William Pitt 2nd series

PRO 30/8/325 Letters relating to Ireland, to William Pitt 2nd series

PRO 30/8/326 Letters of the 2nd Lord Camden to William Pitt

PRO 30/8/327 Letters relating to Ireland, to William Pitt

Aviser

National Library of Scotland

”The Anti-Jacobin, or, Weekly examiner”, 1-36, 20. november 1797-9. juli 1798

Pamfletter

British Library

Anon., *An Account of the proceedings of the merchants, manufacturers and others concerned in the wool and woollen trade of Great Britain in their application to parliament that the laws respecting the exportation of wool might not be altered in arranging the union with Ireland but left to the wisdom of the imperial parliament if such a measure should hereafter reappear to be just and expedient*, London 1799

Anon., *A letter from Darby Tracy, chairman in London, to mr. Denis Feagan, breeches-maker at Edenderry, wherein is clearly proved the effects which an union with Great Britain will have on the interest and happiness of the common people of Ireland*, Dublin 1799

Anon., *{Ireland} The Catholic question considered in a letter addressed to the editor of the Anti-Jacobin Review and Magazine*, London 1800

Bingley William, *An examination into the origin and continuance of the discontents in Ireland and the true cause of the rebellion, being a faithful narrative of the particular sufferings of the Irish peasantry, with a plan which, if adopted, cannot fail to bring*

- back the Roman Catholic insurgents to their allegiance without injury to the protestant interest, or what they never asked, emancipation, London 1799*
- Cawthorne, Joseph, *An hasty sketch of Mr Pitt's celebrated administration, most respectfully inscribed to the right honourable Lord Auckland, London 1800*
- Cooke, Edward & Tucker, Josiah, *Arguments for and against an union between Great Britain and Ireland considered to which is prefixed a proposal on the same subject by Josiah Tucker DD dean of Gloucester, London 1798*
- Dillon, Sir John Joseph, *Legal Arguments occasioned by the project between Great Britain and Ireland on the exclusion of the Roman Catholic nobility and gentry in both kingdoms from parliament. By a member of the honourable society of Lincoln's Inn, London 1799*
- Duigenan, Patrick, *A fair representation of the present political state of Ireland, in a course of strictures on two pamphlets, London 1799*
- Geraghty, James, *The present state of Ireland and the only means of preserving her to the empire considered in a letter to the marquis Cornwallis, London 1799*
- Geraghty, James, *The consequences of the proposed union with respect to Ireland considered, in a second letter to the marquis Cornwallis, London 1799*
- Grey, John, *Practical observations on the proposed treaty of union of the legislatures of Great Britain and Ireland shewing in some particulars how that treaty may be rendered acceptable to the people of Ireland and beneficial to the British Empire in general, London 1800*
- Marsden, Alexr, *Letter from a retired barrister in London to a practicing barrister in Dublin, London 1799*
- Marshal, Ebenezer, *The history of the union of Scotland and England stating the circumstances which brought that event forward to a conclusion, and the advantages resulting from it to the scots, Edinburgh 1799*
- Ogilvie, William, *Protestant ascendancy and Catholic emancipation reconciled by a legislative union, with a view of the transactions on 1782 relative to the independence of the Irish parliament, and the present political state of Ireland as dependant in the crown and connected with the parliament of Great Britain, London 1799*
- Rose, George, *A brief examination into the increase of the revenue, commerce and manufactures of Great Britain from 1792 to 1799, London 1799*

National Library of Scotland

Anon. ("Colonel Tittler), *Ireland profiting by example; or, the question, wheter Scotland has gained or lost, by an union with England, fairly discussed in a letter from a Gentleman in Edinburgh to his friend in Dublin*, London 1799. Mikrofilm, mf. 134, reel 7365, no. 11

Anon., *Necessity of an incorporate union between GB & I proved from the situation of both kingdoms. With a sketch of the principles upon which it ought to be formed*, Dublin 1799. Mikrofilm, mf. 134, reel 7130, no. 16

Bruce, John, *Report on the events and circumstances, which produced the union of the kingdoms of England and Scotland; On the effects of this great national event, on the reciprocal interests of both kingdoms; and On the political and commercial influence of Great Britain, in the balance of power in Europe*, upublisert 1799

Cary, Charles John, vicomte Falkland, *Considerations on the competency of the Parliament of Ireland to accede to an union with Great Britain*, London 1799. Mikrofilm, mf. 134, reel 6243, no. 02

Clarke, James Stanier, *The Political, Commercial, and Civil state of Ireland, being an appendix to "Union or Separation"*, London 1799. Mikrofilm, mf. 134, reel 2418, no. 11

Clarke, Thomas Brooke & Tucker, Josiah, *Union or Separation*, London 1799. Mikrofilm, mf. 134, reel 1911, no. 08

Andre pamfletter

Willoughby, Bertie, jarl av Abingdon, *Constitutional Strictures on particular positions advanced in the speeches of the Right Hon. William Pitt, in the Debates which took place on the Union between Great Britain and Ireland, on the 23d and 31st of January, 1799*, London 1799. Digitalisert av www.archive.org, lastet ned 06/02-2012. <http://archive.org/details/constitutionalst00abinuoft>

Wolfe Tone, Theobald, *An argument on the behalf of the Catholics of Ireland*, Belfast 1791. Digitalisert av Google, lastet ned 24/02-2012. [http://books.google.no/books?id=7dY9AAAACAAJ&printsec=frontcover&dq=inauth or:%22Theobald+Wolfe+Tone%22&hl=no&sa=X&ei=PAuHT_KIJqB4ATYjO2DC_A&ved=0CEUQ6AEwAw#v=onepage&q&f=false](http://books.google.no/books?id=7dY9AAAACAAJ&printsec=frontcover&dq=inauth+or:%22Theobald+Wolfe+Tone%22&hl=no&sa=X&ei=PAuHT_KIJqB4ATYjO2DC_A&ved=0CEUQ6AEwAw#v=onepage&q&f=false)

Parlamentsreferater

An Impartial Report of the Debates that occur in the two Houses of Parliament, in the course of the Fourth Session of the Eighteenth Parliament of Great Britain, called to meet at Westminster, on Tuesday the 27th of September, 1796., trykket for W. Woodfall, London 1798, digitalisert av Google, lastet ned 14/09-2011.

http://books.google.no/books?id=j2AxAAAIAAJ&pg=RA1-PA130&lpg=RA1-PA130&dq=Parliamentary+Register+1798&source=bl&ots=OzweqdwW0c&sig=zWmzYk5Nt30uotYu8SndULLxKx4&hl=no&sa=X&ei=2q2JT9eeCozS4QT5_uW-CQ&sqi=2&ved=0CCkQ6AEwAQ#v=onepage&q&f=false

An Impartial Report of the Debates that occur in the two Houses of Parliament, in the course of the Fourth Session of the Eighteenth Parliament of Great Britain, called to meet at Westminster, on Tuesday the 27th of September, 1796., trykket for W. Woodfall, London 1799, digitalisert av Google, lastet ned 14/09-2011.

http://books.google.no/books?id=RIUxAAAIAAJ&pg=RA1-PA25&lpg=RA1-PA25&dq=Parliamentary+register+1799&source=bl&ots=jy3g1Eti6i&sig=VOwi2_205KUIB0XQRnlxyDIDdX4&hl=no&ei=viNWTuvhBM_Ssgaj0eTfCg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=2&ved=0CCMQ6AEwAQ#v=onepage&q&f=false

An Impartial Report of the Debates that occur in the two Houses of Parliament, in the course of the Fourth Session of the Eighteenth Parliament of Great Britain, called to meet at Westminster, on Tuesday the 24th of September, 1799., trykket for W. Woodfall, London 1800, digitalisert av Google, lastet ned 16/03-2012.

<http://books.google.no/books?printsec=frontcover&dq=Parliamentary+register+1800&ei=CHJfT8qDO8bh4QTTjc3ZBw&id=ulYxAAAIAAJ&hl=no#v=onepage&q&f=false>

A Report of the Debate on the House of Commons of Ireland, on Tuesday and Wednesday the 22nd and 23rd of January 1799, on the subject of An Union, trykket for J. Moore, Dublin 1799, digitalisert av Google, lastet ned 28/02-2012.

http://books.google.no/books?id=2_dbAAAQAQAJ&pg=PA47&dq=a+report+of+the+debates+of+the+House+of+Commons+and+Lords+of+Ireland+1799&hl=no&sa=X&ei=pNmHT5L-B8mytAa-wby3Cw&ved=0CFQO6AEwBjgK#v=onepage&q&f=false

The Parliamentary Register: or, History of the Proceedings and Debates of the House of Commons of Ireland, The Second Session of the Fourth Parliament in the Reign of his Present Majesty, which met at Dublin on the 20th of Januar, and ended on the 7th of

September, 1785., trykket av P. Byrne og W. Porter, Dublin 1785, digitalisert av Google, lastet ned 13/04-2012.

<http://books.google.no/books?id=ZzsIAAAAQAAJ&pg=PA356&dq=History+of+the+Proceeding+of+the+parliament+of+Ireland+1785+%22creeping%2Bunion%22&hl=no&sa=X&ei=K92HT-WxKKSj4gTYnP3wCQ&ved=0CD0Q6AEwAg#v=onepage&q&f=false>

The Parliamentary Register; or, History of the Proceedings and Debates of the Houses of Lords and Commons, trykket for J. Debrett, London 1800, digitalisert av Google, lastet ned 14/09-2011.

http://books.google.no/books?id=VC4IAAAAQAAJ&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

The Parliamentary Register; or, History of the Proceeding and Debates of the Houses of Lords and Commons, trykket for J. Debrett, London 1799, digitalisert av Google, lastet ned 14/09-2011.

http://books.google.no/books?id=JHxHAAAAYAAJ&printsec=frontcover&dq=parliamentary+register+1799&source=bl&ots=ibCPOGKt4A&sig=-WyzMStRd2wzTi1jwTUnsv763mU&hl=no&ei=flliTfqUA8zHsgb14fS1CA&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=2&ved=0CB0Q6AEwAQ#v=onepage&q&f=false

The Senator: or, Parliamentary Chronicle. Containing an Impartial Register: recording, with the utmost accuracy, the Proceedings and Debates of the Houses of Lords and Commons. Being the Fourth Session in the Eighteenth Parliament of Great Britain: held in the year 1799, trykket av W. Stratford, London 1799, digitalisert av Google, lastet ned 04/10/2011.

http://books.google.no/books?id=Tn8EAAAAQAAJ&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Litteratur

Ayres, P., *Classical Culture and the Idea of Rome in Eighteenth-Century England*, Cambridge University Press 1997

Barrington, J., *Rise and Fall of the Irish Nation*, New York 1848, digitalisert av Google, lastet ned 18/04-2012. http://books.google.no/books?id=-U82AAAAMAAJ&printsec=frontcover&hl=no&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

- Bartlett, T. (red.), *Life of Theobald Wolfe Tone*, The Liliput Press 1998
- Bartlett, T., *The Fall and the Rise of the Irish Nation. The Catholic Question 1690-1830*, Dublin 1992
- Beckett, J. C., *A Short History of Ireland*, London 1967
- Bew, P., *Ireland. The Politics of Enmity 1798-2006*, Oxford 2007
- Black, J., *The English Press 1621-1861*, Sutton Publishing 2001
- Black, J., *The English Press in the Eighteenth Century*, Philadelphia 1987
- Bolton, G. C., *The Passing of the Irish Act of Union. A Study in Parliamentary Politics*, London 1966
- Brown, M., P. M. Geoghegan & J. Kelly (red), *The Irish Act of Union, 1800. Bicentennial Essays*, Irish Academic Press 2003
- Brown, R., *Church and State in Modern Britain 1700-1850*, London & New York 1991
- Colley, L., *Britons. Forging the Nation 1707-1837*, New Haven & London 1992
- Coote, C., *History of the Union of the Kingdoms of Great-Britain and Ireland; with an Introductory Survey of Hibernian Affairs, traced from the times of Celtic colonisation*, London 1802, digitalisert av Google, lastet ned 14/09-2011.
<http://books.google.no/books?id=cjkIAAAAQAAJ&pg=PA124&dq=A+History+of+the+two+kingdoms+of+Great+Britain+and+Ireland+Coote&hl=no&sa=X&ei=zuCHT5rYAcqo4gTR07zuCQ&ved=0CDEQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false>
- de Nie, M., *The Eternal Paddy. Irish Identity and the British Press, 1798-1882*, University of Wisconsin Press 2004
- Derry, J. W., *Politics in the Age of Fox, Pitt and Liverpool. Continuity and Transformation*, MacMillan 1990
- Dickinson, H. T. (red.), *Companion to Eighteenth-Century Britain*, Blackwell Publishing Ltd. 2006
- Dickson, D., D. Keogh & K. Whelan, *The United Irishmen. Republicanism, Radicalism and Rebellion*, Dublin 1993
- Ehrman, J., *The Younger Pitt. The Consuming Struggle. Vol. III*, London 2004
- Fry, M., *The Dundas Despotism*, Edinburgh University Press 1992
- Geoghegan, P. M., *The Irish Act of Union. A Study in High Politics*, Gill & MacMillan 1999
- Harris, B. (red.), *Scotland in the Age of the French Revolution*, John Donald, Edinburgh 2005
- Hilton, B., *A Mad, Bad, & Dangerous People? England 1784-1846*, Oxford 2006
- Jackson, A., *Home Rule. An Irish History 1800-2000*, London 2003
- Jackson, A., *Ireland 1798-1998. War, Peace and Beyond*, Chichester 2010

- Kelly, J., *Prelude to Union; Anglo-Irish Politics in the 1780s*, Cork 1992
- Keogh, D., & K. Whelan, *Acts of Union. The Causes, Contexts and Consequences of the Act of Union*, Four Courts Press 2001
- Lecky, W. E. H., *A History of Ireland in the Eighteenth Century. Vol V.*, London 1892
- McCormack, W. J., *The Pamphlet Debate on the Union Between Great Britain and Ireland, 1797-1800*, Blackrock 1996
- McDowell, R. B., *Ireland in the Age of Imperialism and Revolution. 1760-1801*, Oxford University Press 1979
- McLean, I., *What's Wrong with the British Constitution?*, Oxford 2010
- Musgrave, R., *Memoirs of the different Rebellions in Ireland, from the Arrival of the English: also, a particular detail of that which broke out the XXIID of May, MDCCXCVIII, with the History of the Conspiracy which preceded it*, Dublin og London 1802, digitalisert av Google, lastet ned 21/09-2011.
http://books.google.no/books?id=B_cvAAAAMAAJ&printsec=frontcover&dq=memoirs+of+the+different+rebellions+of+Ireland+Musgrave&hl=no&sa=X&ei=8-GHT_n3I4eg4gT_oIjvCQ&ved=0CDYQ6AEwAQ#v=onepage&q&f=false
- O'Brien, G, *Anglo-Irish Politics in the Age of Grattan and Pitt*, Irish Academic Press 1988
- O'Gorman, F., *The Long Eighteenth Century. British Political & Social History 1688-1832*, London 1997
- O'Gorman, F., *The Whig Party and the French Revolution*, St. Martin's Press 1967
- Palmer, R. R., *The Age of Democratic Revolution I. The Challenge* (åttende utgave), Princeton University Press 1989
- Palmer, R. R., *The Age of Democratic Revolution II. The Struggle*, Princeton University Press 1970
- Plowden, F, *An Historical Review of the State of Ireland, from the invasion of that country under Henry II. to its union with Great Britain on the first of January 1801*, Philadelphia 1806, digitalisert av Google, lastet ned 14/09-2011.
http://books.google.no/books?id=YDI2AAAAMAAJ&printsec=frontcover&dq=An+Historical+Review+of+the+state+of+Ireland,+Plowden&hl=no&sa=X&ei=AeCHT8q_KIeK4gS0u9n3CQ&ved=0CDEQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false
- Porter, R., *Enlightenment. Britain and the Creation of the Modern World*, London 2000
- Price, C., & R. B. Sheridan, *The Correspondence of Richard Brinsley Sheridan*, Oxford 1966
- Swift MacNeill, J. G., *The Constitutional and Parliamentary History of Ireland till the Union*, The Talbot Press Dublin 1917

Tanner, M., *Ireland's Holy Wars*, Yale University Press 2001

Internettkilder og andre oppslagsverk

English Historical Documents XI 1783-1832, redaktør David C. Douglas, London 1959

Oxford Dictionary of National Biography, www.oxforddnb.com

The Encyclopaedia of Ireland, redaktør Stephen Lalor, Dublin 2003

The Oxford Companion to British History, redaktør John Cannon, Oxford og New York 1997

The Oxford Companion to Irish History, redaktør S. J. Connolly, Oxford 1998